

UNIVERZA V MARIBORU
PEDAGOŠKA FAKULTETA
Oddelek za predšolsko vzgojo

DIPLOMSKO DELO

Petra Grubelnik
Melita Ravlan

Maribor, 2012

UNIVERZA V MARIBORU
PEDAGOŠKA FAKULTETA
Oddelek za predšolsko vzgojo

Diplomsko delo
ROČNA LUTKA V VRTCU

Mentorica:
Docentka Sabina Šinko

Kandidatki:
Petra Grubelnik
Melita Ravlan

LEKTORICA: Vesna Jurač, profesorica geografije in slovenščine

PREVAJALKA: Petra Popič, profesorica angleškega jezika

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujema mentorici, docentki Sabini Šinko, da nama je omogočila temo za diplomsko nalogo. Ob njenem strokovnem znanju in podpori, je bilo pisanje naloge sproščeno in obema v veselje.

Hvala vsem sodelavkam v najinih vrtcih in še posebej otrokom, ki so soustvarjali in pripomogli k temu, da je diplomsko delo nastalo.

Zahvaljujema se tudi vsem svojim najbližjim za vso moralno in motivacijsko podporo, za razumevanje, vzpodbudne besede in nesebično pomoč v času najinega študija.

UNIVERZA V MARIBORU
PEDAGOŠKA FAKULTETA

IZJAVA

Podpisani Petra Grubelnik, rojena 10.7.1973, in Melita Ravlan, rojena 9.1.1988, študentki Pedagoške fakultete Univerze v Mariboru, smer Predšolska vzgoja, izjavljava, da je diplomsko delo z naslovom Ročna lutka v vrtcu pri mentorici, docentki Sabini Šinko avtorsko delo. V diplomskem delu so uporabljeni viri in literatura konkretno navedeni; teksti niso prepisani brez navedbe avtorjev.

Petra Grubelnik

Melita Ravlan

Maribor, 2012

POVZETEK

Diplomsko delo Ročna lutka v vrtcu je sestavljeno iz teoretičnega in praktičnega dela. V teoretičnem delu smo na podlagi strokovne literature predstavili evropsko in slovensko zgodovino lutke. Naštete so vrste lutk. Natančno je opredeljena ročna lutka in njene lastnosti.

Opisana je vloga lutke in kakšen je njen vpliv na otroke v vrtcu.

V praktičnem delu diplomske naloge smo predstavili primera dobre prakse pri delu v vrtcu v prvem in drugem starostnem obdobju.

V prvem starostnem obdobju smo dali poudarek na dnevno rutino v vrtcu, kar je za to starostno obdobje pomembno. Za to smo se odločili, ker je pri teh dejavnostih do sedaj bilo veliko joka, neučakanosti, otroci niso bili vztrajni. Prav to je bila naša motivacija, da v to vpeljemo lutko in preverimo njeno koristnost. Lutka je bila vključena tudi pri drugih področjih Kurikuluma, namen je bil opazovati, kje je lutka imela najmočnejšo vlogo.

V drugem starostnem obdobju smo z otroki preko lutk spoznavali novo vsebino, preverili, kakšno vlogo ima lutka kot sredstvo motivacije, izdelovali lutke in izvedli dramatizacijo.

Namen praktičnega dela v diplomski nalogi je bil ugotoviti, ali z ročno lutko v vrtcu v prvem in drugem starostnem obdobju lažje in enostavneje dosegamo zadane cilje.

V praktični del diplomske naloge so vključene tedenske priprave s cilji, vsaki pripravi sledijo tudi evalvacije. Evalvacije so dnevne ali tedenske, to je odvisno od zastavljene teme.

Ključne besede: ročna lutka, domišljija, motivacija, ustvarjalnost, projektno delo, dnevna rutina, dramatizacija

ABSTRACT

The thesis Hand Puppet in Nursery consists of theoretical and practical work. The theoretical work was based on the expert literature presenting the Slovenian and European history of dolls. All types of dolls are listed. Hand puppet and its properties are precisely defined.

The role of a puppet and its impact on children in the kindergarten is also described.

In the practical part of the paper, we present examples of good practice at work in a kindergarten in the first and second age period.

In the first age period, we put emphasis on the daily routine in the nursery, which is important in this age period. We decided to do that, because there had been a lot of crying, impatience and children had not been persistent in these activities . This was our motivation to introduce this doll and verify its usefulness. The doll was also used in other areas of the curriculum, the purpose was to observe where the doll had the strongest role.

In another age period we used a puppet to learn new content, check the role of the doll as a means of motivation, make puppets and perform dramatization.

The purpose of practical work in this thesis was to determine whether it is easier and simpler to achieve the objectives with the hand-puppet in the kindergarten, in the first and second age period. In the practical part of the thesis weekly preparations with goals are included being followed by the evaluation. Evaluations are either daily or weekly, depending on the set topics.

Key words: hand puppets, imagination, motivation, creativity, project work, daily routine, dramatization

KAZALO VSEBINE

1.	UVOD	1
2.	TEORETIČNI DEL	3
2.1.	ZGODOVINA EVROPSKEGA LUTKARSTVA	3
2.2.	LUTKARSTVO NA SLOVENSKEM	17
2.3.	LUTKA	30
2.3.1.	VRSTE LUTK	32
2.3.2.	ROČNA LUTKA	37
2.4.	ČAROBNA MOČ LUTKE.....	39
2.4.1.	RAZVOJ DOMIŠLJIJE	41
2.4.2.	LUTKA KOT MOTIVATOR.....	44
2.4.3.	LUTKA ZA RAZVOJ GOVORA	46
2.4.4.	OBLIKOVANJE SOCIALNIH VEŠČIN.....	48
2.4.5.	SPODBUJANJE USTVARJALNOSTI.....	50
3.	PROJEKTNO DELO	52
3.1.1.	PRVO STAROSTNO OBDOBJE	55
3.1.2.	DRUGO STAROSTNO OBDOBJE.....	76
4.	SKLEP	117
5.	LITERATURA	119

KAZALO SLIK

Slika 1: Lutke iz satiričnega programa PLG – 31.12.1944	26
Slika 2: Slikanje na blago.....	57
Slika 3: Sestavljanje glave.	57
Slika 4: Spoznavanje z Mihcem.....	58
Slika 5: Rokovanje z Mihcem.....	58
Slika 6: Miha v škatli.	59
Slika 7: Mihcu smo naredili posteljo.	59
Slika 8: Spodbujanje otrok pri umivanju zob.....	59
Slika 9: Deklica umiva zobe Mihcu.	60
Slika 10: Miha zavezuje slinčke.....	61
Slika 11: Miha pomaga razdeliti malico.	61
Slika 12: Pomoč in spodbuda pri sezuvanju.	62
Slika 13: Spodbuda pri slačenju.....	62
Slika 14: Spodbuda otrok pri pospravljanju.....	63
Slika 15: Miha pomaga... ..	63
Slika 16: Spodbujanje pri slačenju hlač.	65
Slika 17: Miha pred spanjem otroke poboža.....	66
Slika 18: Miha motivira otroke pri gledanju in pogovoru ob slikanici.....	69
Slika 19: Sodelovanje otrok.	69
Slika 20: Miha miži.....	72
Slika 21: Miha išče.....	72
Slika 22: Otrok miži.....	72
Slika 23: Miha se je skrila pod mizo.....	73
Slika 24: Miha se je skrila skupaj z otroki.....	73
Slika 25: Miha miži skupaj z deklico.	73
Slika 26: Lumpa pripoveduje.....	80
Slika 27: Lumpa od utrujenosti zaspi.....	80
Slika 28: Otroci Lumpo položijo na ležalnik.	80
Slika 29: Slikanje Lumpe.....	81
Slika 30: Slikanje na pokrov škatle.....	82
Slika 31: Urejen lutkovni kotiček.	82
Slika 32: Otroci se predstavijo Lumpi.	83

Slika 33: Božanje in tolažba Lumpe.	84
Slika 34: Igrica »Koga pogrešamo?«.	85
Slika 35: Pa poglejmo, kdo je pod rjuho.	85
Slika 36: Zajec pripoveduje.	90
Slika 37: Sproščena igra z lovцем in Lumpo.	90
Slika 38: Ročne lutke za pomoč pri petju.	91
Slika 39: Drgnjenje po stegnih.	93
Slika 40: Poskoki.	94
Slika 41: Barvanje glav.	99
Slika 42: Dokončevanje oblekic.	100
Slika 43: Delovna vnema.	100
Slika 44: Urejanje glav.	101
Slika 45: Navijanje volne.	102
Slika 46: Slikanje scene.	103
Slika 47: Deklice za sceno.	110
Slika 48: Tehnologije ročne lutke.	111
Slika 49: Razporejanje prstov.	111
Slika 50: Izdelali smo vabila.	112
Slika 51: Nastopali smo za starše.	114

1. UVOD

Ko zaslišimo besedo »lutka«, velikokrat pomislimo na najrazličnejše stvari. Nekateri se spomnijo na osebo, ki je bila lepa kot lutka. Enim to predstavlja izraz za igračo, s katero so se v mladosti radi igrali. So pa ljudje, ki ob tej besedi pomislijo na figurico, ki predstavlja žival ali osebo. Veliko jih pomisli tudi na gledališče, kako so tam gledali lutkovno predstavo.

Toliko kot je različnih asociacij ob besedi »lutka«, toliko je tudi teoretičnih razlag, kaj so lutke.

Z lutko se otrok najverjetneje sreča zelo zgodaj, če ne prej, ko vstopi v vrtec. Zagotovo se v vsaki igralnici skriva kakšna lutka. Lutk poznamo več vrst, vsaka pa je po svoje zanimiva in ima svoje prednosti pri uporabi.

Ročna lutka je vodena od spodaj navzgor, sestavljena je iz dveh glavnih sestavnih delov in je zelo gibljiva. Daje nam možnost hitrih in energičnih gibov, uporablja lahko razne rekvizite. Ročna lutka je za lepo animacijo tudi najzahtevnejša izbira, vendar pa z njeno uporabo razvijamo fino motoriko.

V vrtcu ročne lutke uporabljamo na različne načine in za različne namene. Kot jih uporabljamo za paravanom, jih uporabljamo pri motivaciji in spodbudi pri dnevni rutini, pri spodbudi otrok za vključevanje v različne dejavnosti, pri premagovanju ovir, strahov ... Lutko lahko uporabimo na toliko načinov, kot imajo vzgojitelj in otroci idej. Uporaba ročne lutke je vsekakor dobrodošla, saj z njo otrok pridobiva veliko na vseh področjih. Če ima otrok možnost spontanega soočanja z lutko ali načrtovanih dejavnosti, se bo razvijala njegova domišljija. Lutka na otroka vpliva kot sredstvo za motivacijo, lahko ga pripelje do lastnih izkušenj in spoznanj. Vodi do ustvarjalnosti in k boljšim socialnim veščinam, če ima otrok težave na tem področju. Lahko pomaga pri razvoju govora.

Skratka, ročna lutka lahko predstavlja tako za otroke kot vzgojitelje nekaj čarobnega, vendar moramo odrasli presoditi, kdaj, kje in kako jo bomo vključili, da njen čar ne izzveni.

V vrtcu je razlika, na kakšen način se bodo z ročno lutko soočali otroci prvega in drugega starostnega obdobja. Najpomembnejše je, da otroci lutko začutijo, se z njo poistovetijo, jo sprejmejo, pa naj gre za srečanje z lutko za en dan ali celo šolsko leto.

V diplomski nalogi smo želeli predstaviti, kakšen vpliv ima ročna lutka na otroke. Ali na njih deluje pozitivno, jim pomaga pri premagovanju težav, dojetanju novih vsebin, opravljanju dnevne rutine.

V štiritedensko delo, ki je potekalo v vrtcu, smo zajeli vsa področja Kurikuluma. Napisali smo štiri tedenske priprave za vsako starostno obdobje in to skupaj z otroki izvajali. Rezultate smo evalvirali na koncu vsake priprave, kjer so dodane tudi fotografije, ki so lasten vir.

V teoretičnem delu diplomske naloge je najprej predstavljena zgodovina evropskega in slovenskega lutkarstva, nato nekaj splošnega o lutkah, vrste lutk, opredelitev ročnih lutk, o čarobni moči lutk, nekaj o razvoju domišljije, kako je lahko lutka sredstvo motivacije, kakšen vpliv ima na razvoj govora in socialnih veščin ter nekaj o ustvarjalnosti.

Temu delu sledi praktični del, kjer je predstavljeno projektno delo, ki se je izvajalo v prvem in drugem starostnem obdobju. Za vsako obdobje so napisane priprave z evalvacijami, dodane fotografije, na koncu za vsako obdobje posebej končna evalvacija projekta. Sledi sklep za obe obdobji skupaj z ugotovitvami, ki smo jih zbrali tekom vseh dni v vrtcu.

2. TEORETIČNI DEL

2.1. ZGODOVINA EVROPSKEGA LUTKARSTVA

IZVOR LUTK

»Lutkovno gledališče ne more obstajati brez svojega temeljnega elementa, lutke, tako kot »človeško« ali »živo« ali »dramsko« gledališče ne more obstajati brez svojega temeljnega elementa, igralca – izvajalca. Tako lutka kot izvajalec imata svoje življenje tudi zunaj gledališča. Lutke so bile vedno umetna bitja; igralci pa so ljudje in pripadajo svetu narave.

V začetku lutkini predhodniki niso imeli nič skupnega z njeno prihodnjo gledališko vlogo. Te predhodnike moramo celo označevati z drugimi imeni, ki so ustrežnejša za njihovo socialno in versko uporabo: maliki, fetiši, talismani, čarovniške figure, otroške igrače« (Jurkowski, 1998, str. 18).

Zelo zanimivo pa je, da veliko ljudi verjame, da so se lutke razvile iz igrač (Jurkowski, 1998).

»Evropa je bila svetovna zibelka gledališke umetnosti, v katero uvrščamo tudi lutkovno gledališče« (Jurkowski, 1998, str. 31).

ANTIKA

»Na splošno velja, da se je evropsko gledališče rodilo v Grčiji iz obrednega čaščenja Dioniza, boga vina in plodnosti. Predstavljamo si, da so bila to radostna praznovanja, povezana z obredi plodnosti, s spolnim pretiravanjem, ki se je včasih končalo v orgijah. Vendar so bili Dionizovi prazniki plod daljše in resnejše tradicije« (Jurkowski, 1998, str. 32).

V besedilu Pesem štirih vetrov so se včasih bogovi pojavili v obliki kipov, zraven pa jih je spremljala akrobatska pantomima. To prikazuje prvotno uporabo verskih kipov v pobožni gledališki predstavi (Jurkowski, 1998).

»Lahko si zamislimo, da je bila božja figura prevladujoči element igre in so igralci s svojo predstavo potrjevali njeno božansko verodostojnost. Njihovo delovanje bi lahko razumeli kot domiselno vdihnitev svetega življenja v kip, kar bi lahko imenovali »oživitev s pomočjo čaščenja«« (Jurkowski, 1998, str. 33).

V tem obdobju je poznan lutkar Poteinos (Jurkowski, 1998).

»Poteinos je prvi lutkar, ki ga poznamo po imenu. Atenej ga je omenil v svojem Banketu deinosofistov, ko je razpravljajal o atenskih meščanih. Motilo ga je, da so z darili zasuli Poteinosa prikazovalca neurospastov med predstavo v atenskem Dionizovem gledališču, v katerem so včasih igrali Evripidovi vzneseni igralci« (Jurkowski, 1998, str. 39).

Pojavi se beseda neurospaston (Jurkowski, 1998).

»Grška beseda za lutko neurospaston je združena iz dveh besed. Iz besede neuro, ki so jo privzeli vsi evropski jeziki in pomeni živec, ter besede spaston, ki jo uporabljajo v medicini in pomeni nenamerno gibanje (krče). Najboljšo razlago teh »živčnih krčev« je Platon opisal v svoji znani metafori o človekovem obstoju in o njegovem moralnem položaju« (Jurkowski, 1998, str. 39).

»V antičnem času so dejansko poznali mnogo vrst lutk, saj so svetovni muzeji polni egipčanskih, grških in rimskih figuric iz gline in terakote. Nekatere so pogrebne figure, druge so otroške igrače. Raziskovalci lutkarstva sklepajo, da so bile najdene figure z gibljivimi rokami in nogami verjetno vodene lutke. Figure, ki so imele žico pritrjeno v svojih glavah, so vzbudile največ zanimanja, ker so jih lahko zelo enostavno vodili od zgoraj« (Jurkowski, 1998, str. 43).

V tem obdobju se je zgodil prehod iz obredne figure v gledališko lutko, katero je vodil gledališki igralec (Jurkowski, 1998).

SREDNJI VEK

V srednjem veku je imela krščanska cerkev zelo pomembno vlogo pri uničenju gledališča. Vendar so veliko bolj kot samo gledališče obsojali igralce (Jurkowski, 1998).

»Pred drugo polovico dvanajstega stoletja ne moremo zaslediti dokazov o obstoju srednjeveških lutk. Prva njihova slika je na miniaturi v kodeksu Hortus deliciarum, ki ga je med letoma 1175 in 1185 napisala nemška opatinja Herrada von Landsberg. Na miniaturi sta narisana dva viteza – lutki privezani na vodoravni vrvici, napeti preko mizne plošče – bojnega polja grozečega spopada. Vidimo tudi tiste, ki držijo vrvce na različnih straneh mize in so v oblekah, po katerih sklepamo, da so bili povezani z viteškim redom. Viteza – lutki imata v svojih rokah visoko dvignjena meča in ščita, ker se pripravljata na napad« (Jurkowski, 1998, str. 50).

»Francoski lutkarji so dali tej vrsti lutk nejasen naziv marionnette a la planchette, ki se je pojavil približno v šestnajstem stoletju, kot opisni naziv za lutke, ki so plesale na leseni plošči in so bile podobne angleškim jiggigging puppets« (Jurkowski, 1998, str. 50).

»Grajski oder s stolpi lahko prvič opazimo na dveh miniaturah v flamskem rokopisu Li Romans du Bon Roi Alexandre (Romanca o dobrem kralju Aleksandru), ki jo je Jehan de Grise napisal leta 1344. Na obeh je narisana lutkovni oder v obliki gradu s stolpoma na vsaki strani in z igralno ploščo brez proscenija med njima. Stolpa sta povezana z mavričnim svodom. Na prvi miniaturi sta v sredini upodobljena dva boreča se viteza. Dva plemiča, oborožena z gorjačama, vsak s svojega stolpa opazujeta njuno borbo. Na drugi miniaturi se lutka – oboroženi plemič – pogovarja z dvorjanko, skupina žensk pa stoji ob odru in gleda predstavo« (Jurkowski, 1998, str. 55).

»Figure, ki so jih pod imenom koboldi poznali ob koncu trinajstega stoletja, so bile najbrž ročne lutke.

Te majhne figure, ki jih lahko primerjamo z domačimi škрати ali celo, če se vrnemo v antiko, z rimskimi lari in penati, so bile v svoji lutkovni različici smešne

in zabavne figure. V tem utelešenju so se iznenada pojavile iz poljubnega dela igralčevega ogrinjala ali kape. Verjetno so bile majhne ročne lutke ali lutke na palici, ki jih je običajno animiral pomočnik, skrit pod ogrinjalom. Čeprav so se pretvarjali, da je bila to zgolj zabava, so imeli koboldi nadnaravno moč. Še danes lahko v Španiji, na Portugalskem in v Braziliji najdemo igralce, ki igrajo z njimi in jih imenujejo *capote* (ogrinjalne lutke)« (Jurkowski, 1998, str. 55, 56).

Ustanovilo se je obredno gledališče, ki je na začetku ugajalo cerkvi. Vendar so ob upodobitvi svetih dogodkov s pomočjo gledaliških trikov vpeljali posvetne motive in to je povzročilo neizogiben smeh. Tako so gledališče izgnali iz cerkve. Gledališki prostor so dobili na cerkvenem dvorišču, nato na trgu, kjer se je preoblikovalo v misterij (Jurkowski, 1998).

»Ta nova vrsta gledališča je bila izjemno priljubljena in se je tako močno uveljavila, da se je od šestnajstega stoletja dalje (čas je bil odvisen od lokalnih razmer) cerkev končno odločila, da prepove vse verske predstave, ker ji je njihova gledališka plat ušla iz rok in ni več koristila verskim naukom« (Jurkowski, 1998, str. 61).

»Lutke so skoraj zanesljivo sodelovale pri ustvarjanju misterijev, čeprav ne moremo najti mnogo dokumentov o tem. Največ vemo o razstavljanju majhnih figur v jaslicah, ki so bile namenjene čaščenju Kristusovega rojstva. Ta običaj, ki se je hitro razširil po vsej Evropi, je začel Sveti Frančišek leta 1223. Obiskovalci cerkev so bili navdušeni, nekaj duhovnikov pa ga je nadgradilo z animiranjem razstavljenih figur« (prav tam).

V Španiji se pojavi novo lutkovno gledališče, imenovano *retablo* (Jurkowski, 1998).

»Zgoraj omenjena oznaka *retablo* izvira iz španskega cerkvenega tabernjaka (*retrotabulo*), ki je ostal za oltarno mizo. V Angliji so ga pogosteje imenovali *rederos* in je bil v obliki skrinje ali omare s poslikanimi vrati in različnimi razdelki, ki so vsebovali izrezljane lesene figure. Vse skupaj so predstavljale zaporedje prizorov iz Kristusovega življenja, njegove matere Marije in ali

različnih svetnikov. Uporabljati so jih začeli v romanskih bazilikah kot prenosne »oltarne omare«. Pozneje so jih v sijajnih gotških katedralah zamenjali z ogromnimi stalnimi retabli, ki so imeli mnogo nivojev in razdelkov z značilnimi prizori z versko vsebino. Najbolj slavne lahko najdemo v Španiji. Med njimi je tudi retablo iz seviljske katedrale, sestavljen iz šestintridesetih ločenih lesenih figur« (Jurkowski, 1998, str. 65).

DOBA RENESANSE IN BAROKA

V tem obdobju si je država počasi prisvojila gledališče in lutkarstvo je pripadalo nižjim oblikam zabave (Jurkowski, 1998).

»Najstarejši zapis o lutkah, ki izvira iz šestnajstega stoletja, se nanaša na marionette a la planchette in potrjuje njihovo večno privlačnost. Napisal ga je italijanski matematik in zdravnik Geronimo Cardano« (Jurkowski, 1998, str. 83).

»Ni potrebno, da bi s Cardanom razpravljali o vrednosti, ki jo imajo marionete z eno ali z mnogimi vrvicami. Njegov namen je bil le pohvaliti »premeteni mehanizem«. Moramo se mu zahvaliti, ker je med hvaljenjem lutk z eno vrvico razkril obstoj marionet, vendar pa jih na žalost ni opisal« (Jurkowski, 1998, str. 84).

»Šele dobrih sto let pozneje je jezuit Domenico Ottonelli napisal resno poročilo o različnih vrstah lutk v svoji razpravi Della Christiana moderazione del teatro (O krščanski zmernosti v gledališču). V tem delu, ki je bilo natisnjeno leta 1652, je opisal vse vrste lutkovnega gledališča in njegovih igralcev, ki jih je označil z izrazom: comedianti figuranti in comedianti pupazzani« (prav tam).

»Ottonelli je bil prvi, ki je uporabil način prikazovanja odrskih osebnosti za razvrščanje lutkarjev v dva razreda: v neme in v govoreče igralce. Njemu se moramo tudi zahvaliti za opis gledališča s ploskimi figuricami« (Jurkowski, 1998, str. 85).

»Zgodovino lutkovnega gledališča v sedemnajstem stoletju, ko se je začelo obdobje baroka, moramo razdeliti na pet področij, ki se nanašajo na posebne in pomembne gledališke vrste. Dve sta se rodili v Italiji: *commedia dell' arte* in lutkovna opera. Naslednji dve izvirata iz drugih zahodnih držav: sejmsko gledališče in komična opera iz Francije. Iz Anglije izvirajo potujoči komedijanti, ki so potovali po vsej Evropi in so navdihnili novo obliko v nemškem lutkovnem gledališču. Ta oblika je temeljila na drami in igranih lutkah. Peta vrsta se je razvila v Španiji in je nastala kot gledališka oblika, ki je ohranila staro izročilo verskih iger o življenju svetnikov. Vendar je hkrati uporabila mnogo tehničnih izumov, ki so omogočili lutkovnim igram, da so tekmovala z igralskimi skupinami« (Jurkowski, 1998, str. 92).

Commedia dell' arte

»Commedia dell' arte je najbolj znana po živih igralcih, vendar je tudi v drugih oblikah ohranila značilnosti svoje vrste. Mednje sodi mešana *commedia* (igralci in lutke nastopajo skupaj) in čista lutkovna *commedia*. Pri slednji je najbolj očitna razlika: lutke so nadomestile maske in igralce. Lutke so imele svoj spored, ki se je ohranil do devetnajstega stoletja. Na sporedu so imeli predstave, kot na primer: *Le Metamorfosi d' Arlecchino finto morto, esposto all' anatomia, astronomo stravagante e medico per necessita* (Preobrazbe Harlekina, ki se je delal mrtvega in so ga poslali v *secirnico*, izjemnega zvezdogleda in zdravnika po sili) in *Le 33 Desgrazie di Gerolamo* (33 Gerolamovih nezgod), ki so bile priredba igre *Le Desgrazie di Burattino* iz leta 1614. V skladu z izročilom *commedie dell' arte*, kamor sodi tudi njena lutkovna različica, so imeli prednost zanni junaki in njihove komične točke. *Lazzi* junaki so imeli posebno vlogo na lutkovnem odru in so se pozneje razvili v junake ročnih lutk: *Pulcinella*, *Polichinelle*, *Punch* in podobne« (Jurkowski, 1998, str. 96).

»Po navedbah Antona Bragaglia se je *Pulcinella* prvič pojavil v skupini italijanskih komediantov 16. aprila leta 1618. Samo nekaj let je potreboval, da si je pridobil privrženca po vsej Evropi. Zanimivo je, da si je med italijanskimi zanni junaki pridobil največjo priljubljenost, ker je predstavljal trdoglavega in

nevezgojenega kmeta iz okolice Neaplja, ki se je najlažje prilagodil lutkovnemu odru« (Jurkowski, 1998, str. 97).

Pulcinella je bil Brioccijeva lutka, ki je bil prvi italijanskofrancoski lutkar (Jurkowski, 1998).

»O Brioccijevih lutkah vemo izredno malo. Bile so zelo priljubljene. Več vemo o njegovi opici Fagotinu, ki je s svojo prisotnostjo potrdila nadaljevanje starega izročila povezovanja lutkarstva z dresiranimi živalmi. V poznem srednjem veku so lutkarji pogosto imeli tudi opice, ki so tako kot lutke karikirale človeška bitja. To izročilo je še vedno živo, čeprav je že zelo redko. Ohranilo se je v angleških igrah o Punchu in Judy« (Jurkowski, 1998, str. 98).

DOBA RAZSVETLJENSTVA

»Navkljub družbenim in političnim razlikam v celotni Evropi je razsvetljenje omogočilo nastanek racionalnega pogleda na svet in demokratizacijo književnosti ter gledališča. Ustanovili so revije in časopise, da so z njimi širili znanje in informacije. Predvsem v Angliji in Franciji je srednji razred spremenil svoj pogled na svet, ker je hodil v gledališče in bral književna dela. V nasprotju s prejšnjimi mitološkimi in aristokratskimi težnjami je sedaj gledališče obravnavalo probleme in etična načela novega razreda. Tako sta se rodili meščanska drama in novela. Obe sta včasih v poučnem tonu upodobili splošnejši in prepoznavnejši pogled na svet« (Jurkowski, 1998, str. 159).

»Pomembno je, da je predvsem v Angliji lutkovno gledališče postalo enakopravni družabnik drugim gledališkim vrstam, ker so se vanj vključili izjemno veščji obrtniki in umetniki. V drugi polovici stoletja se je na lutkovni sceni, tako angleški kot mednarodni, pojavila nova vrsta zapletenih marionet na nitkah fantoccini, ki so lahko izvajale trike in preobrazbe. Odrska junaka Harlekin in Colombina sta nastopala v teh predstavah« (Jurkowski, 1998, str. 160).

»V osemnajstem stoletju so se razvile nove vrste razvedril, ki so jih potujoči lutkarji pogosto vključili v svoje predstave. Po vsej Evropi, od Španije do Rusije, so gostovali novi modni spektakli, predstave s senčnimi igrami in avtomati ter mehansko gledališče s ploskimi figurami, ki se je imenovalo Theatrum Mundi« (Jurkowski, 1998, str. 161).

Sledi zlata doba angleškega lutkarstva (Jurkowski, 1998).

»Tako v Angliji kot tudi drugje so pogosto uporabili svetopisemske teme za verske razprave v gledališču« (Jurkowski, 1998, str. 162).

S prikazovanjem igre Nastanek sveta je lutkovni upravnik Martin Powell začel svojo kariero (Jurkowski, 1998).

»Leta 1709 se je Powel s svojim gledališčem prvič pojavil v Bathu. Igral je v obdobju med majem in septembrom, ko se je Society (londonska visoka družba) umaknila na počitek in zabavo v to modno zdravilišče. Njegovo londonsko gledališče je imelo običajen oder s stranskimi krili, ozadji, odrskimi lučmi, premično scensko opremo in letalnimi napravami. Verjetno so razpeli mrežo preko odrske odprtine, da so z njo prikriki žice, ki so jih potrebovali za vodenje 60 do 90 cm visokih lutk. Ker sta Punch in njegova žena Joan nastopala v vseh predstavah, je bilo priljubljeno ime tega gledališča Punch's Theatre, or Powell from Bath (Punchevo gledališče ali Powell Batha)« (Jurkowski, 1998, str. 163,164).

V dobi razsvetljenstva se razvije tudi senčno gledališče (Jurkowski, 1998).

»Mnogi trdijo, da pripada častna vloga začetnika senčnega gledališča Dominiku Seraphinu (1747-1800), ki je leta 1776 v Parizu ustanovil gledališče Ombres Chinoises (Kitajske sence). To čast so podelili napačnemu, saj so v razvedrilnih podvigih že veliko pred Seraphinom uporabljali sence, ki vsaj na začetku niso izvirale iz kitajskega izročila« (Jurkowski, 1998, str. 194).

»Ni nam treba oditi na Kitajsko, da bi odkrili prosojne senčne figure na vzhodu. Že od trinajstega stoletja so obstajale lepo izdelane v Egiptu. Verjetno je iz Egipta izviral navdih za evropske senčne igre, saj so bile zelo medle kopije izvirnikov.

Raziskovalci antične Grčije pa nas skušajo prepričati, da so stari Grki uporabljali samo sence pri izvajanju svojih misterijev«

(Jurkowski, 1998, str. 195).

»Svetloba in tema, osvetlitve in sence so vedno privlačile ljudi. Poizkusi s svetlobo, vključno z odsevi v ogledalih, so ustvarili »magično« moč šamanov in zgodnjih duhovnikov. Prvi učenjaki, ki so jih pogosto razglasili za čarovnike, so nadaljevali s poučevanjem svetlobe.

Senčne igre so bile vedno, vsaj kot stranski učinek, del človeških raziskav o naravi svetlobe in teme. Z njimi so skušali obrzdati svetlobo, da bi ustvarili umetne podobe, ki bi jih izkoristili za magične in druge bolj znanstvene namene. Z zrcali so spretno usmerjali in projicirali svetlobo, da so se optični prividi pojavili in izginili« (Jurkowski, 1998, str. 196).

ROMANTIKA

»V Nemčiji so se pojavile najbolj izrazite spremembe v odnosu med visoko in popularno kulturo. Najpomembnejši razlog je bil, da so sprejeli splošno mnenje, po katerem je bila folklor osnovni temelj nemške narodne kulture. Zaradi tega prepričanja so se tudi izboljšali pogoji za lutkovna gledališča. Drugi razlog je bilo razočaranje nemških pisateljev nad igralci v njihovih gledališčih. Začeli so iskati boljše nadomestne izvajalce za svoja dela. Nekateri so jih odkrili v lutkah, ki so jih vključili v svoja razmišljanja o novi romantični estetiki« (Jurkowski, 1998, str. 232).

»Goethe je našel navdih za veliko svojih spisov v ljudskem gledališču. Dokaz za to trditev lahko najdemo v njegovi zbirki *Das neueroffenete moralisch-politische Puppenspiel* (Na novo odkrite moralnopolitične lutkovne igre, 1772-73).

Potujoči lutkarji so imeli dobiček s svojimi predstavami o doktorju Faustu, ker je občinstvo pritegnilo razmišljanje slavnega pisatelja o tej igri. Med temi predstavami je bila najbolj znamenita predstava skupine »Schutz und Dreher«, ki so jo na začetku devetnajstega stoletja igrali v Potsdamu. Imela je dober odziv

med izobraženim občinstvom, ker je predstavljala kulturno bogastvo, ki se je ohranilo v ljudski umetnosti« (Jurkowski, 1998, str. 233).

»E. T. A. Hoffman je spoznal groteskni značaj lutk. Verjel je, da bi lahko le igralec upodobil notranje življenje človeškega bitja in razkril skrito globino človeške duše, lutke pa bi odlično upodobile zunanjo plat človeškega obnašanja. Navkljub tej delitvi je Hoffman priznal, da bi se igralci lahko veliko naučili, če bi opazovali jasne in nedvoumne gibe marionet, še posebej ker si lutka med upodabljanjem živega junaka sposodi svoja izrazna sredstva v zunanjem življenju, čeprav jih lahko najdemo samo v notranjem življenju« (Jurkowski, 1998, str. 243, 244).

»Leta 1858 so v Münchnu ustanovili lutkovno skupino, ki jo imamo lahko za primer lutkovnega gledališča sredine devetnajstega stoletja. Lutkar Joseph Leonard Schmid (1822-1912) in pisatelj grof Franz von Pocci (1807-1876) sta bila njena ustanovitelja. Po mnenju Eleonore Rapp je bila ustanovitev družabništva posledica zlitja ljudskega lutkovnega gledališča in romantičnih zamisli o marionetah. Franz von Pocci je bil vodja dvornih svečanosti na bavarskem dvoru in se je zelo zanimal za glasbo, književnost in folkloro. Pod vplivom romantičnih pisateljev je pisal lutkovne igre, v katerih je vedno nastopal lutkovni junak Kasperle. Pocci je bil idealen pomočnik Josephu Schmidu pri ustanavljanju prvega nemškega lutkovnega gledališča za otroke« (Jurkowski, 1998, str. 247).

Tako je Schmid želel hkrati zabavati in vzgajati otroke. Leta 1858 je odprl svoje gledališče s Poccijevo igro Princ Rožencvet in princesa Lilijana. V tem gledališču sta bili odigrani še dve Poccijevi igri, in sicer Čarpbne gosli in Sovji grad (Jurkowski, 1998).

»Schmidu so dali vzdevek Papa Schmid (oče Schmid), po katerem so ga vsi poznali.

Schmid je velikokrat predelal svoj oder in prostor za občinstvo, da bi ohranil zvestobo svojih gledalcev. Njegovo gledališče je postala dragocena mestna ustanova, na katero so bili vsako leto bolj navezani« (Jurkowski, 1998, str. 249).

»Marionete na žici so bile najpogostejše lutke v večini gledališč tedanjega časa. Vodili so jih z glavno »nosilno« žico, ki so jo pritrdili na glavo marionete. Z žicami ali vrvicami so nadzirali roke in včasih tudi noge, ki so bile običajno pritrjene kot nihala. Lutke so bile narejene iz lesa. Glede na svojo vlogo so bile 50 do 80 centimetrov visoke« (Jurkowski, 1998, str. 254).

»V tem obdobju je izstopalo češko lutkovno gledališče, ker je v njem nastopila izmenjava vrednot med ljudskim (podeželskim) in popularnim (mestnim) lutkarstvom, če upoštevamo Hauserjevo razdelitev na ljudsko in popularno umetnost. Češko lutkovno gledališče je bilo zanimivo, ker je bilo podeželsko gledališče, ki je imelo vse značilnosti mestne – popularne umetnosti. Ta češki pojav lahko uporabimo kot dokaz za trditev, da družbeni izvor umetnosti (v tem primeru gledališke umetnosti) ni bil odločilen dejavnik v razvoju lutkovnega gledališča. Enak pomen je imelo vpletanje lutkovnega gledališča v kulturne in ideološke tokove. V posameznih političnih akcijah se je potrdilo kot dragoceni pripomoček« (Jurkowski, 1998, str. 267, 268).

DOBA LJUDSKEGA IN POPULARNEGA GLEDALIŠČA

Božične igre

»Božične igre so najprej prikazovali kmetje in obrtniki, ki so pozimi izkoristili svoje brezdelje za občasne in priložnostne lutkovne igre. Njihov uspeh je spodbudil poklicne lutkarje, da so vključili božične igre na svoj spored. Obe vrsti lutkarjev sta upoštevali ljudsko dojemanje krščanskih evangelijev. Kristusovo rojstvo in spremljevalne dogodke sta prikazovali v skladu z apokrifno in ne z uradno cerkveno razlago« (Jurkowski, 1998, str. 270).

»Avstrija je bila obljubljen dežela za jaslična gledališča, ker je bila zelo navezana na rimskokatoliško cerkev. Iz leta 1716 izvira prvi zapis z Dunaja o cerkvenih jaslicah z gibljivimi figurami, leta 1748 pa so odigrali prvo poklicno predstavo v zasebnih prostorih. Barbara Muller, ki so jo poznali kot »Frau Godel«, je imela

tako gledališče v zimskem vrtu »Pri zlatem orlu«. Igrala je v obdobju od adventa do pusta« (prav tam).

Commedia dell'arte

»Med stotinami uličnih lutkarjev je bil najslavnejši 'Ghetanaccio' (Gaetano Santangelo, 1782-1832), ki je nastopal v Rimu. Njegov glavni junak je bil Pulcinella. Spremljali so ga: Rosetta, Pulcinellata in Rugantino« (Jurkowski, 1998, str. 281).

»Ob prehodu iz osemnajstega v devetnajsto stoletje so nastopile kvalitetne spremembe v lutkovnih predstavah commedie dell'arte, ki so botrovale rojstvu »ulične komedije«. Sedaj so v daljši predstavi združili mnogo kratkih prizorov, v katerih se je Pulcinella boril proti svojim nasprotnikom in tako podaljšali zmagoslavni pohod. Na koncu je postal angleški Punch najmočnejši zastopnik ulične komedije. Nova oblika razvedrila je bila zelo priljubljena. Zasenčila je vse druge vrste predstav z ročnimi lutkami. Verjetno se je razvila kot napol zavestni odziv na zahteve igralcev. Vsa evropska skupnost lutkarjev je sodelovala pri tem ustvarjalnem procesu. Igralci, ki so igrali pred podeželskim in mestnim občinstvom, so si izostrili svoj občutek za odziv igralcev. Dobro so vedeli, kateri prizori so vedno pritegnili pozornost. Te prizore so združili v nove ulične komedije« (Jurkowski, 1998, str. 282).

»V severni Nemčiji in še posebej v Hamburgu je imel Kasperle svoje lastne kratke komedije. Proglasili so ga za Pulcinellovega naravnega naslednika: (Ročna lutka) Kasperle je Pulcinellov neposredni naslednik. Nikoli ni drugorazredni odrski junak. Vedno je glavni junak kratkih komičnih dialogov in pretepaških prizorov, ki jih še danes veliko uprizarjajo« (Jurkowski, 1998, str. 287, 288).

»Posebno mesto med temi odrskimi junaki si zasluži ruski petruška, ki so ga prvič omenili leta 1843. Njegove komedije so imele mnogo skupnih točk s komedijami o Punchu in Pulchinellu« (Jurkowski, 1998, str. 289).

»Ulična komedija, ki so jo igrali z ročnimi lutkami, se je razširila po vsej Evropi. Neprestano so se rojevali novi odrski junaki. Med njimi sta bila tudi romunski Vassilache in madžarski Vitez Laszlo, ki sta ob koncu stoletja dosegla vrhunec svoje slave« (Jurkowski, 1998, str. 291).

V začetku 19. stoletja se pojavi novi obraz imenovani Guignol, ki ga je ustvaril Laurent Mourguet. Skoraj sto let je vladal v francoskem lutkovnem gledališču. Guignol naj bi bil po poklicu tkalec in predstavnik mestnega delavskega razreda. V večini predstav je bil trgovec ali služabnik. Postal ni samo del življenja delavskega razreda, temveč tudi drugih plasti z nizkimi dohodki (Jurkowski, 1998).

»Novembra leta 1843 se je med predstavo udrl pod v sobi. Mnogo mladih gledalcev se je poškodovalo med nesrečo« (Jurkowski, 1998, str. 295).

To je bil dokaz, da so igrali v zelo težkih razmerah (Jurkowski, 1998).

»Mourguet ni prebolel šoka in ni nikoli več igral. Dejansko je kmalu zatem umrl (decembra leta 1844)« (Jurkowski, 1998, str. 296).

DEVETNAJSTO STOLETJE

»V začetku devetnajstega stoletja so še vedno prevladovala stare oblike lutkarske dejavnosti.

Večina lutkarjev je bila vedno na poti. Svojim predstavam so dodali Theatrum Mundi in lutke fantoccini, ki so izvajale kratke točke in prizore« (Jurkowski, 1998, str. 322).

»Tirolec Christian Joseph Tschugmall (1785-1845) je bil zelo priljubljen potujoči lutkovni upravnik. Tschugmall je uporabil raznovrstne mehanizme za premikanje svojih figur, predvsem vzmeti, napenjalne ključe in enostavne ročice. Njegovi najbolj priljubljeni odrski junaki so bili: Tirolec, Akrobat a la Bosco in Črnc, ki je izvajal salto mortale na vrvi« (Jurkowski, 1998, str. 324, 325).

»Iordaki Kuparenko (1784-1844) je sodil med uspešne mojstre v srednji in vzhodni Evropi« (Jurkowski, 1998, str. 325).

Očitno pa je bil politični prilizovalec, kar pa je bilo nujno za preživetje.

Pojavi se nova lutkovna vrsta (Jurkowski, 1998).

»Tej vrsti so pripadale varietejske predstave. Sestavljene so bile iz posameznih in nepovezanih 'dejanj' - kratkih in zabavnih izbruhov spretnosti in nadarjenosti« (Jurkowski, 1998, str. 326).

V sredini 19. stoletja so lutkarji ustvarili preobrazbo odrskih junakov in rekvizitov. Middleton je uporabil komplicirane trike figur.

Brigaldinijeve lutke so postale senzacija za londonsko občinstvo. Kasneje je marionete na žici zamenjal za marionete na nitkah.

Lambert D'Arc je bil velik lutkovni mojster, ter vedno dodajal nove igre in pantomime v svoj program.

Mojster marionet je bil tudi M. C. Donnelly (Jurkowski, 1998).

»Septembra leta 1873 so Kraljevske marionete prispele v Ameriko. Svojo prvo sezono so odigrale v New Yorku. Njihov uspeh je bil takojšen in neizmeren« (Jurkowski, 1998, str. 334).

»V našem pogledu priljubljenih spektaklov devetnajstega stoletja smo spoznali, da so lutkarji posvetili izjemno veliko časa enostavnemu prikazovanju nenavadnih zanimivosti: od voščenih figur, laterne magice, avtomatov, Theatrum mundi, mehanizmov do trik marionet. Pogosto so jih združili v enotno predstavo« (Jurkowski, 1998, str. 348).

2.2. LUTKARSTVO NA SLOVENSKEM

Lutkovno gledališče v ljudskih šegah

»Dolgo je veljalo, da Slovenci do nastopa Milana Klemenčiča v letu 1919, niso imeli svojega lutkovnega gledališča. Pri njih so sicer gostovale nemške in italijanske skupine, nič pa ni bilo znanega o samostojnih oblikah.

Šele leta 1942 je Boris Orel v Etnologu opisal igrsko šalo, imenovano Pravda za mejo, ki so jo uprizorili na neki svatbi v bližini Ptuja s prav posebnimi ročnimi lutkami« (Verdel, 1987, str. 9).

Začetki umetniškega lutkovnega gledališča

Kot smo že omenili, je iz zapisov znano, da je začetnik lutkarstva na slovenskem Milan Klemenčič. Ta se je sprva posvetil slikarstvu, vendar ga je gledališče veliko bolj navduševalo in zanimalo (Verdel, 1987).

»Odločilno spodbudo za postavitev lastnega marionetnega gledališča je dobil ob gostovanju marionetnega gledališča s Hrvaškega, ki je s svojimi predstavami spravilo ves kraj v začudenje in navdušenje. To doživetje je najbrž odločilo, da se je dokončno posvetil lutkovnemu gledališču. V prostem času je ure in ure presedel v delavnici in snoval in rezljal lutke in oder« (Verdel, 1987, str. 13,14).

Prvo predstavo je pripravil 22. decembra leta 1910. Povabljeni so bili družinski prijatelji, njegova družina in otroci z ulice. Z lutkami je odigral Mrtvec v rdečem plašču. Seveda pa je bilo na predstavi kar nekaj pomanjkljivosti in spodrseljajev, ki pa jih je postopoma odpravil (Verdel, 1987).

»Še med vojno je ostal zvest marionetnemu gledališču in je imel predstave v nemščini za žene častnikov.

Prva svetovna vojna je tako ustavila delo prvega slovenskega marionetnega gledališča. Moralo je preteči še četrto stoletje, da je v tej obliki in obsegu doživelo prerod« (Verdel, 1987, str. 16).

Milan Klemenčič v mestnem domu 1920-1924

»Po prvi svetovni vojni, v na novoustanovljeni državi, Kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev, je bilo videti, da je čas zrel za nov poskus.

Treba je bilo dokazati, da gre pri lutkovnem gledališču za resno umetnostno panogo. V ta namen se je Milan Klemenčič skliceval na velike tuje zglede, na primer na gledališče »papana Schmida« ali Paula Branna v Münchnu, na avtorje, ki jim ni bilo pod častjo pisati za taka gledališča, potem pa opozoril na položaj v Sloveniji« (Verdel, 1987, str. 17).

Milan Klemenčič se je vseskozi spopadal z neprimernimi prostori ter s pomanjkanjem denarnih sredstev (Verdel, 1987).

»Dne 20. januarja je bila premiera. Na programu je bila poleg Prologa dr. Ivana Laha igra grofa Poccija Čarobne gosli. Tisk je spregovoril zelo pozitivno o na novo ustanovljenem gledališču in njegovi premieri« (Verdel, 1987, str. 20).

Ker je imel sam največ izkušenj z animacijo marionet, je igral Gašperčka (Verdel, 1987).

»Za vsako predstavo je pripravil nove lutke, naslikal nove dekoracije, preizkusil svetlobne učinke in postavil nove. Kljub vsemu je bila prva sezona popoln uspeh. Čarobne gosli so morali vsega skupaj ponavljati dvanajstkrat, to pa je bilo za tisti čas nekaj izjemnega.

Sezono je končal z Obutim mačkom. Prve in tudi najuspešnejše sezone je bilo konec, drugo sezono so začeli 19. februarja leta 1921 z novim prologom dr. Ivana Laha in s Poccijevo igro Začarani Princ« (Verdel, 1987, str. 23).

»Marionetno gledališče je to sezono zašlo v prvo resno krizo in nekaj časa je bilo sploh videti, kakor da se bo za zmeraj zaprlo« (prav tam).

»Tretjo sezono so lahko odprli 15. oktobra leta 1922. Nov prolog dr. Ivana Laha, spet igra Franza Poccija Rožencvet in Lilijana – gledališče je ostalo pri starih, preizkušenih igrah.

Višek sezone je bil Doktor Faust, Klemenčičeva predelava po nemških predlogah. Faust je postal kronska predstava vsega gledališča. Nazadnje je bilo mogoče dokazati, da lutkovno gledališče ni manjvredna umetnostna oblika, saj je celo Goethe dobil spodbudo za svojega Fausta pri predstavi lutkovnega gledališča« (Verdel, 1987, str. 24).

»V četrti sezoni je gledališče dobilo spet novega, pomembnega sodelavca – Mirana Jarca. Pomagal je pri obdelavi besedil in ob enem s pianistom Hilarijem Lavrenčičem kot violinist skrbel za odrsko glasbo. Predstave je bilo potrebno odpovedati, včasih, ker je bila dvorana potrebna za druge prireditve, kdaj drugič, ker so prodali premalo vstopnic. Prvo je bilo seveda močno povezano z drugim. Zaradi nerednih predstav je pešalo zanimanje gledalcev. Ob stoti predstavi so se sicer trepljali po ramenih in so se vrstile počastitve, blagajna pa je še naprej ostajala prazna. In tako je bila 20. januarja leta 1924, takoj za jubilejem, dokončno zadnja predstava« (prav tam).

Lutkovno gledališče se je nadaljevalo v prostorih ženskega telovadnega društva Atene v Mladiki. Milan Klemenčič se je odločil, da jim bo vse skupaj prodal (Verdel, 1987).

Lutkovno gledališče Atena 1924-1927

»Kot Marionetno gledališče Atena so s princem Rožencvetom in princeso Liljano razmeroma pozno – 18. februarja leta 1925 odprli sezono. Krstna uprizoritev igre Razbojnik Moroz Mirana Jarca 1. marca istega leta pa kaže, da je bila skupina tudi v novih okoliščinah pripravljena še naprej boriti se za razvoj slovenskega lutkarstva in da je bil zdaj Miran Jarc gonilna sila v tem prizadevanju.

Drugo slovensko izvirno besedilo je bilo uprizorjeno 10. marca leta 1925« (Verdel, 1987, str. 27).

Istega leta so uprizorili še Obutega mačka Franza Poccija, enodejanko Gašperček na kavi dr. Ivana Laha, Čarobne gosli ter staro ugledno igro Dr. Faust. Z Dr. Faustom je marionetno gledališče Atena končalo to sezono (Verdel, 1987).

»Gledališče se je preselilo v prostore Narodnega doma in začelo sezono 13. decembra leta 1925 s prologom Mirana Jarca in z igro Začarani princ Franza Poccija.

Naslednje predstave so bile ponovitve starega repertoarja. Šele 3. januarja leta 1926 je bila nova krstna uprizoritev z igro Mirana Jarca Gašperček, čarovnik in zdravnik.

Po več ponovitvah Poccijevih iger, med katerimi je bil tudi nov prevod Ujetega medveda, je Miran Jarc za konec sezone spet uprizoril eno svojih iger, Kraljeviča Tugomila« (Verdel, 1987, str. 28, 29).

»Sezona 1926/27 se je kakor po navadi začela z veliko zamudo, namreč šele leta 1927. Dne 9. januarja so igrali Božični drevešček v nebesih po povesti Fjodora M. Dostojevskega. Krstna uprizoritev je bila v Zagrebu. Dne 30. januarja leta 1927 so igrali spet izvirno slovensko igro. Igra je imela naslov V kraljestvu palčkov ali Gašperčkov junaški čin, napisal jo je Demeter Dvorsky. Tisti čas je bilo v Ljubljani že gledališče Češka Obec, ki je večinoma igralo v češčini, le redko v slovenščini. S tem se je spet končala sezona« (Verdel, 1987, str. 30).

V gledališču so se vrstili razni problemi in ovire, tako da gledališču ni grozila kriza, temveč dokončen polom. Tako so minila leta in Milan Klemenčič ni hotel nič slišati o marionetnem gledališču (Verdel, 1987).

Miniaturne lutke

»Anton Debeljak je napisal nov prolog in Miran Jarc predelal Poccijev Sovji Grad.

Do začetka vojne so menjaje igrali Sovji grad in Dr. Fausta, vsega skupaj 65-krat. Za povabljen je bilo to vselej novo doživetje« (Verdel, 1987, str. 34).

Tokrat je Milan Klemenčič ponovno pristopil h gledališču in bil je spet tam, kjer je začel (Verdel, 1987).

»Leta 1949 so se začeli pogovori med AGRFT in Milanom Klemenčičem. Pod pokroviteljstvom akademije naj bi ustanovil novo gledališče. Akademija naj bi zamisel financirala, Milan Klemenčič pa naj bi s pomočjo Ajše Pengov in Tatjane Doberlet napravil nove marionete, zasnoval nov oder.

Tudi to se ni nikoli uresničilo, naj bo že iz tega ali onega vzroka. Mogoče je bil Klemenčič že prestar za nov začetek, čas je šel čezenj in čez njegove marionete. Uveljavili so se novi pogledi o marionetnem gledališču in dolgo je trajalo, preden so spet postale žive njegove zamisli o vodenju marionet« (Verdel, 1987, str. 35).

»Zato se je umaknil na miniaturni oder in naprej prirejal predstave za majhen krog izbranih do dneva, ko je Milenko Doberlet umrl in z njim tudi Gašperček. Novega niso hoteli iskati in tako je to pomenilo konec.

Lutkovno gledališče se je medtem v Sloveniji umetniško zelo pomembno naprej razvijalo. Še zmeraj pa niso odkrili spominske plošče za njegove prvoborce. Čas bi že bil pripraviti razstavišče za drobne in redke preostale velike lutke. Kljub temu pomenijo pomemben del narodne kulture, ravno tako kakor slike in knjige. Kakor se nam sicer vsak kamen zdi vreden muzeja, če je del slovenske zgodovine, bi morali o marionetah misliti ravno tako, še preden razpadejo in pozabimo nanje« (Verdel, 1987, str. 36).

Gašperček – prvi poskus podomačenja

Pojavi se prvi poskus podomačenja – Gašperčka (Verdel, 1987).

»Z lastnimi prevodi (zlasti Poccija), avtorsko priredbo Sneguljčice Ivana Laha in originalnimi lutkovnimi besedili Mirana Jarca je Klemenčič sestavil repertoar Slovenskega marionetnega gledališča. Na »Gašperčkovo« gledališče je tako v enaki meri vplivalo evropsko izročilo, kot tudi slovenska posebnost in različnost; evropskemu tradicionalnemu junaku je Klemenčič dodal lepo mero originalnosti in slovenske samosvojosti. V Gašperčkovi usodi je mnogo prostora za veselje in še več za upanje, vsadil mu je izzivalni duh neodvisnosti, vzel mu je dolgo palico in mu dal, ne po naključju, dolg in oster jezik, razumljivo- navsezadnje smo Slovenci vse svoje boje izbojevali predvsem in skoraj izključno s pomočjo jezika« (<http://www.mini-teater.si/client.si/index.php?table=articles&ID=658> povzeto dne 19. 1. 2012 ob 6.11).

Jurček – drugi poskus podomačenja

Pojavi se drugi poskus podomačenja – Jurčka (Verdel, 1987).

»Za sprejemanje čeških iger v Sloveniji je značilno, da so bile v ospredju zlasti tiste, ki so slonele na uspešno preizkušenem konceptu mešanice pravljčnih motivov in protagonista Gašperčka. Ta je, pač po potrebi, prevzemal vloge, ki so sicer dramaturško pripadale dobri vili, kraljeviču ali kako drugače oblikovanemu pomočniku dobrega v pravljici. Zlo so predstavljali tako, da je premagljivo z

njegovo pomočjo. Poleg tega je šlo za realistično varianto, ki se je sicer odpovedala pravljичnim motivom, nikakor pa ne Gašperčku« (Verdel, 1987, str. 61).

»Take didaktične težnje so spoznali in priznali sodelavci odseka lutkovnega gledališča pri Sokolu na Taboru in ustvarili Jurčka, ki je bil samo logična posledica take usmeritve. Dokončni korak so že prej napovedovali slabotni poskusi ponašitve, kakor so se kazali v vložkih v obstoječa češka besedila« (prav tam).

»Člani Sokola na Taboru so se prvi pri sokolski organizaciji poskusili odločno odmakniti od iger, nastalih pod češkim vplivom. Ujeti v konvencije časa pa še malo niso mislili Gašperčka črtati, temveč je bil izhodišče vseh razglabljanj. Na novo opredeljeni Gašperček naj bi dajal slovenskim avtorjem možnost, da bi slovensko lutkovno gledališče dobilo nove vsebinske poudarke. Jurček naj bi bilo novo ime starega šaljivca iz lutkovnih iger« (Verdel, 1987, str. 62).

»Jurček se ni nikoli do kraja prebil, ne kot ime ne kot idejni koncept, povezan z njim. Številni odri so do začetka druge svetovne vojne ohranili Gašperčka. Tudi odri, ki so Jurčka sprejeli kot ime, so ostali le pri formalni spremembi. Jurček je pokazal nastavke za nov razvoj, ki pa se je mogel do kraja uresničiti šele po drugi svetovni vojni. Polagoma je izgubil v dogajanju posebej poudarjeni položaj, nazadnje pa je samo ime še spominjalo na starega šegavca« (Verdel, 1987, str. 64, 65).

Niko Kuret in njegove ročne lutke

»V Sloveniji se je prvi intenzivneje ukvarjal z ročnimi lutkami Niko Kuret.

V Ljubljani je začel intenzivneje sodelovati pri radiu in od leta 1939 je radio redno oddajal lutkovne igre iz Pavlihove družčine, ki je dobila ime po Gašperčku medtem poslovenjenem v Pavliha« (Verdel, 1987, str. 66).

»Leta 1939 so bile lutkovne igre redna sestavina otroških ur. V začetku so igralci besedila brali, od 13. aprila leta 1940 naprej pa je bil v radijskem studiu postavljen pravi oder za ročne lutke, otroci iz otroških vrtcev so bili povabljeni in predstave so prenašali po radiu. Otroke so spodbujali, naj soigrajo, torej besedno sodelujejo, in tako je bilo pri uprizoritvah večinoma zelo živahno. Pavlihova družčina je

igrala redno do začetka druge svetovne vojne. Po njenem zgledu so v Ljubljani in Mariboru ustanovili več takih odrov« (Verdel, 1987, str. 67).

Niko Kuret je imel idejo, da bi lutkovna igra prišla v vsako gospodinjstvo in da bi bili otroci dejavni igralci in tako naj bi se seznanjali z gledališčem (Verdel, 1987).

Pavliha – tretji poskus podomačenja

Pojavi se tretji poskus podomačenja – Pavliha. Poskusov podomačenja je bilo kar nekaj. Pri Klemenčiču je iz Kasperla nastal Gašperček, kasneje pri Sokolu Jurček, katerega pa je Niko Kuret odklanjal, ker je preveč nacionalističen in otročji. Menil je, da je kot razvajan pobalin (Verdel, 1987).

»Sam je dal svojemu Gašperčku spet nekdanjo slo po pretepanju in hudobno jezikavost, ki je bila zanj že od nekdaj značilna. Postavi je manjkalo samo še novo ime, ki naj bi bilo Slovencem domače in znano iz zgodovine ali iz pripovedi. V imenu Pavliha tatrman je našel oboje. Pavliha je junak nekaterih ljudskih pravljic; pod tem imenom pa je tudi Fran Levstik leta 1870 izdajal satirični časopis« (Verdel, 1987, str. 71).

»Pavliha je bil sicer kot oseba, ki ji gre za življenje z drugačnimi moralnimi predstavami in vrednotenji, kakor so bila v navadi in prijetna, kritičen nasproti okolju, vendar so igre že zdavnaj izgubile povezavo z družbenimi danostmi. Nič več niso bile ogledalni odsev družbe, ker so se jim zahteve preveč poplitvile v vsakdanjost, da bi se mogle učinkovito spoprijemati s protislovji sistema. In tako so namesto družbenokritičnih iger igrali moralizirajoče in reforma je obtičala v nacionalnem, ne da bi bil napravljen korak k naprednemu, kritičnemu, ljudskemu gledališču. Vzrok je bil v tem, ker nikoli ni bilo mogoče s pavlihjadami spregovoriti širokim ljudskim množicam, saj niso segle čez otroško publiko. Brezpredmetno je ugibanje, ali bi se bilo to posrečilo, če druga svetovna vojna ne bi bila presekala začetega dela« (Verdel, 1987, str. 73).

Jugoslovanska lutkovna zveza

»Deset let je minilo od ustanovitve prvih lutkovnih gledališč v Jugoslaviji (Ljubljana, Zagreb). Za zgled jim je bila Unima (Union internationale des marionettes, Mednarodna zveza marionet), ustanovljena 20. maja leta 1929 v Pragi s sodelovanjem zastopnikov Bolgarije, Nemčije, Francije, Avstrije, Romunije in Češkoslovaške« (Verdel, 1987, str. 74).

Ta jugoslovanska lutkovna zveza je vsebinsko delala zelo malo, vendar pa so se že zelo hitro začeli prepiri. Predlagani sta bili dve listi, in sicer lista Josa Zidariča in lista Vaclava Buriana. Slednji je tudi bil izglasovan. Vendar so v zvezi vseskozi imeli pomanjkanje ugleda vse do kongresa v Ljubljani (Verdel, 1987).

»Tako so kongres v Ljubljani po eni strani uporabili za propagiranje lutkovnega gledališča, po drugi pa je bil že popolnoma v znamenju začenjajoče se krize misli o sporazumevanju med narodi. Zato je bil še posebej poudarjen pomen lutkovnega gledališča pri vzgoji za mir« (Verdel, 1987, str. 81, 82).

»Kongres in njegov uspeh sta pomagala jugoslovanski lutkovni zvezi za nekaj časa do ugleda in spoštovanja pri oblasteh, finančna pomoč pa je bila kljub temu le minimalna in ni mogla pokriti niti desetinke pripadajočih stroškov. Posebno razstava je prebudila veliko zanimanja, samo zastopniki avstrijskega in italijanskega konzulata niso prišli, ker je bila v istem paviljonu razstava slovenske manjšine v obeh državah« (Verdel, 1987, str. 83).

Na tem kongresu so bili zastopniki Jugoslavije, poleg njih pa tudi delegati Češkoslovaške, Amerike, Romunije, Avstrije in Francije.

Medtem ko lista Josa Znidariča ni bila izglasovana, je izstopil iz Zveze in se zaposlil v Medžupnem lutkovnem odboru Sokola (Verdel, 1987).

»Že leta 1933, tik pred kongresom, sta trčili obe organizaciji. Sokol je organiziral od 6. do 16. junija leta 1933 tečaj za lutkovno igro, na katerem je bila za člane organizacije navzočnost obvezna. S tem pa je nastala nevarnost, da se utegne kongresu odtegniti velik potencial udeležencev. Z ustanovitvijo Medpokrajinskega lutkovnega odbora, ki je bil del kulturnega odbora celotne organizacije Sokola, je postala Zveza kot organizacija nadomestljiva, zato so na seji 19. septembra leta 1934 sklenili, da je sokolskim odrom prepovedano biti član Zveze.

Jugoslovanska lutkovna zveza je takoj reagirala in 8. oktobra leta 1934 naslovila na Sokola pismo s prošnjo za pojasnilo« (Verdel, 1987, str. 85, 86).

Odgovora na to ni bilo. Utemeljitev je bila samo, da je članarina, ki jo plačujejo Zvezi, vstran metanje denarja, saj od Zveze nič ne dobijo (Verdel, 1987).

»Delo je bilo zaradi spora skoraj za tri leta ohromljeno. Dr. Vaclav Burina je hotel Zvezo razpustiti, v tem primeru bi po pravilih njeno premoženje pripadalo Sokolu, ki naj bi ga uporabil za ustanovitev nove podobne organizacije. Ker so bili številni v Sokolu mnenja, da je lutkovno gledališče tako ali tako zadeva Sokola, bi to nasledstvo lahko zahteval tudi za svojo zvezo« (Verdel, 1987, str.86).

Do tega ni prišlo, saj so predvidevali, da Unima ne bi sprejela nasledstva, organizacijo, ki bi jo vodil Sokol (Verdel, 1987).

»Pogoji, ki jih je Sokol postavil Zvezi, so bili trdi in predrzni, vendar se je ta vdala.

Na čelu Jugoslovanske lutkovne zveze mora stati le osebnost, ki ni protivna sokolski ideologiji. V odboru pa le taki, ki imajo zasluge za lutkarstvo v državi in so prijatelji sokolstva ... Savezni lutkarski odsek si pridržuje svobodne roke glede prirejanja tečajev in lutkarskih edicij, kakor tiskanje priročnika.

Na četrtem občnem zboru 9. maja leta 1937 je zmagal ta »predlog«, ki je rešil Zvezo, in slavili so ga kot kompromis, ki ga je bilo treba pripisati prizadevanjem Lojzeta Kovača in dr. Buriana, vendar je bil v bistvu popolna vdaja. Sokolski odri so se znova včlanili v Zvezo. Zvezi se je posrečilo še enkrat oživiti servisno dejavnost in jo razširiti. V bistvu pa je bilo delo Zveze usklajeno z delom Sokola in tako so dajali dosežki ene ugled drugemu. Šlo je za isto ideološko smer in delovanje pod dvema imenoma« (Verdel, 1987, str. 87).

Partizansko lutkovno gledališče

»Sokolski lutkar, kipar Lojze Lavrič, je bil leta 1944 glavni pobudnik ustanovitve Partizanskega lutkovnega gledališča, presenetljivega kulturnega pojava sredi evropske vojne vihre, ki je imelo času primerno aktualno vsebino«

(http://www.lgl.si/index.php/zgodovina_lutke povzeto dne 22.1.2012 ob 12.58).

Slika 1: Lutke iz satiričnega programa PLG – 31.12.1944

(http://www.lgl.si/index.php/zgodovina_lutke povzeto dne 22.1.2012 ob 12.58)

»Konec decembra leta 1944 je bil končan kabaretni program. Sestavljen je bil iz prosto si sledečih nastopov, katerih vsebina je bila razen prvih dveh parodija na polom fašistične nadvlade.

Program je bil ponovljen za novo leto 1945, vendar kratki prizori niso zadostovali za samostojen kulturni program (Verdel, 1987, str. 91,92).

»Kakor premiera kabaretnega programa za silvestrovo leta 1944 je bila tudi krstna uprizoritev Jurčka v Črmošnjicah. Od tam je skupina odšla naprej v Črnomelj in tam gostovala od 11. do 13. februarja 1945. Premiera igre je bila torej v začetku februarja. Nekaj kabaretnih točk je bilo sprejetih v program. Predvsem Hitler, kot simbol groze, ni smel manjkati« (Verdel, 1987, str. 95).

»Kmalu po vojni je gledališče prevzela Zveza mladine Slovenije. Igralska skupina se je ves čas menjala. Po gostovalni turneji po Primorju je bil oder še v letu 1945 izročen Lojzetu Kovaču, ki je v narodnem domu (danes TVD Partizan) organiziral nov oder. Nekaj let je bila igra redno na programu. Ko je grozilo, da bodo marionete propadle, je posegla vmes Ljudska prosveta in jih obnovila. Nekaj časa so jih pri lutkarskih tečajih uporabljali za demonstracijo in preden so jih dokončno izročili Muzeju revolucije, so lutke leta 1952 ob praznovanju desetletnice prve slovenske brigade, še enkrat postavile na oder svoj program. Po turneji so se vrnile v muzej in na plan so jih potegnili spet šele leta 1983, ko so praznovale svojo štiridesetletnico« (Verdel, 1987, str. 97).

Nastanek prvega poklicnega lutkovnega gledališča v Sloveniji

»A šele z ustanovitvijo Lutkovnega gledališča Ljubljana leta 1948 se je pričelo nepretrgano obdobje razvoja slovenskega lutkarstva. Iz bogatih izkušenj in

ohranjene tradicije je gledališče črpalo svoje prve predstave, ki pa jih je nepopustljiva in umetniško zrela osebnost Jožeta Pengova kmalu repertoarno omejila. Pengov, odločen, da postavi lutkarstvo na višje in boljše mesto v slovenski gledališki zgodovini, je izmeril meje in dolgove lutkarstva svoji tradiciji ter se postavil po robu vsemu, kar je že bilo znano. Kot izviren lutkovni umetnik je dodobra prenovil slovensko lutkarstvo, odvzel mu je nekaj tipičnih junakov in mnogo romantičnih potez. Njegov uspeh je temeljil v odmiku od tradicionalne likovnosti, od režijsko statičnih prijemov v katerih je dominiral predvsem detajl in v uvajanju novih tehničnih rešitev, ki so dopuščale bolj razgibano animacijo. Pengov je bil izrazit evropski ustvarjalec. Spodbude, ki so sprostile njegovo domišljijo, so prihajale predvsem iz tuje literature, ki je skoraj v celoti nadomestila domače, vse bolj skromno pisanje za lutkovni oder. V njegovih režijah ne odsevajo samo klasična sorazmerja in lepota oblikovanih lutk, temveč tudi skladnost likovne podobe z izgovorjeno besedo. V vseh svojih uprizoritvah je odpiral nova, sodobnejša pota slovenskemu lutkarstvu, iskal nove pomene in izrazitejše lutkovne oblike. Bil je enako prepričljiv v svojih priredbah, kot tudi v svojih režijah, v katerih je iztisnil od svojih sodelavcev prav vse, kar so mogli stvariti v svoji domišljiji»

(<http://www.mini-teater.si/client.si/index.php?table=articles&ID=658> povzeto dne, 19.1.2012 ob 6.11).

Gledališče Dravlje – Jože Pengov

»Dejstvo, da je delovalo na Slovenskem do leta 1968 eno samo profesionalno gledališče, je vzpodbudilo močan razvoj amaterske lutkovne dejavnosti. Med naglo rastočimi skupinami se je že sredi šestdesetih posebej izkazalo Lutkovno gledališče Dravlje (danes Lutkovno gledališče Jože Pengov). Za njegov začetek in razvoj sta zaslužna zlasti brata Edi in Zdenko Majaron. Trdoglavček, kot poslednja predstava Jožeta Pengova, ustvarjena prav v tem gledališču, potem ko je gledališče zaključilo obdobje svojega amaterskega delovanja, pričanja obdobje vsebinske raznolikosti in novih gledaliških iskanj in obvezuje ustvarjalce vse do današnjih dni»

(<http://www.mini-teater.si/client.si/index.php?table=articles&ID=658> povzeto dne, 19.1.2012 ob 6.11).

Cveto Sever

»Cveto Sever je bil v lutkarstvu kot solo igralec dolgo zelo samosvoj pojav, čeprav ne brez zgledov. Cveto Sever je začel kot amaterski igralec pri Prešernovem gledališču v Kranju, prve izkušnje z lutkovnim gledališčem si je nabral pri Lutkovnem gledališču v Kranju, ustanovljenem leta 1967. Ko so nastala nesoglasja v ansamblu, je sklenil poskusiti sam z lutkovno igro« (Verdel, 1987, str. 194, 195).

»Cvetu Severju se je z uspehi, ki jih je dosegal kot solo igralec, posrečilo v Sloveniji prebuditi večje zanimanje za »komorno obliko« lutkovnega gledališča: pri vsakoletnih srečanjih lutkovnih gledališč je čedalje več mini skupin, pa tudi solo igralcev, čeprav teh malo manj« (Verdel, 1987, str. 197).

Dane Zajc, Svetlana Makarovič, Frane Puntar – zgledi napredne dramatike lutkovnega gledališča

»V Sloveniji že dolgo nastaja izvrstna otroška in mladinska književnost, ki zbuja veliko pozornosti in jo prevajajo in jo bodo prevajali« (Verdel, 1987, str. 198).

»Pomembna značilnost teh besedil je, da nastanejo v krogu najizrazitejših in najzanimivejših sodobnih slovenskih pesnikov in dramatikov, najvidnejših literarnih predstavnikov slovenskega gledališča (Svetlana Makarovič, Frane Puntar, Dušan Jovanović, Dane Zajc, Milan Dekleva, Boris A. Novak). Nove igre so pomenile vznemirljivo srečanje modernizma ter zakladnice mitov in snovi, ki so izhajale iz njih preoblikovane po sodobnih vzorcih in pomenijo pomemben delež v repertoarju naših gledališč, katerih število se je v tem času z ustanovitvijo Lutkovnega gledališča Maribor (1973/74) pomembno povečalo še za eno gledališče, ki je dalo svojevrsten in izviren pečat slovenskemu lutkarstvu, zlasti z uprizorjanjem glasbenih lutkovnih predstav«

(<http://www.mini-teater.si/client.si/index.php?table=articles&ID=658> povzeto dne 19.1.2012 ob 6.11).

»Svetlana Makarovič, Frane Puntar in Dane Zajc so vsak zase dali slovenskemu lutkarstvu nove spodbude. Svetlana Makarovič je pokazala, da tudi v klasični

obliki in pri otrocih priljubljenih junakov iz kraljestva živali ni treba zmeraj podajati z nekritično prenašanimi vsebinami in normami. Frane Puntar in Dane Zajc sta prinesla v lutkovno gledališče moderne oblike dramaturgije, na primer absurd, nadrealizem. Predvsem pa sta dokazala, da igre za lutkovno gledališče niso drugorazredna literatura« (Verdel, 1987, str. 216).

2.3. LUTKA

Lutka že dolgo ne služi več samo kot sredstvo za pripravo predstav in motivacijo, ampak ima vedno večjo moč v rokah vzgojiteljev in učiteljev, saj spodbuja kognitivni, socialni in čustveni razvoj (Korošec in Majaron, 2002).

Če pa se vprašamo, kaj lutka je, se velikokrat zgodi, da ostanemo brez razlage. Saj je besedo lutka težko opredeliti z nekaj besedami ali stavkom. Zato bomo lutki kot takšni namenili več pozornosti.

Lutka je igrača, je maska, je sovrstnik, lutka sem jaz.

Lutka je spodbuda za akcijo, je motivacijsko sredstvo, ki ni le beseda.

Lutka je družabnik, za pomoč pred osamljenostjo.

Lutka za komunikacijo – besedno in nebesedno.

Lutka za samozavest, za spretnost, za samoobvladovanje in strpnost.

Lutka za umirjanje, osredotočenje, za igro brez besed.

Lutka za učenje ustvarjalnega mišljenja.

Lutka za spodbujanje integrirane levo-desne možganske dejavnosti.

Lutka za poučevanje in učenje, prijetno šolo, v veselje učencem in učitelju.

Lutka za zadovoljevanje temeljnih otrokovih in učiteljevih potreb: po svobodi, po zabavi, po ljubezni, po moči (Korošec in Majaron, 2002).

»Lutko lahko definiramo kot gledališki, snovni odrski simbol, ki predstavlja dramski lik in je voden posredno ali neposredno s pomočjo lutkarja« (Trefalt, 1993, str. 11).

V vrtcu so lutke zelo privlačne za otroke, imajo posebno moč in energijo, ki je nima noben drug. Pa čeprav se lahko še tako trudimo, to zmorejo samo one. Ni pomembno, da so lutke do potankosti izdelane ali da so videti kot tiste iz trgovine. Večkrat imamo zmotno mnenje, da če lutka ne bo videti popolno, ne bomo dosegli učinka pri otroku. Vendar lahko vsak predmet oživi in postane nova oseba, ki bo otroke pripravila do marsičesa. Kako pa lutka zaživi, je odvisno od naše pozornosti, ki ji jo namenimo, še zlasti od pogleda. Če tega ni, lahko sicer ostane »mrtva«. S tem, ko svojo energijo usmerimo v lutko in vzpostavljamo komunikacijo skozi njo, smo manj »ogrožajoči« kot pri običajni komunikaciji »iz oči v oči«. Zato lahko lutka postane tudi nenevaren posrednik, ščit, pomočnik za vzgojitelja. Tako lahko pedagoški delavci skozi njo posredujemo svoje stališče,

mnenje, misel na otroke. Hkrati pa tudi otroci lažje navežejo stik z vzgojiteljem, če imajo drugače težave (Borota, Geršak, Korošec in Majaron, 2006).

Preprosto lahko rečemo, da lutka zmore vse, česar človek ne more. Lutka lahko leti, se bojuje, premaga hude ljudi, je močnejša od velikana itd. (Borota, Geršak, Korošec in Majaron, 2006). Z njo lahko delamo in dosežemo tisto, kar v resničnosti mogoče ne moremo. Lahko smo astronaut, ki bo poletel na neodkriti planet, lahko smo princesa z dvanajstimi otroki, skratka lahko smo, kar si želimo. Zato se večkrat pojavijo tudi dileme, da otrok zaradi lutke ne bi mešal fantazijskega in realnega sveta.

Postavljajo se na primer vprašanja, ali otrok ne bo narobe razumel medvedovega zimskega spanja, če mu dovolimo, da v svoji igri, lutki – medvedu obleče pižamo in ga odpelje na spanje v hišo. Dileme okrog tega so odveč, saj po teoriji simbolne igre otrok natančno loči, kdaj gre za kakšno situacijo. Bodisi na domišljjski ali realni ravni. Zato je strah, da bi otrok ostal v svetu domišljije, odveč, saj otrok točno ve, kdaj katera stvar ali dogodek kam spada (Borota, Geršak, Korošec in Majaron, 2006).

Prav zaradi tega tudi ni omejitev, kdaj lutko v vrtcu uporabiti. Ni je dejavnosti, ko lutke in z njo povezane lutkovne dejavnosti ne bi smeli uporabiti. Preprosto nas lahko spremlja na vsakem koraku, pri dnevni rutini, pri vodenih pogovorih, dejavnostih, sproščeni igri. Tudi ni starostne omejitve za lutko, saj se z njo lahko seznanimo in sreča že dojenček. Pomembno je, da jo znamo vključiti v življenje otroka, v vrtcu kot tudi doma, ter da se zavedamo ciljev, ki jih pri tem dosežemo. Z lutko lahko dosežemo cilje, ki pokrivajo vsa področja Kurikuluma. Pri vsem tem pa moramo vedeti, da ne bomo iste lutke uporabili za dvoletne otroke in tiste pred šolo. Vse se prilagaja interesom otroka, starosti, želji, vedoželjnosti, kraju, času in vsem ostalim dejavnikom, ki bi lahko vplivali na lutko in lutkovno dejavnost.

2.3.1. VRSTE LUTK

Poznamo več vrst lutk, s katerimi se lahko sreča otrok in odrasel. Z njimi se lahko sooča na vsakem koraku, le pozoren mora biti nanje. Lutke bi lahko razdelili tudi na tiste, kupljene v trgovinah in tiste, ki jih izdelamo sami.

Pri izdelavi lutk je pomembno, da upoštevamo naslednje dejavnike, ki lahko vplivajo na delo. Prvi je zagotovo starost otroka. Malček bo imel manj znanja, spretnosti in potrpljenja pri izdelovanju lutke kot starejši otrok. Tudi tehnološko zapletene lutke ne bodo ustrezale, zato majhnim otrokom lahko ponudimo preprosto obliko, ki jo sami pobarvajo s prsti ali večjimi čopiči ali polepijo s koščki raznobarnega papirja ali blaga (Priročnik za spodbujanje družinske pismenosti; povz. po Sitar Cvetko, 2009, str. 96, 97).

Interes otroka nam tudi določa, kakšne bodo lutke v naši predstavi. V ustvarjalnih delavnicah je večkrat težko presoditi, kdaj prenehati z likovnim ustvarjanjem in začeti lutkovno igro. Drugače povedano, kdaj nehati izdelovati lutke in se začeti igrati z njimi. Pri isti starosti otrok se namreč lahko zgodi, da nekateri otroci neznansko uživajo pri lepljenju, barvanju, rezanju in podobnih likovnih dejavnostih, drugi pa ravno za to ustvarjanje kažejo manj interesa in komaj čakajo, da se z lutkami začnejo igrati. Zato moramo biti fleksibilni in se prilagajati. Otroku, ki se rad igra z lutkami, izberemo kar se da preproste in hitro narejene lutke in sceno. Otroku, ki pa ima voljo dolgo ustvarjati, damo tudi to možnost. V ustvarjalnem procesu nista pomembna samo interes in spretnost. Tudi dosedanje izkušnje z izdelavo lutk nekaj štejejo, saj otrok, ki se prvič loti izdelovanja drugače pristopi k delu kot tisti, ki je že to večkrat počel. Odvisno je tudi ob kakšni priložnosti delamo lutko. Če bomo z otroki na sprehodu zagledali srno, bo naša lutka verjetno preprostejša, kot pa če se bomo izdelave lutke lotili v igralnici (Priročnik za spodbujanje družinske pismenosti; povz. po Sitar Cvetko, 2009, str. 96, 97).

Pri vsem se moramo zavedati, da ne glede na to, kakšna bo lutka, je najpomembneje, da jo je sposoben narediti vsak, pa tudi če ni do potankosti izdelana. S tem se izkažemo v obvladovanju motorike, izkažemo kreativne potenciale, skozi ustvarjeno »bitje« vzpostavljamo komunikacijo in večkrat na simboličen način razrešujemo osebne probleme. Pomembno je, da znamo uporabiti čim več preprostih vrst lutk, ki jih otroci lahko izdelajo, saj to prispeva k rasti

njihove pozitivne samopodobe. Lutkin metaforični pomen prispeva k načinu simbolnega mišljenja, njihova moč pa predstavlja za otroke motivacijo za osvajanje raznih spretnosti in znanj (Borota, Geršak, Korošec in Majaron, 2006).

Ploska lutka

»Ploska lutka je vsak lik, ki ga izrežemo iz kartona ali vezane plošče, pritrdimo na osnovno vodilo in mu naredimo kak gibljiv sklep. Nima tretje dimenzije – debeline« (Varl, 1997, str. 5).

Je dvodimenzionalna, nima stranske mase in debeline, zato se na odru ne more obračati. Če jo želimo videti z več strani, jo moramo narediti v več variantah. Tudi pri igri s tako lutko moramo biti pazljivi, saj se lahko hitro zgodi, da lutko preveč zavrtimo. Slabost je tudi v tem, da taka lutka ne more opravljati z rekviziti. Res se lahko znajdemo in naredimo na primer jabolko, ki ga bo nesla lutka iz kartona in to nataknemo na vodilo. Ampak s tem ne bomo več tako prepričljivi in čarobnost lutkovnega gledališča lahko hitro izgine. Zato moramo paziti, kakšne vsebine izbiramo in uprizarjamo s ploskimi lutkami. Vodene so od spodaj navzgor (Varl, 1997).

Ploske lutke lahko razdelimo na tri sklope:

dvodimenzionalne lutke, ki nimajo posebej gibljivih delov;

ploske lutke, ki so delno gibljive;

ploske lutke z gibljivimi deli in na posebnih vodilih (prav tam).

Lahko jo na nek način primerjamo s senčno lutko, saj ji je zelo podobna, le da jo moramo še pobarvati.

Senčna lutka

Senčna lutka je po svoji tehnologiji ploska, ima dve dimenziji: širino in višino. Debeline ne potrebuje, saj gre za opazovanje sence lika, ki jo neki žarek svetlobe pošilja na platno. Postaviti jo moramo med platno in izvor svetlobe. Ta vrsta lutk

je zanimiva, ker jo gledamo posredno, prav zaradi tega je tudi nekaj posebnega in čarobnega. Vodena je od zadaj (Varl, 1997).

Razdelimo jih na dve skupini:

senčne lutke iz neprozornih materialov (npr. papir, lepenka, karton, vezana plošča);

senčne lutke iz prozornih materialov, ki jih pobarvamo s tuši ali naravnimi prosojnimi barvili (npr. celofan, folija, svila, usnje) (prav tam).

Lutka na palici

Lutki na palici rečemo tudi javajka. To ime je dobila, ker je v Evropo prišla z otoka Java. To je lutka, ki je vodena od spodaj navzgor (Trefalt, 1993).

Javajka je atraktivna lutka, ki je elegantna v gestah in odločna v gibanju. Združuje princip gibčnosti in mehkih gibov. Njen odrski prostor je brez omejitve. S tako lutko lahko uprizorimo tekstovno bogate teme. Rekvizite lahko uporablja neposredno ali s pomočjo šipk. Rekvizit pa mora biti sorazmeren velikosti lutke (zapiski s predavanj, Metodika lutkovne vzgoje, 2008).

Lutke na palici delimo na:

lutke na palici brez dodanih vodil. Takšna lutka je lahko vsak predmet, ki ga nataknemo na palico (lonček, konzerva, kuhalnice, itd.). Lahko jim zašijemo tudi enostavne kostume, privežemo ali prišijemo roke in noge, ki prosto bingljajo;

lutka na palici z živo roko. Uporabimo jo pri igri z veliko rekviziti, saj lahko lutka veliko gestikulira z rokami. Kostum je ukrojen iz velikega pravokotnika, ki ga prepognemo ter ob straneh zašijemo, tako, da pustimo odprtini za igralčevi roki;

lutka na palici z vodili. Klasična Wajang lutka ima tri paličice, glavno, ki poteka preko celega telesa ter stranski paličici (šipki), ki sta pritrjeni na roki lutke. Lutkar drži lutko v eni roki, z drugo pa vodi obe lutkini roki (prav tam).

Marioneta

Marioneti lahko rečemo tudi lutka na nitki. To je lutka, ki je vodena od spodaj navzgor, je neka posebnost med lutkami, ki se jih vodi od spodaj (Trefalt, 1993).

Vodimo jo lahko le s pomočjo glavne žice ali nitke, ki gre iz glave, noge in roke lahko prosto visijo. Pomembno pri konstrukciji je, da se deli marionete obešajo drug na drugega.

Marionete lahko delimo na:

marionete na nitih;

marionete na žici, ki jim rečemo tudi sicilijanke (zapiski s predavanj, Metodika lutkovne vzgoje, 2008).

Prstna lutka

Vodene so od spodaj navzgor ali od zgoraj navzdol. Primerne so za intimne uprizoritve in za manjše število gledalcev. Najbolj pridejo do izraza pri mlajših otrocih. Prstna lutka naj bi bila otrokov prvi stik z lutko. Z njimi igramo na mizi ali za manjšim paravanom (zapiski s predavanj, Metodika lutkovne vzgoje, 2008).

Najpreprostejše predstave lahko naredimo kar s prsti, posamično ali v skupinah.

Najlažje je, če aktiviramo samo en prst, temu lahko dodajamo vse več prstov. Da postaja naloga bolj zapletena in zanimiva, dodamo še drugo roko. Da se na primer prst desne roke ogleduje v ogledalu, ki je prst leve roke. S tem si urimo simetrijo gibanja. Na prste si lahko lutko kar narišemo (oči, usta, nos, brke itd.) ali pa prstom dodamo še kakšen predmet (Borota, Geršak, Korošec in Majaron, 2006).

Seveda pa poznamo tudi prstne lutke, ki si jih lahko izdelamo iz različnih materialov in natakemo na naš prst ali prste.

Maska

V veliko družino različnih lutk pa štejemo tudi maske. Tu ne gre za tipične lutke, ampak v osnovi tudi maska odgovarja osnovnemu terminu – biti nekdo drug, igrati ali govoriti skozi usta druge osebe. Maska dobi svojo pravo uporabnost in vrednost takrat, ko jo človek uporablja in jo napolni s svojo energijo. Pomeni nekaj, s čimer si zakrijemo obraz, lahko pa označuje celotno preobleko. Maska je skrivnosten predmet, ki ga najdemo v vseh kulturah in je lahko iz različnih materialov. Uporabljamo jo lahko v gledališču kot tudi ob priložnostih, kot je na primer pust. Poznamo obrazne maske, naglavne maske in maske celega telesa – preobleka (Varl, 1997).

Mimična lutka

Mimična lutka je lutka, kjer gre za drugačne vrste obvladovanja mišic dlani. Pri teh lutkah največkrat gibanje palca predstavlja spodnjo čeljust animirane figure, ostali štirje prsti pa so njen gobec. Največkrat izberemo mimično lutko, kadar bomo predstavljali kakšno žival. »Skrito« igranje za paravanom je s takimi lutkami težje, kot ob mizi, saj je v drži nad glavo gibanje palca še zahtevnejše. Predvsem pa se razvija obvladovanje zapestja in komolca v vseh smereh (Borota, Geršak, Korošec in Majaron, 2006).

Ta vrsta lutk je lahko tudi zelo preprosta za izdelavo, saj na primer takšno lutko dobimo že, če si damo na roke rokavičko na en prst. To lahko dopolnimo z ušesi, nosom itd. in že imamo podobo kakšne živali ali celo osebe.

2.3.2. ROČNA LUTKA

Med najbolj znanimi tradicionalnimi ročnimi lutkami je francoski Guignol d'Lyon, ki ga je ustvaril lutkar Mourgeut, rojen leta 1745. Polichinelle pa je ročna lutka, ki se je razvila iz italijanskega Macca. Na pariškem je francoski lutkar Jean Brioché že okrog leta 1650 redno igral Guignola in podobne junake satiričnih zgodb, ki so navduševali ljudstvo in motili oblast. V Rusiji pa se je nekje v 17. stoletju pojavila ročna lutka, ki so ji rekli Petruška. Ni določljivega spola in tudi govori ne, saj lutkar uporablja posebno piščalko namesto govora in z ritmizacijo, modulacijo, premori nadomešča svoj govor. Igrali so predvsem primitivne igre s satirično vsebino. Tukaj pa je še angleški Punch, ki je sprva veljal za prijazen lik, vendar se je kasneje spremenil v zločinca, nemoralneža, nezvestega moža in morilca lastnega otroka. Poleg teh tradicionalnih lutk poznamo še veliko umetnih junakov ročnih lutk. Pavliha je povzetek svetovno znanih ljudskih junakov, ki je prilagojen sodobnim navadam in potrebam. Včasih so ročne lutke rabile metaforično in prikrito obliko družbene kritike, vlade in morale (Trefalt, 1993).

Ročna lutka je vodena od spodaj navzgor. Podobno kot marioneta je v svojih zmožnostih izražanja tesno povezana s svojo tehnološko določitvijo. Značilno je, da ima hitre in energične gibe. Ker je izredno gibljiva in dinamična, lahko ima tudi možnost uporabe najrazličnejših rekvizitov. Večinoma se zgodi, da so rekviziti za ročne lutke večji kot lutka sama, niso sorazmerno veliki glede na njeno velikost. Če bi bili sorazmerno veliki, bi se lahko zgodilo, da bi se izgubili pred očmi gledalcev (prav tam).

Takšna lutka ima dva glavna sestavna dela, to sta glava in trup. Trup je izdelan na način, da prikazuje lutkin kostum. Ta pa je kot rokavček nataknen na animatorjevo roko. Roka predstavlja osnovo ročne lutke, dlan je težišče lutkinega telesa (Varl, 1997).

Ni potrebno, da ima vsaka lutka izdelan kostum. Za preprosto igro in začetnike zadošča orokavičena dlan ali dlan sama. Enostaven kostum je lahko tudi brez rokavov, torej je lutka brez rok, tako, da nam animacija sprva ne dela preveč težav. Lahko je kostum z izrezkom za naše prste, ki predstavljajo lutkine roke (prav tam).

Tudi tehnologije ročne lutke so zanimive in jih ni malo. Najznačilnejša je klasična oblika, kjer kazalec rabimo za glavo, palec in sredinec ali pa vse tri preostale prste pa za lutkine roke.

Poleg klasične oblike poznamo še takšno razporeditev naših prstov pri ročni lutki: kazalec in sredinec za glavo, palec in mezinec za roki (prstanec pokrčen); kazalec, sredinec, prstanec za glavo, palec in mezinec za roki; kazalec in sredinec za glavo, palec za eno roko, prstanec in mezinec za drugo roko.

Lahko pa uporabimo pri eni lutki tudi obe roki (zapiski s predavanj, Metodika lutkovne vzgoje, 2008).

Ročna lutka je za lepo animacijo tudi najzahtevnejša izbira. Že drža rok povzroči po krajšem času težave, saj se roka utruji in začne lesti pod rob vidnega polja. Seveda, pa je uporaba ročne lutke dobrodošla, če želimo obvladovati fino motoriko. S tem dobijo prsti svoje samostojne naloge. Če želimo otroku dati še zahtevnejšo nalogo, mu lahko damo dve lutki (na vsaki roki ena lutka), da otrok igra z dvema lutkama hkrati (Borota, Geršak, Korošec in Majaron, 2006).

Pri vsem pa ne smemo pozabiti, da že ime ročna lutka pove, da ta lutka ne sme biti prevelika, če želimo, da bo lutkar v igri z njo užival in iskal nenavadne možnosti. To so na primer prikloni glave, prijemanje, prenašanje in igra z rekviziti, in vrsta drugih stvari, ki jih zmora dobro oživljena lutka (zasuki, poskoki, ples ...). Če je lutka prevelika, je naša dlan ne obvlada, ne more dobro voditi (Varl, 1997).

Kadar otrokovi prsti kukajo iz oblekice kot lutkina roka, omogočamo tudi dotik. Ta pa je v otroški dobi pomemben, saj povezuje soigralce za dosego skupnega cilja – predstave (prav tam). Na ta način lahko lutka na enostaven način vzpostavlja stik z gledalci. Po navadi je tudi zelo neposredna in nagnjena k humorju.

2.4. ČAROBNA MOČ LUTKE

Vsi smo že gotovo slišali, da ima kakšna oseba predmet, ki mu daje takšno moč, da bi lahko premikal gore. Tudi lutka ima večkrat moč, ki je nima nobena druga stvar za otroka. Z lutko se otrok sreča že zelo zgodaj. Če ne prej, ko ga starši vpišejo v vrtec. Tam je zagotovo kakšna lutka, ki jo bo otrok slej ko prej opazil.

Lahko je lutka že prvi dan, ko otrok stopi v stavbo vrtca »osebica«, ki ga je popeljala do igralnice, mu pokazala, kje so igrače. Na ta način si otrok pomaga pregnati strah, ki ga je imel ob ločitvi od staršev. Takšna lutka v večini primerov ostaja v igralnici celo šolsko leto in je njihova ljubljenska, saj so je otroci navajeni že od prvega dne. Pomaga jim pri navezovanju stikov, sprosti napetost, ki lahko nastane v skupini (Borota, Geršak, Korošec in Majaron, 2006).

Otrok se lahko zateče k njej, ko mu je hudo, ko pogreša svojo družino, če se slabo počuti. Skratka vedno, kadar rabi tolažbo in te ne želi poiskati pri prijatelju ali vzgojiteljici. Lutka lahko otroku pomaga pri odvajanju od pleničk, navajanju na samostojno brisanje ritke. Otroka lahko spomnimo, naj jo vzame s sabo domov, če ima na primer tisti dan zobozdravnika, pa vemo, da ga je strah. Ponudimo mu jo lahko, kadar koli se spomnimo ali dobimo idejo, da bi lahko bila prav lutka tista, ki bo rešila zagato. Bodisi v vrtcu bodisi doma.

Otroci lutki zaupajo, se sproščeno obnašajo in pogovarjajo z njo. Mogoče se je radi dotikajo in jo želijo božati. Za njih lahko postane tako pomembna kot živi član skupine. Prav zaradi tega so veseli, če se lahko vključi v delo in z njimi počne tisto, kar počnejo oni. Zgodi se, da je lutka celo zaupnik in zaveznik kakšnega otroka. Njej bo zaupal stvari, ki jih ne ve nihče drug. Posledično bo otrok prav na ta način razvijal tudi komunikacijske spretnosti (Borota, Geršak, Korošec in Majaron, 2006).

Ne le, da lutka sprosti otroke, tudi vzgojitelji in učitelji smo lahko tisti, na katere lutka čarobno vpliva. Poznamo poklice, kjer se osebe preprosto ne morejo sprostiti v službi in so čisto druga oseba kot doma. Res je, da je verjetno vsak vsaj malce drugačen na delovnem mestu kot v prostem času. Če pomislimo, je mogoče tudi prav tako. A kljub temu menimo, da je dobro, če se znamo tudi v službi na trenutke čisto prepustiti in sprostiti. Ravno poklic vzgojitelja je tisti, ki nam daje veliko takšnih priložnosti. Le kje, če ne pri lutkovni igrici, se da do konca sprostiti in predati. S tem, ko se pedagoški delavci znamo sprostiti, bomo tudi lažje

začutili vzdušje v prostoru in lažje podajali otrokom informacije in ideje za delo. Otroci pa nas bodo hitreje sprejeli medse, čutili bodo, da smo del njih. S tem se klima v prostoru izboljša in posledično cela dnevna rutina.

Res pa je, da mora vzgojitelj verjeti v čarobno moč lutke, saj jo bo le na tak način lahko uspešno uporabljal pri posredovanju vsebin in mu bo lahko v pomoč. Mnogokrat lahko pomaga iz zagate, ko iščemo nek »trik«, s katerim bi otroke za določeno stvar motivirali (Korošec in Majaron, 2002).

Ne gre za to, da vzgojitelji in vzgojiteljice ne znamo pritegniti otrok še na kakšen drug način, ampak tudi lutka je dobra izbira, ko ne vemo kako in na kakšen način bi določeno informacijo posredovali. Saj mogoče ne bomo lutke potrebovali celo dejavnost, ampak bo to samo nek prehod, ko bomo otroke z lutko samo preusmerili na nekaj drugega. Možnosti je polno, le pomisliti moramo, kako najbolje vpeljati v določenem trenutku najpametnejšo ponujeno stvar.

Mišljenje, da otroci svojih učiteljic in vzgojiteljic nimajo radi je v tem kontekstu napačno. Seveda jih imajo radi, ampak kljub temu so za otroke avtoriteta. Lutka pa je tista – ena izmed njih. Ima enake težave, strahove kot oni, želi se igrati isto igro. Čeprav lutka oživi šele v rokah vzgojiteljice, verjamejo, da je z njimi čisto nova oseba. In tej novi osebi popolnoma zaupajo. Otroci so trdno prepričani, da vzgojiteljica ne ve za pogovore in skrivnosti, ki jo imajo oni z lutko. Ravno v tem pa je tudi ta magična moč, ki jo ima samo lutka (Korošec in Majaron, 2002).

Ta moč da odraslemu voljo in možnost, da se otroku približa ter pridobi njegovo zaupanje. Naenkrat postane lutkar, pravljničar, ustvarjalec nečesa magičnega. Otroci bodo takega vzgojitelja ali učitelja videli kot osebo, ki jim vedno prinese veselje, zadovoljstvo in vznemirjenje. Vzamejo ga za svojega, za osebo s katero lahko delijo tako veselje kot žalost. Na ta način so urejeni tudi pogoji, za vzpostavljanje medosebne komunikacije (prav tam).

Takoj ko komunikacija steče, postane bivanje in druženje prijetnejše. Zakaj ne bi naredili nekaj, da bomo lahko tako živeli, če pa za to ni potrebnega dosti naprezanja. Samo usedimo se in naredimo načrt, kako priti do tega. Ni lepše, kot videti nasmešek na obrazu otrok in vzgojiteljev ter zadovoljstva staršev. Da pa bo tako, smo odgovorni sami.

Vsekakor se lahko pri doseganju cilja opremo na lutko, ki jo imajo otroci posebej radi. To lahko preberemo povsod, kje se dotikajo teme lutk. Le kako je ne bomo imeli radi, če pa nas zna pritegniti, omrežiti in popeljat v čisto drug svet. Ne da jo

uporabljamo samo v vzgoji, že dolgo njeno moč/vpliv uporabljajo tudi v diagnostiki in terapiji. Z igro »kot da bi bilo« se otrok izraža sproščeno, lažje dojema, sprejema in prireja realni svet po svojih željah (Korošec in Majaron, 2002).

2.4.1. RAZVOJ DOMIŠLJIJE

Le kaj bi lahko povedali o domišljiji, če bi nas otrok vprašal, kaj je domišljija. Verjetno vsak najprej pomisli na nekaj izmišljenega, kar se ne more zgoditi, mogoče na domišljave ljudi. Prav zaradi tega, ker se zgodi, da ljudje sploh ne vedo, kaj domišljija dejansko je, smo napisali razlago iz SSKJ-ja.

Domišljija -e ž (i) 1. prosto kombiniranje misli in predstav: v domišljiji si slikati lepoto tujih dežel; bujna, nebrzdana, ustvarjalna, živa domišljija // sposobnost za tako kombiniranje: otrok ima domišljijo; razburkati, vzdramiti domišljijo; vse to je le plod njegove domišljije 2. predstava, ki ni osnovana na resničnosti: to ni resnica, to je samo tvoja domišljija; ekspr. gubi se v praznih domišljijah; tujina je kmalu razblinila njegovo mladostno domišljijo ♪ (http://bos.zrc-sazu.si/cgi/a03.exe?name=sskj_testa&expression=domi%C5%A1ljija&hs=1; dne 28.1.2012 ob 9.24).

»Domišljija je začetna iskrica za vse nadaljnje dejavnosti« (Borota, Geršak, Korošec in Majaron, 2006, str. 112). To velja tako za odrasle kot otroke. Če bo odrasla oseba želela delati kreativno in inovativno, bo morala znati stopiti tudi čez rob meje realnosti. Večkrat je prav domišljija tista, preko katere vidimo ideje za novo likovno delavnico, ali postopek, kako bomo posredovali novo pesem. Če vzgojitelji in učitelji ne znamo z roko v roki živeti z domišljijo, bodo naše ure z otroki dolgočasne, toge in najbrž tudi vsako leto iste. Vsi pa vemo, da ne moremo vsako leto samo prepisovati starih priprav in uporabljati enake tehnike vzgoje in izobraževanja kot na začetku svoje kariere. Kako bomo uspešni, če pa je vsak otrok zase individuum, drugačen od drugih, in ne moremo delati na starih izkušnjah. Vsak dan znova moramo razmišljati, kaj in kako bo dan potekal. Domišljija pa je tista, ki nas bo pri tem vodila in nas krepila v kreativne ljudi.

Tudi otrok se z domišljijo lahko prestavi v drug svet, kraj in čas ter celo postane druga oseba. Otroci so seveda glede tega večkrat boljši od odraslih, saj se lažje

vživijo v določene stvari. Odrasli imamo več zadržkov kot otrok, zato bi saj njim morali dopustiti, da so kar so. Vendar že šolski sistem v določeni meri zavira takšno možnost. Od otrok se zahteva veliko faktografskega znanja, ki pa otrokom v večini ne pomeni dosti. To za njih predstavlja strah, pritisk in nezadovoljstvo. Verjetno se še vsi spomnimo šolskih dni, ko smo se učili naštevati elemente periodnega sistema, o njih pa dejansko nismo vedeli nič. Takšni primeri lahko za osebo res predstavljajo breme, saj se moraš nekaj naučiti, ne glede na to, da mogoče sploh ne razumeš za kaj gre. Domišljija, ki je začetek na poti h kreativnosti, je v naših šolah, žal, večkrat zapostavljena. Zgodi se, da je otrok celo »pobit«, ker njegovo kreativno idejo tako ponižujejo. Tak otrok najbrž nikoli več ne bo na glas povedal, kaj se dogaja z njegovim domišljijским svetom. S tem smo vsi, tako otrok kot družba, prikrajšani za marsikaj. Mogoče bi ravno ta otrok lahko bil izumitelj nečesa novega, pa zaradi slabe izkušnje tega ne bo dal na plan. Vsi pa se zavedamo, da je domišljija v življenju zelo pomembna. Mnogo bolj kot polnjenje naše glave z informacijami, ki jih danes lahko hitro najdemo in so dostopne vsem. Zato moramo dati otroku možnost, da bo informacije in izkušnje, ki jih bo dobil, znal tudi kreativno uporabiti in razvijati. Ne pa, da bodo samo nakopičene »tam nekje« in nihče ne bo vedel, zakaj sploh obstajajo. Tako jim z razvojem domišljije dopuščamo lastno pot in osmislimo njihovo delo, ki pa postane tudi zanimivejše. Ravno to pa nudi kreativna igra z lutko (Borota, Geršak, Korošec in Majaron, 2006).

Otrok si tudi z lutko razvija domišljijo, ki je pomembnejša od znanja. Je sposobnost predstavljanja, ki smo jo sposobni sami kontrolirati po svoji volji. Trudimo se ohranjati domišljijo, situacije »če bi bilo« in zaupati radovednosti otrok, da ne bodo prehitro padli na realna tla. Večkrat je govora, kaj če otrok ne bo vedel več, kdaj je nekaj realno in kdaj fantazijsko. Ampak skozi dramske oziroma domišljijske igre z lutko otroci postopoma dojamajo, kaj je v njihovem svetu realno in kaj ne. S preizkušanjem lastnih sposobnosti in meja v okolju, z lutkovno igro zaigrajo tisto, kar so že videli, slišali, mogoče čustveno doživeli. Lutke pa so tudi sredstvo za neverbalno in verbalno izražanje otrokovih notranjih konfliktov v zvezi z realnostjo. Na ta način lahko otrok zaigra situacije, kakršne bi si želel, da bi bile, a ve, da so v realnosti neizvedljive (prav tam).

Če otroku damo možnost, da oživlja stvari iz narave (kamni, veje, plodovi ...) in pripravi prizore, v katerih so bitja, o katerih smo pred kratkim govorili, mu na ta

način omogočimo pogled na določeno tematiko še z druge plati. Saj ne rabimo vedno gledati na vsako stvar z realne točke. Svet je vendar sestavljen iz nadrealnih principov in prav ti otroku dajo možnost razmišljanja o realnosti. Skozi takšno ustvarjanje se bo otrok naučil ločevati prispodobo od realnosti. Žal pa smo odrasli velikokrat krivi, da otroku ne omogočimo situacij, v katerih bi lahko eksperimentiral s svojimi »če bi bilo« igrami. Prav v šolah je simbolne igre z lutko in socio-dramske igre premalo. Zato se potrudimo, da bodo otroci imeli možnost takega učenja. Seveda pa moramo biti fleksibilni in izbrati pravo temo in trenutek za takšen način dela (Korošec in Majaron, 2002).

Nekaj besed namenimo še temu, kako v vrtcu sploh razvijamo domišljijo, katere so dejavnosti, pri katerih ima domišljija svojo vlogo.

- Izmišljanje zgodbic, pesmic.
- Pripovedovanje o sanjah.
- Različne likovne delavnice, kjer otrok ustvarja na način brez dodatnih navodil in določene teme.
- Gibalne upodobitve različnih predmetov, živali, oseb.
- Igra v kotičkih.
- Opazovanje sličic in opisovanje.
- Sproščena igra z lutko.
- Lutkovna predstava (dramatizacija).
- Izdelovanje lutk.
- Itd.

Obstaja še mnogo drugih dejavnosti, kjer si otrok lahko razvija domišljijo. Zavedati se moramo, da nam prav vsako področje Kurikuluma ponuja možnosti, da otrok pridobiva na domišljiji. Seveda smo pa mi tisti, ki ga lahko pri tem spodbudimo in ponudimo možnost, da bo proces domišljije začel teči.

Saj vendar obstaja mnogo stvari, kjer potrebujemo le kapljico domišljije in rezultati so lahko neverjetni. Kaj ni preprosto, da si kar na poti na sprehodu, ko zagledamo račko, izdelamo lutko in kar v naravi odigramo lutkovno predstavo. Ja, pa kako, če pa nimamo s sabo pripomočkov za izdelavo. Saj vendar ne potrebujemo veliko. Včasih se ne zavedamo, da ves čas s sabo nosimo lutke. Res so to najpreprostejše, pa vendar. Z malo domišljije lahko oživijo naše roke, prsti, kolena, stopala (Korošec in Majaron, 2002).

2.4.2. LUTKA KOT MOTIVATOR

Večkrat se sprašujemo, kako to, da smo eni ljudje ves čas v gibanju, aktivni, pripravljeni za različna opravila, drugi pa bi samo poležavali, delali le najnujnejše. Gre za to, da smo ljudje različno motivirani. Nekateri potrebujejo le kanček motivacije in že delujejo s polno paro, za druge pa potrebujemo kamion motivacije, pa jih še vedno ne bomo pripeljali do tega, da bi določeno stvar naredili. Vsak se zagotovo spomni svoje lastne izkušnje iz otroštva, kjer ga je določen motivator pripeljal do cilja. Pa naj se gre za čokolado, ki jo je mama ponudila, če bomo pospravili sobo. Bodisi naša ljuba igrača, ki ne bo smela z nami na izlet, če ne bomo pojedli kosila. V življenju je mnogo stvari, ki nas notranje motivirajo, ker imamo preprosto željo po nečem ali mogoče začutimo, da bi nekaj lahko opravili. S tem ko to dosežemo smo zadovoljni, srečni, notranje potešeni in samozavestnejši. Imamo pa tudi zunanjo motivacijo, kjer nas motivira nek zunanji dejavnik. Po navadi gre za nagrado ali stvar, ki jo dobimo, če pridemo do določenega cilja. Za človeka je bolje, če je notranje motiviran, saj bo to bolj okrepilo njegovo življenje kot ena čokolada.

Seveda pa vsak človek ne more biti motiviran za enake stvari. Tisti, ki radi kuhamo, se bomo zagotovo prej prijavili na kuharski tečaj, kot tisti, ki se zanimajo za šport. Kljub temu, da športniku obljublamo, kaj vse bo pridobil, če se bo udeležil kuharskega tečaja, se ta najverjetneje ne bo odločil za to, pa če ga bomo še tako zelo motivirali. Naša motivacija je odvisna tudi od vrednot, ki jih nosimo v sebi. Če nam je pomembna odkritost, bomo zagotovo tudi mi govorili resnico in se trudili, da bi tudi drugi bili odkriti do nas. Če pa nam pomeni katera druga vrlina več, bomo dajali več poudarka njej in bomo tudi bolj motivirani za njo.

Vsekakor pa obstajajo v življenju tudi motivatorji, ki lahko ljudi spodbudijo, da do določenega cilja le uspejo priti, pa čeprav na začetku mogoče niso tako notranje motivirani. Motivator je lahko vsaka stvar, predmet, žival itd., ki nam pomaga, da določeno osebo motiviramo.

V vrtcu je motivator lahko tudi lutka, ki se vedno bolj uveljavlja kot motivacijski element. V tej vlogi jo je pri delu s predšolskimi otroki začel uporabljati Waalter Brogghini. Delal je na način, da je lutka nastopala kot oseba z določenim problemom in v zgodbi. Ker ima lutka magični vpliv na otroke, ji želijo otroci pomagati, saj lahko problem reši le z njihovo pomočjo. Na ta način so otroci

motivirani za delo in si pridobivajo znanja, ki jih potrebujejo. Lutko na ta način že vključuje v svoje delo veliko vzgojiteljic in tudi učiteljice v šoli, pri oblikovanju in usmerjanju projektnega dela. Pri tem pa je pomembno, da otroku vzbudimo zanimanje za raziskovanje in lutka nam pri tem pomaga (Korošec in Majaron, 2002).

Spet pa se ustavimo pri vprašanju, kdaj uporabiti lutko kot motivator. V tem primeru bomo najbolj uspešni, če bomo lutko prijeli v roke vedno, ko se spomnimo, da bi z njo lahko motivirali otroke. Ni omejitev, da lutka kdaj ne sme biti prisotna ali uporabljena kot motivacijsko sredstvo. Lahko jo uporabimo zjutraj, ko se otrok težko poslovi od staršev ali kadar otrok pride zgodaj v vrtec in gre še počivat na ležalnik. V tem primeru se lutka lahko skupaj z njim uleže in otrok se bo počutil varnega, saj ni sam na ležalniku in tudi lutka je še zaspala, zato morata hitro zaspati. Nato se prične dnevna rutina, z umivanjem rok in zajtrkom. Zakaj nas ne bi lutka motivirala za pravilno umivanje rok, ali nam pokazala, kako se pripravi pogrinjke na mizo. Prav tako lahko preko nje naučimo otroke uporabljati pribor, kako si postrežejo hrano. Po zajtrku si otroci umivajo zobe, ampak par je takih, ki jim ravno ni, da bi imeli čiste zobe. Hitro lahko vskoči lutka, ki pove zgodbico, kaj se je njej zgodilo, ko si en teden ni želela umivati zob. Na ta način bo otrok preko lutke začutil, kako je umivanje zob pomembno in bo najverjetneje notranje motiviran in bo z lahkoto odšel do umivalnika. Večkrat se zgodi, da imamo pri odhodu na sprehod težave, ker se kakšen otrok ne želi držati prijatelja in biti z njim v paru. Zakaj bi se ukvarjali s tem, če mu pač ena oseba ni simpatična. Naj ima tokrat za par lutko, naslednjič pa lutka vpeljemo na način, da bo vsak dan šla na sprehod z drugim otrokom. S tem lahko otrokom podamo, da ima lutka vse prijatelje v vrtcu rada in si želi z vsakim biti v paru. Če bo nekaj otrok dojelo bistvo, je lutka že naredila največ kar lahko. Zgodi se, da otrok v vrtcu ne želi na stranišče in zato cel dopoldan drži urin ali celo blato. Vemo, da lahko ima to hude posledice, zato je pametno tudi v tem primeru poskusiti z lutko. Zavedati se moramo, da nam mogoče v vseh primerih, ki si jih bomo zamislili, res ne bo uspelo doseči tistega, kar si bi želeli, a kljub temu ne smemo odnehati, saj se lahko zgodi, da bo cilj dosežen šele po nekaj poskusih. Sploh pa v primerih, ko se gre za otrokovo zdravje in varnost.

Seveda pa lahko otroke lutka motivira tudi pri vodenih dejavnostih, kjer jo lahko uporabimo le kot začetno motivacijo, da preidemo do glavne dejavnosti. Lahko je

ona tista, ki vodi dejavnost namesto nas. Lahko pa jih samo opazuje, kaj počnejo in kako se igrajo.

Je tudi izredno motivacijsko sredstvo za bogatenje in senzibiliziranje otrokovega čustvenega in socialnega potenciala, saj terja, da se otrok vživi v njeno situacijo in način doživljanja (Korošec in Majaron, 2002).

Možnosti je toliko, kot je idej v naši glavi. Ni recepta, ki bi deloval vedno in povsod, a zagotavljamo, da je vredno poskusiti, saj se nam bo saj v nekaj procentih to tudi obrestovalo.

2.4.3. LUTKA ZA RAZVOJ GOVORA

»Jezikovna dejavnost v predšolskem obdobju, ki je najpomembnejše obdobje za razvoj govora, vključuje široko polje sodelovanja in komunikacije z odraslimi, otroki, seznanjanje s pisnim jezikom in (skozi doživljanje) spoznavanje nacionalne in svetovne književnosti – lastne in tuje kulture. Otroci se v tem obdobju učijo izražati izkušnje, čustva, misli in razumeti sporočila drugih. Jezikovne dejavnosti so povezane z vsemi jezikovnimi ravninami: s fonološko, morfološko, skladijsko-pomensko (in pragmatično), razvoj jezika pa je naravno vpleten v vsa področja dejavnosti. Zlasti od tretjega leta starosti dalje je pomemben tudi razvoj predpisalnih in predbralnih sposobnosti« (Kurikulum za vrtce, 2007, str. 31).

Jezik nas v vrtcu spremlja na vsakem koraku, skoraj je ni dejavnosti, ko bi lahko rekli, da se res nismo dotaknili področja jezika. Naših besed in govora je večkrat preveč, saj samo govorimo, govorimo, aktivno poslušati pa je težje. Odrasli se moramo zavedati, da malo razmislimo, kaj in koliko bomo govorili, predvsem pa, da imamo otroke, ki znajo biti aktivni poslušalci. Tako bodo naše besede slišane in bodo imele neko vrednost, ne pa zgolj samo suhoparno govorjenje. Za otroke pa je pomembno, da govorijo čim več, saj s tem razvijajo govorne zmožnosti. Pri realizaciji ciljev s področja jezika, si lahko pomagamo tudi z lutko.

Lutka nam daje obilo možnosti, kako razvijati govor otrok. Navedli bomo nekaj načinov oziroma metod dela, ki se pojavijo v vrtcu in jih lahko uporabljamo pri vsakodnevnem delu v skupini.

Spontana igra z lutko. Gre predvsem za spontano igro otrok, kjer odrasla oseba ne posega v otroke. Otrok se lahko pogovarja z lutko, se igra z več lutkami hkrati, se vživlja v različne vloge. Lahko eksperimentira in sodeluje tudi več otrok hkrati, bodisi v lutkovnem kotičku bodisi za mizo ali na preprogi.

Priprava prizorov z lutko. Dejavnost, ki je pod vodstvom odraslega. Ta otroke usmerja h kreativni pripravi prizorov z lutko na osnovi zgodbe, poezije, glasbe, realnega življenja ali domišljije. Prizori se pripravljajo ob improviziranih dialogih in gibanju. V tem primeru je občinstvo nujno.

Pripovedovanje z lutko. Gre za pripovedovanje zgodb z lutkami. Lahko pripoveduje odrasla oseba ali otroci. Otroci se pri takšnem načinu pripovedovanja vživijo v lutkovne junake, jih spodbujajo, sprašujejo in like globlje doživijo.

Pogovarjanje skozi lutko. Večkrat se otrok v direktni komunikaciji težko zaupa in izraža svoja čustva. Kadar to počne skozi lutko, je bolj sproščen, lutka mu predstavlja nekakšen ščit. Otrok bo povedal več in bolj iskreno, saj se ne počuti odgovornega za besede lutke.

Učenje in poučevanje z lutko. Vzgojitelji in učitelji z lutkami posredujejo informacije na zanimiv in vznemirljiv način.

Izdelava lutke. Otroci izdelujejo lutko, odrasla oseba pa lahko otroka spodbuja z vprašanji, da prebudi domišljijo v njem (Borota, Geršak, Korošec in Majaron, 2006).

Pri vseh zgoraj naštetih metodah dela si razvijamo govor. Tudi če metodo uporabi odrasla oseba, posredno vpliva na otroka in mu razvija govor. Le kako ne, saj otrok že s tem, ko posluša, kaj jim lutka govori pridobiva na besednem zakladu, spoznava komunikacijske veščine in se uči aktivnega poslušanja.

Ne smemo pa pozabiti dramatizacije, ki je dodatno sredstvo za razvijanje otrokovega govora in izražanja. Dramatizacijo imajo otroci radi, saj sta pravljica in zgodba otroku prirojeni potrebi. Pravljica je po tradiciji že od nekdaj sestavni del otrokove kulture. Dandanes pa moramo paziti, da branja in dramatizacije ne bo nadomestila televizija in računalniške igrice. Saj je veliko otrok, ki se že zgodaj obračajo na takšne medije. S tem se posledično otroci ne znajo več igrati in uporabljati svoje domišljije. S tem, ko sedimo za računalnikom, si tudi ne bomo tako razvijali govora, saj najbrž računalnik z nami ne bo govoril in mi ne bomo govorili »v prazno«, ko bomo sedeli pred njim (Korošec in Majaron, 2002).

Lutka pomaga pri razvoju govora tudi otrokom, ki se težko znajdejo v govornih situacijah, neradi govorijo. Lutka jim pomaga, da v igri bolj samostojno ustvarjajo besedilo in dosegajo cilje. Tudi otroci z govorno napako se prav zaradi lutke večkrat vključujejo v igro in njihova napaka je skoraj neopazna, saj ne razmišljajo o svojem govoru in se sprostijo (Borota, Geršak, Korošec in Majaron, 2006).

Na tem mestu moramo omeniti še neverbalno komunikacijo, ki jo večkrat zanemarjamo ali je celo ne dovolimo vključiti. Vendar je prav neverbalno komuniciranje tisto, ki včasih otroke z nizko sposobnostjo govornega izražanja, z nizko intelektualno sposobnostjo ali čustvenimi težavami pripelje do vključevanja v komunikacijo. Mlajši otroci, ki še slabo obvladujejo besedišče, so z besednim izražanjem še bolj ovirani. Prav zato umetniška izrazna sredstva pomagajo preseči besede in tako olajšajo komunikacijo. Tako jezik neverbalne komunikacije postane spodbuda za otrokov govorni razvoj (prav tam).

2.4.4. OBLIKOVANJE SOCIALNIH VEŠČIN

Veliko odraslih ljudi se v družbi večkrat počuti neprijetno, manjvredno, ker ne vemo, kaj bi povedali, da bi nas nekdo opazil ali celo spregovoril z nami. Tudi otrok ima lahko takšne težave, ko je v družbi drugih, bodisi otrok ali odraslih. Včasih so v svoji družbi celo bolj zadržani kot z odraslimi. Na tem mestu ne bomo razglabljali, zakaj je temu tako. Predstavili pa bomo »čudežno stvar«, ki lahko nekako pomaga reševati te probleme pri otroku. Ni enostavno sedeti pri mizi polni igrač, s tabo so še drugi otroci, sam pa ne veš, kaj bi naredil, da bi se lahko z njimi igral. Niti ne vemo, ali sploh pripadamo kakšni skupini, kaj so naše vrednote, kako čustvovati z drugimi, ali bomo sprejeti, če bomo povedali svoje mnenje.

Vse to so socialne veščine, ki jih moramo saj delno obvladati, če želimo dobro funkcionirati v družbi. Zato moramo že pri otroku začeti čim bolj pozitivno razvijati socialne veščine, vsekakor pa si lahko pomagamo z lutko, ki nas lahko pripelje do lepo socializiranih otrok. Saj ni težko otroku, ki je udaril drugega, povedati, da to ni lepo in naj se opraviči. Ampak, če bomo s tem kaj dosegli, je drugo vprašanje. Večkrat nas otrok ne bo jemal tako resno, če bo to rekla vzgojiteljica kot pa če mu bo na uho kakšno besedo prišepnila lutka, ki je njegova

prijateljica pri igri in ji lahko zaupa. Lutka mu bo povedala, kako naj bo prijazen do prijateljev in naj se trudi, da ga bodo imeli radi. Na ta način bo v družbi bolj sprejet in sam se bo trudil, da jim bo lepo. Mogoče bo ta otrok tudi posrednik med drugimi in bo za sabo potegnil še ostale.

Tako bo igra z lutko izboljšala komunikacijo med otroki ter zmanjšala včasih stresno situacijo med njimi in odraslo osebo. Lutki lahko otrok zaupa svoje težave, odpravlja nesporazume in skozi vzpostavlja simbolno komunikacijo z okoljem (Korošec in Majaron, 2002).

Tudi, ko bo lutka odšla stran od njih, bo najverjetneje komunikacija boljša, saj se bodo med sabo pogovarjali, kaj je lutka rekla, kakšna je bila itd. Na ta način so otroci povezani in drug drugemu naklonjeni.

Lutka in z njo povezane dejavnosti temeljijo na skupinskem ustvarjanju, na sodelovanju v majhnih skupinah. Če na primer skupina želi pripraviti prizor, je med njimi nujna dobra interakcija, kar pa od otrok zahteva medsebojno usklajevanje mnenj in dogovarjanje. Morajo se spoštovati, se poslušati, sprejeti ideje drugih in biti pozorni na čustva in reakcije ostalih v skupini. Seveda jim bo na začetku pri tem pomagal odrasli, ko bodo imeli že več izkušenj pa bo tega vse manj. Saj se bodo znali že sami formirati v skupine, povabiti drug drugega k delu, si povedati, kaj si želijo. Pri delu si bodo medsebojno pomagali, sodelovali, saj bodo vsi imeli pred sabo cilj, ki ga želijo doseči. Pri takšni dejavnosti vsi radi sodelujejo, tudi tisti, ki so na kakšnem področju slabši, saj vedo, da imajo ob sebi prijatelje, ki jim bodo lahko priskočili na pomoč, če bo potrebno. Pri tem ni izpostavljen samo posameznik in njegovo delo, zato se počutijo varneje in rezultati so uspešni. Njihovo delo in socialne veščine, ki so jih pridobili, pridejo najbolj na dan, ko prizor odigrajo, saj se takrat lahko opazi kakšna klima je med njimi (Borota, Geršak, Korošec in Majaron, 2006).

Otroci se ob igri z lutko učijo komunikacije, socializacijskih spretnosti in tudi reševanja manjših konfliktov. Med njimi se začne razvijati solidarnost, medsebojna pomoč in dopuščanje različnosti. V dejavnosti z lutko se vključujejo tudi otroci, ki so drugače bolj zapostavljeni, saj imajo občutek, da je lutka njihov ščit. Na ta način, ko pa so vključeni, so tudi samozavestnejši in pridobijo na njihovi samopodobi. Ob takih dejavnostih se otroci učijo socialnih veščin in delo je s tem olajšano, saj otrokom omogočimo izkustveno učenje, ne pa samo neko moraliziranje (prav tam).

Kreativne lutkovne dejavnosti tako omogočajo dialog med posamezniki in dobro funkcioniranje skupine. V skupinah, kjer se redno uporablja lutka, opazimo tudi manj agresivnosti, manj konfliktov in več medsebojnega sodelovanja (prav tam).

2.4.5. SPODBUJANJE USTVARJALNOSTI

Skozi lutko pri otroku razvijamo tudi ustvarjalnost. Prav področje gledališča je najbolj svobodna oblika otrokove ustvarjalnosti, ker praktično nima meja. Te meje sicer včasih postavljamo prav odrasli, ko si želimo, da bi se otrok na primer besedilo naučil dobesedno. Kreativna gledališka vzgoja je ena izmed najbolj kompleksnih, saj vključuje vrsto izraznih sredstev. Otroci lahko izražajo svoje občutke, misli, čustva, odnos do okolja, do ljudi. To lahko izražajo z mimiko, pantomimo, z gibom, z lutkami, z jezikovnim ustvarjanjem, z glasbo (Korošec in Majaron, 2002).

Če želimo otroke spodbuditi k lastni ustvarjalnosti, lahko to storimo s preprosto lutko. Tako bodo otroci lutke izdelali in uporabili v svoji predstavi ali igri, pa čeprav bodo čisto enostavne. Ni pomembno, kako lutka izgleda, temveč kaj bo otrok čutil do nje in kaj vse bo dosegel z njo pri osebni razvoju (Borota, Geršak, Korošec in Majaron, 2006).

Pomembno je tudi, da otrok lutko sam ustvarja. Na ta način bo lutka samo njegova, zamišljena v njegovi fantaziji in izdelana z njegovimi rokami. Oživel jo bo z njegovo energijo in čustvi (Korošec in Majaron, 2002). S takšnimi dejavnostmi bo otrok dosegal cilje, ki si jih sam želi in katere bomo posredno primaknili mi. Njegova ustvarjalnost se bo razvijala in vsaka nova izkušnja bo prinesla kaj zanimivega, kaj, kar bi otroka še lahko zanimalo in pritegnilo. Na ta način lahko vsaka dejavnost, ki je že izvršena, odpre mnoge nove aktivnosti in radovednosti. Tako pri izdelovanju lutk kot pri igri in dramatizaciji. Bomo pač upoštevali otrokove inspiracije in navdušenja.

Če ima otrok na primer zelo rad določeno pravljico, ki jo moramo kar naprej ponavljati in se jo z njim igrati, potem bomo razmislili, kakšno vrsto lutke bi mu predlagali, da izdelata. V tem primeru je dobro, če se odločimo za takšno, ki se bo lahko uporabljala dalj časa in bo iz primerne materiala in dobre tehnike

(Priročnik za spodbujanje družinske pismenosti; povz. po Sitar Cvetko, 2009, str. 96, 97, 98).

Včasih se zgodi, da slišimo, da določene pravljice ne moremo uprizoriti z lutko. Prav vsako zgodbo tega sveta se da uprizoriti, saj lutke nimajo omejitev, kot jih imajo igralci. Lutka zmore vse: leti po zraku, razpade na polovico, se spremeni v nekaj ali nekoga drugega, se pojavi in pred nami izgine. Odločitev, kakšne lutke pa bomo izbrali, je odvisna od zgodbe. Lutke, ki božajo, se pretepajo ali morajo v roke kaj prijati, bodo ročne, tiste, ki letijo po zraku pa bodo marionete. Lutke, ki bi jih radi hitro skrili v žep bodo prstne. Skratka tako kot bomo mi ustvarjalni, tako ustvarjalna bo lutka (prav tam).

3. PROJEKTNO DELO

NAMEN

Pri projektne delu želimo otrokom čim bolj približati ročno lutko. Zadal si, da skozi ročno lutko dosežemo cilje z vseh področij Kurikuluma. Ni pa pomembno samo, da dosežemo vse cilje, ampak tudi to, da otrok ob lutki doživi ugodje, veselje, dobro počutje, da lutki lahko zaupa. Otrok mora lutko začutiti, če želimo, da lutka doseže svoj namen.

Pri srečanju z lutko želimo dati vsem otrokom v skupini enake možnosti in pogoje za srečanje in igro z lutko. Vsak otrok je enako pomemben, zato ima pravico delati in imeti na voljo vse, kar imajo ostali v skupini.

Namen tega dela je spoznati tudi to, kako ročna lutka vpliva na delo v prvem in drugem starostnem obdobju. Ali so njeni učinki pozitivni ali ne.

Učinke ročne lutke bomo preverili v prvem starostnem obdobju pri:

- dnevni rutini,
- pripravi na počitek,
- prebiranju slikanice,
- igri.

V drugem starostnem obdobju pa bomo preverili, kako ročna lutka deluje kot sredstvo za motivacijo, kakšen učinke ima pri posredovanju nove vsebine. Otroci pa si bodo izdelali tudi svoje ročne lutke in z njimi bomo uprizorili dramatizacijo. Na ta način bo njihovo srečanje z lutko še pristnejše.

PODROBNA OPREDELITEV PROJEKTA

Pri izvajanju projektne naloge bomo stremeli k sproščenemu vzdušju v igralnici, da se bo vsak izmed nas počutil prijetno. Trudili se bomo, da bosta delo in igra potekala v ustvarjalnem duhu, da bo vsak otrok imel možnost, da se izkaže. Vsak bo lahko deloval kot individuum, hkrati pa bomo kot skupina imeli skupen cilj.

Pri projektu bomo dali velik poudarek tudi na proces dela in postopke, kako bomo prišli do končnega cilja.

CILJI PROJEKTA

Globalni cilj:

- doživljanje, spoznavanje in uživanje v umetnosti.

Operativni cilji za prvo starostno obdobje:

- otrok sprejme ročno lutko (ljubljenko),
- otrok se s pomočjo lutke navaja na samostojnost pri dnevni rutini,
- otrok se preko lutke seznanja s slikanico in se ob tem počuti prijetno,
- otroka ročna lutka spodbudi, da sproščeno sodeluje pri igri.

Operativni cilji za drugo starostno obdobje:

- otrok s pomočjo lutke lažje doseže cilje in se sproščeno vključuje v dejavnosti,
- otrok preko lutk lažje dojame novo vsebino in si jo zapomni,
- otrok si izdelava svojo ročno lutko,
- otrok se vključi v dramatizacijo.

POBUDA

Da lutko vpeljemo v svoj projekt, smo se odločili, iz prav posebnega razloga. Po naših izkušnjah sodeč, je lutka še vedno premalo vključena v delo v vrtcih. Veliko je igralnic, kjer so lutke prisotne, vendar so tam zgolj zaradi tega, da so. Z njimi se ne poslužujejo vzgojiteljice pri svojem delu, kot bi se lahko. Po navadi so samo otroci tisti, ki jo primejo v roke in včasih tudi ne vedo, kaj bi z njo počeli. Da bi to miselnost izboljšali, smo se odločili izvesti dejavnosti z ročno lutko. Tako bodo ročne lutke z nami štiri tedne in vse se bo vrtelo okrog njih. To pa ne pomeni, da jih bomo potem odstranili in pozabili na njih. Vse kar bomo ustvarili, bo ostalo v igralnicah do konca šolskega leta in mogoče bodo otroci in vzgojiteljice tudi pogosteje posegali po njih. Upamo, da bo ravno to projektno delo pripomoglo k boljši motivaciji za uporabo ročne lutke v vrtcu, ne glede na starost otrok.

UDELEŽENCI PROJEKTA

V projektno delu, ki se bo izvajalo v prvem starostnem obdobju, bodo vključeni otroci Vrtca Radlje ob Dravi. Stari so od 1 do 2 let. V delo, ki bo potekalo v drugem starostnem obdobju, bodo vključeni otroci VVZ Slovenj Gradec, enota Maistrova (S-8). Stari so od 4 do 5 let.

NAČRT IZVEDBE

Praktični del diplomske naloge bomo izvedli v štirih tednih, za vsak teden smo pripravili tedenske priprave. Evalvacije bomo pisali dnevne ali tedenske, na koncu pa še končno evalvacijo projekta.

V tedenski pripravi smo načrtovali teme, enote, področja dejavnosti, medpodročne dejavnosti, operativne cilje, metode dela, oblike dela, prostor, sredstva, vlogo odraslih in evalvacijo.

3.1.1. PRVO STAROSTNO OBDOBJE

Priprave z evalvacijami in fotografijami za 1. starostno obdobje

1. TEDENSKA PRIPRAVA

TEMA: Uporaba ročne lutke pri dnevni rutini

ENOTE:

1. dan: Sami si izdelamo ročno lutko.
2. dan: Ročna lutka (Miha) si z otroki umiva zobe.
3. dan: Miha razdeli malico, in je otrokom spodbuda.
4. dan: Oblačenje, obuvanje, slačenje, sezuvanje – Miha jih spodbuja in jim po potrebi pomaga.
5. dan: Miha skupaj z otroki pospravlja igrače.

PODROČJE DEJAVNOSTI: Umetnost, narava, družba

MEDPODROČNE DEJAVNOSTI: Vsa področja

OPERATIVNI CILJI:

- Otrok sodeluje pri izdelavi lutke in se z njo spozna, rokuje, spoprijatelji.
- Lutka Miha poskrbi za prijetno vzdušje v skupini.
- Otrok lutko opazuje, posluša, mu je spodbuda pri dnevni rutini.
- S pomočjo lutke omogočiti otroku, da z veseljem sodeluje pri dejavnostih.

METODE DELA:

- Pogovor
- Metoda igre
- Poslušanje

OBLIKE DELA:

- Individualna
- Skupna
- Skupinska

PROSTOR: Igralnica, umivalnica

SREDSTVA: Volna, blago, barvni flomastri, krogla iz stiropora, rdeče usnje, škarje, migajoče oči, tulec iz kartona, lepilo, ročna lutka (Miha), zobne ščetke, zobna pasta, skodelice, krožniki, jedilni pribor, copati, čevlji, oblačila, igrače, zaboji.

VLOGA ODRASLIH:

Na prvem mestu je vloga odraslih, da v skupini ustvarjamo veselo in prijetno vzdušje in pri tem nam bo v veliko pomoč lutka.

1. dan: Otroke povabimo k mizi, kjer jim razgrnemo blago in jim ponudimo flomastre. Skupaj odnesemo poslikano blago v sosednjo igralnico, kjer nam ena od vzgojiteljic sešije obleko. Spodbujamo jih, da pomagajo pri lepljenju oči, nosu, ust in las na glavo. Sestavimo »trup« in glavo. Lutko poimenujemo Miha.

2. dan: Otrokom pomagamo obleči zaščitne haljice. Skupaj pripravimo škatlo, lepilo in blago, ter z blagom oblepimo škatlo. Tako smo uredili posteljo za Mihca. Po malici spodbujamo otroke, da si gredo umiti zobe v umivalnico. Razdelimo jim ščetke in pasto.

3. dan: Otroke spodbujamo, da si gredo v umivalnico pred malico in kosilom umiti. Za zaščito jim okoli vratu zavežemo slinčke, ter jim razdelimo malico oziroma kosilo. Spodbujamo jih, da uporabljajo pribor in poskrbimo, da je prehranjevanje prijetno.

4. dan: Otroke spodbujamo pri sezuvanju copat in da pospravijo na polico le-te. Spodbujamo jih pri tem, da si poiščejo svoje stvari (čevlje, jakne, kape) in da si jih obužejo – oblečejo. Odrasli jim seveda pri tem pomagamo. Po prihodu nazaj v vrtec jih spodbujamo, da si po svojih zmožnostih sezujejo čevlje, slečejo jakne in kape. Odrasli jim po potrebi pomagamo.

5. dan: Otroke spodbujamo pri pospravljanju igrač in jim pri tem tudi pomagamo.

EVALVACIJA 1. dne:

V oddelek smo prišli ob 6.30 uri. Odločili smo se, da si bomo skupaj z otroki izdelali svojo lutko. Otrokom smo na mizo razgrnili velik kos blaga, katerega so porisali s flomastri. Poslikano blago smo odnesli v sosednjo igralnico, kjer nam je ena od vzgojiteljic ukrojila obleko in jo sešila. V kroglo iz stiropora, ki smo jo vzeli za glavo, smo naredili luknjo in vanjo potisnili tulec iz kartona. Iz volne smo naredili lase, jih prilepili na glavo. Nanjo smo prilepili tudi oči in usta, ter s črnim flomastrom narisali nos. Tako smo dobili lutko fantka, ki smo ga poimenovali Miha. Miha je nastajal skozi vse dopoldne. Otroci so pri nastajanju fantka lepo sodelovali. Ta dan so se otroci z Mihom spoznavali, rokovali.

Slika 2: Slikanje na blago.

Slika 3: Sestavljanje glave.

Slika 4: Spoznavanje z Mihcem.

Slika 5: Rokovanje z Mihcem.

EVALVACIJA 2. dne:

Ko smo zjutraj z otroki prišli v našo igralnico, je ena od deklic vzela Mihca s police, kamor smo ga prejšnji dan pospravili. Vzela je manjšo škatlo, ki smo jo imeli v igralnici, vanjo položila Mihca in ga pokrila z bombažno plenico. Na pobudo otrok smo za našega Mihca uredili posteljo. Škatlo smo premazali z lepilom ter nanjo prilepili blago. V posteljo smo dali manjšo blazinico, vanjo položili Mihca ter ga pokrili z bombažno plenico, ki smo jo uporabili za odejico. Po malici si vsak dan umijemo zobe. Trije od otrok skoraj nikoli nočejo z nami v umivalnico, zato smo za spodbudo uporabili lutko. Enega od njih je le pritegnilo, vendar je le opazoval, kar je bil lep napredek. Miha je pri umivanju spodbujal otroke. Tudi sam si jih je umil. Po končanem umivanju smo skupaj pospravili ščetke in slinčke odnesli v pralnico. Opazili smo, da so otroci z večjim veseljem ta dan pristopili k tej vsakodnevni dejavnosti, saj je bilo z lutko precej zabavno.

Menimo, da bodo čez čas ob motivaciji lutke pri umivanju zob sodelovali vsi otroci.

Slika 6: Miha v škatli.

Slika 7: Mihcu smo naredili posteljo.

Slika 8: Spodbujanje otrok pri umivanju zob.

Slika 9: Deklica umiva zobe Mihcu.

EVALVACIJA 3. dne:

Ker opazamo, da otroci ne pristopajo radi k vsakodnevnim opravilom, dejavnostim kot so prehranjevanje, počitek, umivanje ..., smo se odločili, da lutko kot spodbudo uporabimo prav tukaj. Miha je otroke spodbujal, da so si zavihali rokave in si umili roke. Ko so sedeli za mizo, jim je zavezal slinčke in jim razdelil malico. Spodbujal jih je, da so lepo držali žlico in z njo jedli. Po malici smo si odšli umiti zobe. Ker si trije otroci še vedno ne želijo umivati zob, smo za motivacijo in spodbudo vzeli lutko. Miha jim je dal nove krtačke, vendar dva še vedno nista želela v umivalnico. Prav tako smo lutko uporabili pri pripravi na kosilo in samem kosilu. Ko smo se pripravljali na kosilo, je lutka motivirala in spodbujala otroke, da so si pred umivanjem rok zavihali rokave, si umili roke in se usedli za mizo. Miha poskrbi za prijetnejše vzdušje v skupini in vsakodnevna opravila – dejavnosti otrokom niso več le zgolj nuja, temveč z večjim veseljem pristopajo k njim.

Slika 10: Miha zavezuje slinčke.

Slika 11: Miha pomaga razdeliti malico.

EVALVACIJA 4. dne:

Zjutraj smo z otroki gledali slikanice. Pred malico smo izvedli tudi gibalne minutke. Po malici smo otrokom ponudili moko, da so jo presipali, jo otipavali. Dolili smo malo vode, da so otroci zmes lahko gnetli. Po končani dejavnosti smo se odpravili na sveži zrak. Otroke v vrtcu navajamo na samostojnost, jih vsakodnevno spodbujamo, da si sami sezujejo copate, jih pospravijo, si poiščejo svoje čevlje, mi pa jim po potrebi pomagamo. Glede na to, da je pri posameznih otrocih precej slabe volje pri tem, smo se odločili, da uporabimo lutko. Motivacija lutke je pomagala, da so si otroci sami sezuli copate, saj so želeli Mihcu pokazati kaj zmorejo, večina otrok je tudi poiskala svoje čevlje, saj po navadi radi tekajo po garderobi. Tudi ob prihodu nazaj je pomagala motivacija lutke, da so se otroci

trudili in poskušali sami sezuti čevlje in jih pospraviti. Prav tako so otroci v igralnici poiskali copate, Miha pa jim je po potrebi vseskozi bil v pomoč. Opažamo, da je pri otrocih vse manj joka in slabe volje pri tovrstnih opravilih, seveda pa to ne pomeni, da sodelujejo vsi otroci, so tudi izjeme in »pomoč« Miha bo še potrebna.

Slika 12: Pomoč in spodbuda pri sezuvanju.

Slika 13: Spodbuda pri slačenju.

EVALVACIJA 5. dne:

Motivacija in prisotnost lutke poskrbi, da so prehodi med dejavnostmi še bolj mehki, kot so sicer. Po malici in negi, so se otroci vozili po toboganu, se igrali s punčkami, z avtomobilčki, s kockami ... in ko se odpravljamo na sveži zrak, je potrebno pospraviti tudi igralnico. To otroci ne počnejo radi, a ker se jim je pridružil Miha in jih spodbujal, se je k pospravljanju vključilo več otrok kot sicer.

Otroci imajo radi, če jih Miha spodbuja, jim pomaga, tako tudi pospravljanje igrač postane del igre z njim in ne zgolj nuja.

Slika 14: Spodbuda otrok pri pospravljanju.

Slika 15: Miha pomaga...

2. TEDENSKA PRIPRAVA

TEMA: Uporaba ročne lutke pri pripravi na počitek

ENOTE:

- Priprava ležalnikov.
- Priprava otrok na spanje (slačenje hlač, zamenjava plenice).
- Razdelitev dud, pokrivanje, božanje.
- Branje pravljice.
- Poslušanje umirjene glasbe.

PODROČJE DEJAVNOSTI: Narava, družba, jezik

MEDPODROČNE DEJAVNOSTI: Umetnost, matematika

OPERATIVNI CILJI:

- Lutka poskrbi za prijetno vzdušje pri pripravi na počitek.
- Upoštevanje individualnih potreb pri počitku.
- Z lutko je počitek prijetnejši, ni zgolj nuja in rutina.

METODE DELA:

- Pogovor
- Spodbujanje
- Poslušanje
- Branje

OBLIKE DELA:

- Individualna
- Skupna

PROSTOR: Igralnica

SREDSTVA: Lutka Miha, ležalniki, rjuhe, oblačila, dude, knjiga, CD predvajalnik.

VLOGA ODRASLIH:

- Otrokom razdelimo ležalnike.
- Spodbujamo jih pri slačenju in sezuvanju ter jim po potrebi pomagamo.
- Otrokom zamenjamo plenice in jim razdelimo dude.
- Otroke pokrijemo in pobožamo.
- Otrokom preberemo pravljico ali jim predvajamo umirjeno glasbo.

EVALVACIJA od 1. do 5. dne:

Ta teden smo dali velik poudarek pripravi na počitek. Prav je, da se tega lotimo počasi, da ne hitimo, si vzamemo dovolj časa za vsakega posameznega otroka. Seveda pa je pri vsem tem glavno vlogo imel Miha. Po kosilu smo otroke umili v umivalnici, jim zamenjali plenice in jim pripravili ležalnike. Otroke smo spodbujali, da si sezujejo copate, slečejo hlače, saj želimo, da storijo čim več sami, kar že zmorejo, seveda pa smo jim vseskozi v pomoč. In da je počitek ter sama priprava na počitek postala zanimivejša, bolj vesela, smo za motivacijo in spodbudo uporabili lutko. Bila jim je tudi v pomoč. Lutka jih je pokrila, jim razdelila dude ter jih pobožala. Po prebrani pravljici si je ena od deklic zaželela, da bi Miha spal zraven nje. Tako so tudi v naslednjih dneh otroci izražali isto željo. Tako je bilo vseh pet dni, Miha jim je razdelil dude, jim pomagal pri slačenju, jih pokrtil, pobožal. Otrokom počitek predstavlja nujo, Miha pa je poskrbel, da je postal to del dneva, ki ga imajo otroci radi.

Slika 16: Spodbujanje pri slačenju hlač.

Slika 17: Miha pred spanjem otroke poboža.

3. TEDENSKA PRIPRAVA

TEMA: Uporaba ročne lutke pri prebiranju slikanice

ENOTE:

- Priprava prostora.
- Predstavitev nove slikanice.
- Pogovor ob slikanici.
- Obnavljanje.

PODROČJE DEJAVNOSTI: Jezik

MEDPODROČNE DEJAVNOSTI: Vsa področja

OPERATIVNI CILJI:

- Lutka poskrbi za prijetno vzdušje pri pripravi prostora in umiritev.
- Otrok posluša.
- Otrok sodeluje pri pogovoru ob slikanici.
- Otrok lista in lepo ravna s slikanico.

METODE DELA:

- Branje
- Pogovor
- Spodbujanje
- Poslušanje

OBLIKE DELA:

- Individualna
- Skupna

PROSTOR: Igralnica

SREDSTVA: Lutka Miha, velika blazina, slikanica: Praprotnik-Zupančič, L. (2007). Moj očka. Ljubljana: Mladinska knjiga.

VLOGA ODRASLIH:

- Pripravimo prostor.
- Poskrbimo za prijetno in sproščeno vzdušje.
- Navdušeno preberemo, predstavimo slikanico.
- Otroke spodbujamo k sodelovanju pri pogovoru ob slikanici.

EVALVACIJA od 1. do 5. dne:

Ta teden smo poglobljeje spoznali slikanico Lile Prap, Moj očka. Ker je bila to za njih nova slikanica, so jo prvi dan, ko smo jim jo prebrali in pokazali ilustracije, z zanimanjem poslušali in si jo ogledali. Menimo, da je k zanimanju v naslednjih dneh in sodelovanju pripomogla tudi ročna lutka Miha. Otroci so bili zainteresirani, lepo so poslušali in ob pogovoru sodelovali. Želeli so, da slikanico prelistamo večkrat. Otroci so skupaj z Mihom poimenovali živali v slikanici, se o njej pogovarjali, ali je mala ali velika, kje je očka, kje je otrok, kaj počneta. Na ta način, so si otroci širili tudi besedišče ... Čez nekaj časa so se približali slikanici in kazali s prsti na ilustracije, tudi listati so jo želeli. Ob tem jih je Miha spodbujal in jim tudi povedal, da se s knjigami lepo ravna. Ta slikanica je bila v skupini prisotna cel teden. Skupaj z otroki in Mihcem smo jo gledali, se ob ilustracijah pogovarjali. Tako kot pri drugih dejavnostih, se tudi tukaj niso vsi otroci vključevali. Vendar menimo, da smo z uporabo lutke pritegnili k sodelovanju vsaj za kratek čas tudi otroke, ki jih sicer ne.

Slika 18: Miha motivira otroke pri gledanju in pogovoru ob slikanici.

Slika 19: Sodelovanje otrok.

4. TEDENSKA PRIPRAVA

TEMA: Uporaba ročne lutke pri igri – skrivanje

ENOTE:

- Priprava prostora.
- Pogovor, razgovor o pravilih igre.
- Igranje igre – skrivanje.

PODROČJE DEJAVNOSTI: Gibanje

MEDPODROČNE DEJAVNOSTI: Vsa področja

OPERATIVNI CILJI:

- Lutka kot spodbuda za prijetno in veselo vzdušje v skupini.
- Otrok sodeluje pri pripravi prostora.
- Otrok se glede na svojo starost in zmožnosti igra igro skrivanja.

METODE DELA:

- Demonstracija
- Razlaga
- Spodbujanje

OBLIKE DELA:

- Individualna
- Skupna

PROSTOR: Igralnica

SREDSTVA: Lutka Miha, tobogan, mize, velika blazina, rjuha, bombažne plenice, veliki karton.

VLOGA ODRASLIH:

- Pripravimo prostor.
- Poskrbimo za prijetno in sproščeno vzdušje.
- Otroke spodbujamo k vključevanju v igro.

EVALVACIJA od 1. do 5. dne:

Ta teden smo prišli v oddelek ob osmi uri. Po spontani igri smo se odpravili na malico in po malici je sledilo umivanje rok, zob ... Pri tem je še vedno po potrebi bil prisoten za spodbudo in dobro vzdušje Miha. Po malici smo se igrali igro skrivanja. Skupaj smo pripravili prostor. Ker so otroci stari 1-2 leti, se v dejavnosti vključujejo po njihovi želji in potrebi, (se vključijo, se umaknejo, potem se spet vključijo), kakšen otrok se sploh ne vključi. Zanimalo nas je, koliko bo za vključitev v igro pripomogla ročna lutka kot sredstvo za motivacijo. Najprej smo se dogovorili, da miži Miha in išče otroke. Otroci so se skrili za veliki karton, pod mizo, pod tobogan, pod rjuho, kratka pripravili smo si različne »skrivalnice«. Otroci so vidno uživali v tej igri in opazili smo, da je tovrstnih iger v vrtcu premalo. Zamenjali smo vloge. Tudi posamezni otroci so mižali in »šteli«, Miha pa se je z drugimi otroki skrival. Otroci so pri igri vztrajali dalj časa kot sicer, niso pa bili ves čas vsi zainteresirani za njo. Po končani igri smo skupaj pospravili igralnico in se odpravili na sveži zrak. Igro skrivanja smo ta teden vpeljali vsak dan. Za skrivanje smo v naslednjih dneh uporabili tudi bombažne plenice, večje kartonske škatle, tobogan, mize, večje košare, ki služijo igračam, rjuhe ter velike kartone. Z lutko igra postane zabavnejša, zanimivejša in skozi cel teden so se v igro vključili vsi otroci tudi tisti, ki se mnogokrat ne.

Slika 20: Miha miži.

Slika 21: Miha išče.

Slika 22: Otroka miži.

Slika 23: Miha se je skrila pod mizo.

Slika 24: Miha se je skrila skupaj z otroki.

Slika 25: Miha miži skupaj z deklico.

ANALIZA PROJEKTNEGA DELA V 1. STAROSTNEM OBDOBJU

To projektno delo je trajalo štiri tedne. Ker nekateri otroci neredno oziroma v vrtec ne prihajajo vsak dan in so stari 1-2 leti, smo si vzeli dovolj časa, da vsi doživijo ročno lutko kot motivatorja.

V tej skupini je predvsem pri dnevni rutini veliko slabe volje in tudi joka, zato smo lutko kot motivacijo uporabljali predvsem pri dejavnostih kot so umivanje, prehranjevanje, pospravljanje igrač, odhod iz igralnice, prihod nazaj v vrtec, priprava na počitek in sam počitek.

Z lutko smo želeli doseči, da bi bili prehodi med dejavnostmi še mehkejši kot sicer in da same rutinske dejavnosti postanejo prijaznejše in ne zgolj nuja, kot si jih otroci predstavljajo in jih tako tudi dojemajo. Seveda pa smo lutko vključili tudi pri posredovanju nove slikanice in pri igri skrivanja. Ko so bili otroci nezainteresirani, smo vzeli lutko, ki smo jo naredili skupaj in jo poimenovali Miha. Pri umivanju zob trije otroci nikakor niso želeli sodelovati. Ob uporabi lutke se je prvi dan pridružil le eden izmed njih in nas opazoval. Pri vsakodnevni motivaciji z lutko si po štirih tednih umivajo zobe tudi ti trije otroci in to je velik dosežek, ki smo ga dosegli s pomočjo lutke. Prehranjevanje poteka veliko bolj umirjeno in prijetno, kot je brez lutke. Pospravljanje igrač ni več le »opravilo«, ki ga moramo storiti, temveč je s pomočjo in motivacijo lutke postalo del igre, kamor se vključuje veliko več otrok kot sicer. V vrtcu težimo k temu, da otroci storijo sami kar zmorejo. Sem sodi tudi sezuvanje in obuvanje copat, čevljev. Navajamo jih, da si jih sami pospravijo ali poiščejo, seveda pa pri vsem tem upoštevamo individualne razlike otrok in smo jim vseskozi v pomoč. Ob motivaciji lutke si že veliko otrok sezuje copate, saj želijo pokazati, kaj znajo, zmorejo in so na to ponosni. Veliko manj je tekanja po garderobi. Poiščejo si čevlje in jakne.

Da pa nismo lutke kot motivatorja uporabljali zgolj in le pri dnevni rutini, smo jo tudi pri prebiranju slikanice in igri skrivanja. Za to smo se odločili, ker menimo, da je tovrstnih dejavnosti v naši skupini premalo. Pri prebiranju slikanice Moj očka so bili otroci bolj zainteresirani in vztrajni ob uporabi lutke kakor brez nje. Spodbujala jih je k sodelovanju, govoru, ponavljanju in ne nazadnje si otrok tako širi svoje besedišče. Igro skrivanja smo začeli brez lutke. Ko smo v roke vzeli

Mihca, je bilo veselje, motivacija in vztrajnost veliko večja. S tovrstno motivacijo so otroci veliko bolj sproščeni in v skupini vlada očitno boljše vzdušje.

Otroci so pri dejavnostih bolj sodelovali in se vključevali v njih. Miha je še vedno pri nas in uporabimo ga predvsem, ko nastopi po nepotrebem »slaba volja« pri otrocih in vsekakor bo z nami v skupini do konca tega šolskega leta. Menimo, da smo realizirali cilje, ki smo si jih zadali na začetku izvajanja projektne delo.

3.1.2. DRUGO STAROSTNO OBDOBJE

Priprave z evalvacijami in fotografijami za 2. starostno obdobje

1. TEDENSKA PRIPRAVA

TEMA: Uporaba ročne lutke kot sredstvo za motivacijo

ENOTE:

1. dan: Ročna lutka (papiga Lumpa) se predstavi.
2. dan: Ureditev lutkovnega kotička.
3. dan: Ročna lutka (papiga Lumpa) si želi spoznati otroke.
4. dan: Poglej in naslikaj ga/jo.
5. dan: Igrica »Koga pogrešamo?«.

Enote po dnevih bodo predstavljale le kratko dejavnost za otroke, ki jo bo z njimi imela papiga Lumpa. Skozi cel teden pa bo Lumpa skrbela za motivacijo otrok, tako pri zgoraj navedenih enotah kot skozi cel preostali del dneva. Ročna lutka bo sredstvo za motivacijo pri dnevni rutini, pri igri, pri dejavnostih, skratka ona bo z otroki in če bo kateri potreboval motivacijo za kakšno stvar bo ona tista, ki ga bo poskušala motivirati.

PODROČJE DEJAVNOSTI: Dramska umetnost

MEDPODROČNE DEJAVNOSTI: Vsa področja

OPERATIVNI CILJI:

- Otrok sprejme lutko in se z njo spoprijatelji.
- Otrok lutki zaupa, jo že vzame v roke.
- Otrok pomaga pri urejanju lutkovnega kotička in tja tudi rad zahaja.
- Otrok sproščeno pripoveduje o sebi.
- Otrok opazuje in naslika prijatelja.
- Otrok se vključi v igro in sproščeno sodeluje.

METODE DELA:

- Pripovedovanje
- Pogovor
- Metoda igre
- Poslušanje
- Praktična aktivnost

OBLIKE DELA:

- Individualna
- V dvojicah/paru
- Skupna

PROSTOR: Igralnica in vsi ostali prostori vrtca, kjer se bodo otroci gibali

SREDSTVA: Ročna lutka (papiga Lumpa), scena iz »vrteksa« (halja za glavo), kartonske škatle, tempera barve, plastični stožci, različne ročne lutke, črni alkoholni flomaster, voščenke, karton, škarje, bucike, rjuha, zvonček.

VLOGA ODRASLIH:

1. dan: Otroke povabimo, da se usedejo na preprogo. Oblikujemo krog, da imamo boljši stik z vsemi. Pripovedujemo življenjsko zgodbo o Lumpi, kje je živela, kakšna je po karakterju, kaj si želi, kdaj je žalostna, koga ima rada, kako to, da je prišla do njihove igralnice itd. Med pripovedovanjem se Lumpa giblje med otroki in se vsakega malce dotakne. Otroke pozovemo, da povedo, kakšna se jim zdi Lumpa. Steče dialog med nami.

2. dan: Lumpa je žalostna, ker nima svojega mesta v igralnici, kamor bi se lahko usedla, ulegla. Zato spodbudimo otroke, da si uredimo lutkovni kotiček, kjer bo poleg ostalih lutk imela svoj prostor tudi Lumpa. Otroke povabimo, da skupaj poiščemo potrebščine, ki bi jih lahko uporabili za lutkovni kotiček. Tako naredimo del igralnice primeren za otrokov stik z lutko, za igro z lutkami in pogovor. Otroci se bodo raje zadrževali v kotičku, ki so ga tudi sami pripravili in pomagali urediti.

3. dan: Lumpa se je otrokom že predstavila, uredili smo ji prostor v igralnici, zdaj si pa želi spoznati še otroke. Zato povabimo otroke, da si vsak prinese stol in ga postavi tako, da bo nastal krog iz stolov. Nanje se usedemo, dodamo stol tudi za Lumpo. Otroke spodbudimo, da vsak pove nekaj o sebi, tako kot je Lumpa. Če ima kdo težave, ne želi povedati, ga seveda poskusimo motivirati, če pa še vedno ne želi sodelovati, vanj ne drezamo več.

4. dan: Otroke pozovemo, da si vsak izbere svoj par. Eden izmed para se usede za mizo, drugi pa stoji pred mizo, da ga prijatelj vidi. Tisti, ki sedi, mora opazovati prijatelja, ki stoji in ga naslikati kot ga vidi. Nato se vlogi zamenjata. Tudi Lumpa si izbere par. Ko otroci dokončajo, to izrežemo in pritrdimo na tablo, ki je v igralnici.

5. dan: Otrokom rečemo, naj nam pomagajo prestaviti mize in stole v en kot igralnice, da bomo imeli na sredini igralnice več prostora. Ko to opravimo, razložimo otrokom pravila igrice »Koga pogrešamo?«. Otroci se razporedijo po prostoru in skačejo. Ko zaslišijo zvok zvončka, zamižijo in počepnejo. Mi enega otoka prekrijemo z rjuho in znova pozvonimo z zvončkom. Otroci lahko odprejo oči in ugotovijo, koga pogrešajo – kdo je pod rjuho.

Najpomembnejša vloga, ki jo ima odrasli skozi cel teden je, da zna prijeti ročno lutko v roke in jo uporabiti kot sredstvo za motivacijo. Situacij, kjer se bo to zgodilo, ne moremo predvidevati, ker je vse odvisno od otrok in njihovih iger, razpoloženj. Zato bomo te situacije, kjer bo ročna lutka Lumpa delovala kot motivator, opisali v evalvacijah.

EVALVACIJA 1. dne

Po zajtrku smo otroke povabili, da se usedejo na preprogo in oblikovali smo krog. Nato smo zapustili igralnico, si nadeli sceno in skupaj z Lumpo vstopili v igralnico. Otroci so takoj začeli vriskati, opazili so, da nismo prišli sami med njih. Ko je Lumpa začela pripovedovati svojo zgodbo, so jo otroci z navdušenjem in zanimanjem poslušali. Sama lutka jih je tako motivirala, da so sedeli in nihče ni motil njenega pripovedovanja. Nekateri so z Lumpo zelo čustvovali, ko jim je pripovedovala o njenih malo manj prijetnih dogodivščinah. Ko je Lumpa med

svojim pripovedovanjem letala po zraku in med otroki, so ji otroci z očmi sledili. Ko se je otrok dotaknila, je večini to ugajalo in so jo pričeli kar božati. Le trije otroci so se ji sprva umaknili, še posebej deček L., ki se že celo leto izogiba stika z neznanim in tudi pri dejavnostih, kjer je vključen še kdo, poleg stalnih ljudi, ne želi sodelovati. Ko se je Lumpa utrudila, ker je toliko pripovedovala, je padla na sceno in zaspala. Otroke smo vprašali, kam bi jo dali, ker je tako utrujena in takoj so predlagali, da jo odnesemo na ležalnik. Vsi skupaj so jo prijeli in previdno odnesli do ležalnika. Najbolj zanimiv del se je začel, ko so nam otroci začeli pripovedovati o Lumpi, kot da nismo bili z njimi in nič ne vemo, kaj se je dogajalo. Deklica N. nam je ves čas govorila: »... veš kaj je še rekla Lumpa« in začela pripovedovati o določenem stavku Lumpe. Vsi so takoj, ko so se odšli igrati, ugotovili, da se morajo igrati tiho, da je ne zbudijo. Nekaj punc si je želelo Lumpo narisati v zvezek, to smo jim seveda dovolili, saj so nas zelo presenetile. Najbolj izvirne so bile izjave: »Kje bo Lumpa spala?, Kaj bomo naredili, ker Lumpa nima svojega lončka v vrtcu?, Jaz bom prinesla hrano za njo v vrtec., Kje bo Lumpa sedela?, Kako je lepa, ima pisana krilca ... itd.«. Medtem ko je Lumpa spala, so se otroci ves čas pogovarjali o njej, deklica N. je hodila kukati, če še spi. Ko se je Lumpa zbudila, je zakrožila nad igralnico in jim povedala, da se je spočila. Nato je otroke opazovala in uporabili smo jo pri pospravljanju igrače. Otroci zelo težko spravijo igrače, preden se odpravimo na sprehod, danes jih je motivirala Lumpa in delo je takoj steklo. Ko smo bili na sprehodu, se je ena deklica spomnila, da je verjetno Lumpi v igralnici dolgčas. Zelo nas je presenetilo, da se je spomnila tudi v naravi na njo. Lepo jih je bilo poslušati, kako pozitivno so razmišljali. Po kosilu so otroci pripovedovali, kako bodo mamic povedali, koga smo dobili v igralnico. Tudi ko je kdo od drugih otrok prišel v našo igralnico, so pripovedovali, kaj se nam je dopoldne zgodilo in kdo je prišel med nas. Otroci so Lumpo res sprejeli medse in nas neverjetno presenetili z njihovimi odzivi. Skupaj smo dosegli, kar smo si zadali.

Slika 26: Lumpa pripoveduje.

Slika 27: Lumpa od utrujenosti zaspi.

Slika 28: Otroci Lumpo položijo na ležalnik.

Slika 29: Slikanje Lumpe.

EVALVACIJA 2. dne

Lumpa je bila aktivna že zelo zgodaj, ko so otroci prihajali v vrtec, jih je lepo pozdravila in vsak je z njo spregovoril nekaj besed. Pomembno vlogo je imela, ko je v vrtec prišel deček A., ki je bil dolgo odsoten in Lumpe še ni videl. Ko je A. sedel med prijatelje, so mu začeli takoj razlagati o Lumpi. On jih je poslušal, vprašal ni nič. Počasi smo se pripravili na jutranje razgibavanje in zajtrk, ki smo ga tudi uspešno pojedli. Nato je Lumpa povedala, da je bila včeraj in ponoči kar na omari in da ni bilo nič udobno. Zato je otroke prosila, če bi pomagali urediti lutkovni kotiček za njo in ostale lutke, ki jih je opazila v igralnici. Otroci so z navdušenjem rekli, da bodo. Predlagali so, da bi naredili poličke iz škatel, na katere bi lahko dali lutke. Mi smo jih spodbudili, če bi škatle malo popestrili, da bi bile lutke bolj vesele. Pokrove škatel smo odrezali in otroci so na njih naslikali določene motive. Ustvarjali so s tempera barvami, saj so tako tudi predlagali. Na en pokrov sta slikala po dva otroka naenkrat. Nato smo dali izdelke sušiti in ko je bilo suho, smo pokrove pritrdili na dno škatle. Medtem so nekateri otroci pripravili prostor in prinesli stožce, na katere so ročne lutke lahko nataknili. Lutke so razporedili po poličkih in še na stolčka ter mizico. Ročnih lutk imamo v igralnici zelo veliko, ker so jih otroci prinesli še od doma. Pred kosilom smo Lumpo uporabili, da smo dečka M. spodbudili, da si je pravilno umil roke. Vedno, ko pridemo s sprehoda, zavije naravnost v igralnico in pozabi, da si mora umiti roke. Vsak dan znova ga je potrebno spomniti, zato smo danes uporabili lutko. Lumpa se je z njim pogovorila in mu povedala, kaj se je njej zgodilo, ko si nekega

dne ni umila krempljev. Deček si je roke tako umival, da smo ga morali iti iskat v umivalnico, ker je bil tam pet minut in ves čas ribal roke. Upajmo, da se bo tudi vsak naslednji dan spomnil Lumpe in si bo začel spontano umivati roke.

Slika 30: Slikanje na pokrov škatle.

Slika 31: Urejen lutkovni kotiček.

EVALVACIJA 3. dne

Otroci se posedejo in Lumpa že prične s svojim pripovedovanjem, kako je vesela, da ima svoj prostor v igralnici in da je ponoči tudi zelo dobro spala. Pove tudi, da je prava Lumpa, saj je čisto pozabila, da otrok še ni vprašala, kako je komu ime. Rekla je, da si želi, da bi ji vsak povedal nekaj o sebi, tako kot jim je povedala ona, ko je prvi dan prišla med njih. Vsakega je na začetku, ko ji je povedal svoje ime tudi pozdravila in mu segla v roko. Pripovedovanje otrok ni bilo dolgo in vsak je po večini povedal le ime, kje stanuje in koliko je star. Ampak Lumpa je pri vsakem dodala še kakšno vprašanje, ker je pač zelo radovedna. Med

pripovedovanjem je nekaterim otrokom padla motivacija in Lumpa je hitro zakrožila med njimi in spet so poslušali drug drugega. Po pripovedovanju so se za nekaj časa odšli igrati. Nato pa je sledila vadbena ura v telovadnici. Lumpa je seveda skupaj z otroki odšla do telovadnice in jih opazovala, kako telovadijo. Izvajali smo različne vaje za utrjevanje naravnih oblik gibanja. Ko smo prišli nazaj v igralnico je bila Lumpa utrujena in se je odpravila do svojega mesta. Z otroki pa smo odšli še na krajši sprehod. Na sprehodu so si otroci izmenjali informacije, kako je bilo v telovadnici lepo.

Slika 32: Otroci se predstavijo Lumpi.

EVALVACIJA 4. dne

Lumpo so zgodaj zjutraj zbudili otroci, ko so prišli v vrtec. Deklica N. je imela zelo lep dialog z Lumpo o televizorju, računalniku. Pripovedovala je, kaj počne doma in Lumpa jo je spraševala o tem, kaj je televizor in kakšna je razlika med televizorjem in računalnikom. Deklica je zelo lepo in strokovno razlagala ter pripovedovala o njenih dosedanjih izkušnjah. Vključili so se še drugi otroci in lutke. Pogovor med nami je potekal do zajtrka in otroci so zelo uživali v sproščenosti. Teme so se hitro menjavale in otroci so se pogovarjali o zelo raznolikih stvareh. Po zajtrku je Lumpa otrokom povedala, da je imela neprijetne sanje. Razložila jim je njene nočne more in njen strah, da se sanje ne bi uresničile. Otroci so jo prišli pobožati in ji povedali, da se njene sanje ne bodo uresničile, saj jo imajo še vedno radi in bo ostala z njimi v igralnici. Nato je pogovor preusmerila nazaj na spoznavanje in povedala, da bi bila vesela, če bi drug

drugega dobro pogledali. Vsak otrok bi si izbral prijatelja, ki bi ga naslikal. Otroci so bili takoj za to in so že iskali drug drugega. Tisti otrok, ki je slikal, je sedel, drugi pa stal ob mizi, da ga je prijatelj dobro videl. Pri delu so bili otroci zelo ustvarjalni in zanimivo jih je bilo opazovati, kako so gledali drug drugega. Ko so otroci do konca ustvarili, smo to izrezali in skupaj pritrdili na našo tablo. Otroci so bili zadovoljni, ko so videli, kaj nam je uspelo. Lumpa je danes sodelovala pri kosilu. To smo izkoristili zato, ker smo imeli ravno obrok, kjer smo uporabili ves pribor. Celo leto se že trudimo, da bi otroci pravilno razvrstili vilice, nož in žlico, a nekateri imajo še težave. Zato je bila danes Lumpa tista, ki jim je pri tem pomagala. Z njeno spodbudo so skoraj vsi imeli pravilno razporeditev. Za nami je bil naporen dan, zato so pri poslušanju pravljice nekateri tudi zaspali, vključno z Lumpo.

Slika 33: Božanje in tolažba Lumpe.

EVALVACIJA 5. dne

Po zajtrku smo otrokom razložili, kako se bomo igrali igrico »Koga pogrešamo?«. Otroci so se razporedili po prostoru, Lumpa je zaokrožila po prostoru in eden od otrok jo je prijel. Povedala je, da bo med igro nekaj časa pri enem, nato se bo prestavila do drugega otroka. Ko smo pričeli z igro, so otroci pravila takoj razumeli in jih tudi upoštevali. Le nekateri so malo kukali z očmi, ko bi morali mižati. Ko smo katerega otroka pokrili z rjuho, so drugi kar hitro ugotovili, kdo manjka v igralnici. Pri igri so bili veseli, ko smo odkrili rjuho in videli manjkajočega otroka, so se na ves glas smejali. En otrok je vsakega požgečkal, ko

ga je zagledal. Nekaj otrok je Lumpo med igro božalo in sami so si jo podajali iz roke v roko, da jo je vsak imel nekaj časa ob sebi. Kadar se niso mogli sami zmeniti, kdo jo bo imel, smo jo sami prijeli in Lumpa je poletela do naslednjega otroka. Najbolj smešno jim je bilo, ko smo sami zlezli pod rjuho in ko so odprli oči, nas ni bilo v igralnici. Zanimivo jim je bilo tudi, kadar smo prekrili dva otroka. Takrat so imeli več težav z ugibanjem, koga pogrešajo. Za eno osebo so ugotovili takoj, za drugo smo jim morali dati malo namigov. Nekateri so se znašli in so malo pokukali, kakšne copate ima obute otrok. Tudi ko smo prekrili Lumpo, so jo takoj pogrešali. Otrokom je bila igra nasploh všeč in smo se jo igrali več kot pol ure. Preden smo odšli ven, so otroci pili sok. Lumpa jih je spodbudila, da so si sami nalivali sok z zajemalko. Pri tem so bili kar uspešni, eni bolj, drugi manj, ampak vaja dela mojstra. Nato je Lumpa otrokom pripovedovala, da je ugotovila, da drugi otroci v vrtcu tudi pojejo. Vprašala jih je, če tudi oni znajo kaj zapeti. To jih je tako motiviralo, da so zapeli kar nekaj pesmi in so ji tudi deklamirali.

Slika 34: Igrica »Koga pogrešamo?«.

Slika 35: Pa pogledjmo, kdo je pod rjuho.

2. TEDENSKA PRIPRAVA

TEMA: Uporaba ročne lutke pri posredovanju nove vsebine – pesmice

ENOTE:

1. dan: Poslušanje pesmice in pripevanje.
2. dan: Ponovitev pesmice z in brez lutk.
3. dan: Petje pesmice ob spremljavi (sintetizator).
4. dan: Spremljanje pesmice z lastnimi instrumenti (telesom).
5. dan: Pojemo hitro/počasi, glasno/tiho.

PODROČJE DEJAVNOSTI: Dramska umetnost

MEDPODROČNE DEJAVNOSTI: Glasbena umetnost, jezik

OPERATIVNI CILJI:

- Otrok posluša zapeto pesem in pripeva.
- Otroku lutka pomaga, da lažje in hitreje usvoji novo pesem.
- Otrok si lažje zapomni vrstni red kitic s pomočjo lutke.
- Otrok spremlja pesem.
- Otrok se seznanja z instrumentom in poje ob njegovi spremljavi.
- Otrok opazi razlike med tempom in jakostjo pesmi.
- Otrok se sreča z novo besedo (raztepsti se).

METODE DELA:

- Pripevanje
- Petje
- Poslušanje
- Ustvarjalno izražanje s telesom
- Metoda igre
- Praktična aktivnost

OBLIKE DELA:

- Individualna
- Skupinska
- Skupna

PROSTOR: Igralnica, večnamenski prostor vrtca

SREDSTVA: Ročna lutka (papiga Lumpa), ročne lutke zajec, lisica, miška, lovec; sintetizator, rjuha, notno gradivo za pesem »Potovanje v deželo Balalaj«.

VLOGA ODRASLIH:

1. dan: Otroke povabimo, da se usedemo v krog na stole. Lumpa otrokom pove, da je bila ponoči malce poredna in je šla na potep. Na poti je srečala ostale živali, ki so spale kar zunaj. Dala jih je v rjuho in prinesla v vrtec. Iz rjuhe potegnemo eno ročno lutko za drugo, vsaka otrokom pove, da je še v pižami in je namenjena v deželo Balalaj. Vsaka žival zapoje svoj del pesmi. Na koncu se vse živali postavijo v zbor in zapojemo pesem v celoti. Če je otrokom pesem všeč, jo zapojemo še enkrat in oni lahko pripevajo.

2. dan: Otroke razdelimo na dve skupini. Ena skupina se gre igrat v večnamenski prostor vrtca, z eno pa ponovimo pesem, ki smo jo zapeli prejšnji dan. Vključimo lutke, ki otrokom pomagajo, da se spomnijo, kako pesem že gre in kakšen je vrstni red kitic. Nato skupini otrok zamenjamo, le da tokrat skupina, ki ponavlja pesem, nima zraven lutk. Nato še vsi skupaj enkrat zapojemo pesem.

3. dan: Pripravimo si sintetizator na mizo, otroke povabimo, da se postavijo v zborček. Na kratko predstavimo instrument in se skupaj pripravimo na petje. Enkrat jim zaigramo samo melodijo pesmi »Potovanje v deželo Balalaj«. Nato jih povabimo, da skupaj zapojemo ob spremljavi sintetizatorja. Ročne lutke nas poslušajo, otrokom zaploskajo in si jih želijo še poslušati.

4. dan: Lutke, ki nastopajo v pesmici, razporedimo po igralnici. Nato Lumpa otroke z izštevanko razporedi k ročnim lutkam. Vsaka skupina dobi nalogo. Razmisliti morajo, na kakšen način bi naredili spremljavo za našo pesem s pomočjo našega telesa. Lumpa kroži sem in tja ter pomaga, če kateri skupini ne gre. Nato otrokom razložimo, da ko bo kitica v pesmi z njihovo lutko, začnejo z

izvajanjem na lastne instrumente. Nato se igramo na različne načine, menjavamo skupine, igramo vsi skupaj, po skupinah ...

5. dan: Otroke povabimo, da se usedejo na stolčke, ker jim mora Lumpa nekaj povedati. Lumpa jim pripoveduje, kako je prvič, ko je prišla v njihovo igralnico, pozabila povedati kaj o svoji družini. Pri govoru uporablja različen tempo in jakost. Nato otroke povabimo, da bi tudi mi, na takšen način kot je Lumpa govorila, zapeli pesem »Potovanje v deželo Balalaj«. Dogovorimo se, katera ročna lutka bo predstavljala kaj. Ena glasno, ena tiho petje, ena hitro in ena tiho. S tem ko bo določena ročna lutka poplesavala med otroki, bodo oni spremenili način petja.

PRILOGA:

Pesem POTOVANJE V DEŽELO BALALAJ

Napisala in uglasbila: Mira Voglar

Pripovedno

Za - jec Ba - la - al - jec in zaj - ček Ba - la - laj - ček
 Sre - ča - ta li - si - co, li - si - co Ba - la - li - co
 Sre - ča - jo še mi - ško, mi - ško Ba - la - li - ško
 Sre - ča - jo še ...
 Sre - ča - jo še lov - ca, lov - ca Ba - la - lov - ca

Vedno bolj počasi

s cu - li - co na ra - mi in še kar v pi - ža - mi;
 s cu - li - co na ra - mi in še kar v pi - ža - mi;
 s cu - li - co na ra - mi in še kar v pi - ža - mi;
 s pu - ški - co na ra - mi in še kar v pi - ža - mi;

Tako hitro kot na začetku

1.	2.
po - tu - je - ta baj, baj, v de - že - lo Ba - la - laj, laj.	
po - tu - je - jo baj, baj, v de - že - lo Ba - la - laj, laj.	
po - tu - je - jo baj, baj, v de - že - lo Ba - la - laj, laj.	
ko po - či dum, dum, daj, raz - te - pe - jo se baj, baj, baj.	

EVALVACIJA 1. dne

Po zajtrku je Lumpa otroke spodbudila, da so ji povedali, kaj so počeli za vikend, ko niso bili v vrtcu. Vsak otrok je pripovedoval in drugi so lepo poslušali. Nobeden ni potreboval dodatne motivacije, saj je vsak imel željo povedati, kaj je delal. Ko so vsi otroci povedali do konca, je še Lumpa otrokom povedala, da je šla na sprehod, kjer je našla nekaj živali, ki so spale kar zunaj na mrazu in še enega gospoda zraven njih. Povedala je, da jih je zavila v rjuho in prinesla v vrtec na toplo. Nato je šla po to rjuho in se usedla zraven otrok. Iz rjuhe sta prva prišla dva zajčka, ki sta otrokom pripovedovala, kako ju je tista pisana papiga našla in odnesla do vrtca. Nato sta zajčka odpela eno kitico pesmice »Potovanje v deželo Balalaj«. Ko sta končala, sta se usedla in nastopila je lisica. Tudi ona je prvo pripovedovala dogodivščine, ki so se ji pripetile na poti do vrtca. Nato je zapela svoj del pesmice in se pridružila zajčkoma. Naslednja je iz rjuhe pokukala miška, ki je otrokom kot vse predhodnice povedala, zakaj so še vse živali v pižami in v katero državo so bile namenjene, preden jih je našla papiga. Tudi miška je zapela in se usedla. Nato je iz rjuhe pokukal še tisti gospod, o katerem je še pripovedovala Lumpa. Ko je ta gospod pogledal iz rjuhe, so otroci takoj rekli, da saj to je lovec. Lovec jim je povedal, kaj počne in zakaj je bil zraven živalic v gozdu. Opisal jim je tudi svojo opremo, ki jo je imel okoli vratu. To sta bila puška in daljnogled. Lovec se je z otroki kar dolgo pogovarjal, tako da je bil zadnji čas, da še on zapoje svoj del pesmice. Ko so vse živali skupaj z lovцем sedele na mizi kot zborček, smo še enkrat zapeli pesmico. Nekateri otroci so takoj začeli pripevati, da sploh nismo mogli verjeti, da so tako dobro sodelovali, še preden je pesem bila v celoti zapeta. Ko smo odpeli, so se otroci najbolj ukvarjali z lovцем. Nastajali so zanimivi dialogi in igre, vseč jim je bil lovčev klobuk, ki so ga lovcu tudi skrivali in ga je moral iskati. V lutkovnem kotičku so bili otroci cel dopoldan sproščeni, njihova igra se je nadaljevala še po kosilu, domišljija pa jim je narekovala, kaj in kako se bodo igrali.

Slika 36: Zajec pripoveduje.

Slika 37: Sproščena igra z lovcem in Lumpo.

EVALVACIJA 2. dne

Po zajtrku smo otroke razdelili na dve enakovredni skupini. Pri delitvi smo si pomagali s štetjem A, B. Tisti, ki so bili A, so bili ena skupina in tisti z B, so bili druga skupina. Skupina A je ostala v igralnici, skupina B pa je s sodelavko odšla v večnamenski prostor vrtca. V igralnici smo na mizo postavili ročne lutke, ki smo jih prejšnji dan uporabili za petje pesmi. Postavili smo jih v vrstni red, kot si sledijo kitice v pesmi. Otroke smo motivirali, da zapojejo pesem »Potovanje v deželo Balalaj«. Na naš znak so začeli s petjem. Sami so vedeli, kakšen je začetek pesmi, peli so sicer počasneje. V refrenu smo morali pomagati, saj so del besedila pozabili. Ampak to smo storili samo v prvi kitici, kasneje ni bilo potrebno. Pesem so v celoti zapeli, kitice so si sledile, kot si morajo. Vendar smo potem še enkrat zapeli skupaj, da smo pesem zapeli z drugačnim tempom. Nato sta se skupini zamenjali. Skupina A je odšla v večnamenski prostor, s skupino B pa smo zapeli

pesem. Vendar smo tokrat lutke z mize odstranili. Ko so otroci stopili v igralnico, smo samo rekli, če se razporedijo po prostoru, da bomo lahko zapeli pesem »Potovanje v deželo Balalaj«. Deček A. je takoj povedal otroku, ki je stal poleg njega, da je to tista pesem, ki so jo včeraj pele lutke in tisti lovec. Ko smo otrokom rekli, če se še spomnijo te pesmi, so rekli da se. Nato so kar sami pričeli peti. Vsak je začel malo drugače, z različnim tempom, višino, a čez čas so se uskladili. Prvo kitico so odpeli brez težav, nato pa niso vedeli, katera kitica sledi. Ena deklica je začela peti kar o lovcu, ostalim se to ni zdelo prav, zato so ji povedali, da lovec pride na vrsto šele na koncu. Med njimi se je vnel prepir, katera je druga kitica. Ker niso vedeli, ali je miška ali lisica, smo jim samo namignili, naj pomislijo, katera je bila druga žival, ki je prejšnji dan pokukala iz rjuhe. Začeli so vsak pri sebi razmišljati, nato so še enkrat povedali, da sta bila prva zajčka, po nekaj trenutkih tišine, so tudi ugotovili, da je bila druga lisica, tretja miška in na koncu še lovec. Tako je tudi tej skupini uspelo zapeti celo pesem. Čez dan, ko so se otroci igrali in ustvarjali pri mizi, je bilo vmes zaslišati, kako so si nekatere punce prepevale pesem. Dan je minil hitro in realizirano je bilo, kar smo si zadali.

Slika 38: Ročne lutke za pomoč pri petju.

EVALVACIJA 3. dne

Ko smo se odpravljali v vrtec, smo s sabo vzeli sintetizator, ki smo ga po zajtrku prinesli v igralnico in postavili na mizo. Otroci so začeli s predvidevanjem, kaj je v tej torbi. En deček je takoj rekel, da smo prinesli instrument. Imeli pa so v mislih vse, od kitare do harmonike. Ko smo torbo odprli, so eni vzkliknili, da je

klavir, deklica K. pa da je »sintisajzer«. Nato smo jim instrument na kratko predstavili, saj ga letošnje šolsko leto še nismo imeli v igralnici. Naredili smo tudi primerjavo med klavirjem in sintetizatorjem, ker večini ni bilo jasno, da to ni klavir. Nato smo pričeli z vajami za opevanje. Otrokom je bilo všeč, nekateri so se vmes tudi na glas smejali. Nato smo rekli, da imamo za njih eno uganko. Povedali smo, da bomo na sintetizator zaigrali melodijo ene pesmi in oni morajo ugotoviti, za katero pesem gre. Ko smo končali z igranjem, so takoj dajali odgovore, da gre za tisto pesem o zajčku, miški in lovcu. Naredili smo se, kot da ne vemo, kaj mislijo in smo še enkrat vprašali za katero. En deček je rekel, da o »Bajbaju«. Nato smo jih povabili, da skupaj zapojemo ob instrumentu. Zelo lepo so ujeli ritem in v zborčku peli zelo zbrano. Ko smo prvič odpeli, se je T. oglasil, dajmo še. Otroci so predlagali, da bi ob spremljavi sintetizatorja zapeli še druge pesmi, ki jih znajo zapeti. Povedali smo jim, da vseh, ki jih znajo peti, mi ne znamo zaigrati. Oni so to razumeli, seveda pa smo tiste pesmi, katere smo lahko zaigrali tudi na njihovo željo, zapeli. Ko smo odpeli, je Lumpa opazila, da je motivacija padla, zato je ona poizkusila igrati na sintetizator. Ker je lahko ona, smo povabili še vsakega otroka, da je lahko malo pritisnil na tipke. Zanimiv je bil deček, ki je pri predstavitvi instrumenta vprašal, če črne tipke tudi igrajo. Sedaj pa je lahko to sam preizkusil in na koncu, ko smo sintetizator pospravljali, je prišel do nas in rekel, veste, črne tipke res igrajo. Preden smo instrument pospravili, smo otrokom še razložili, zakaj ga pospravimo v torbo in kako z njim ravnamo.

EVALVACIJA 4. dne

Po zajtrku smo otroke prosili, da potisnemo mize na sredino igralnice. Nato so ročne lutke zajec, lisica, miška in lovec otrokom povedale, da si bodo poiskale prostor v igralnici in da bodo od vzgojiteljice izvedeli, zakaj je temu tako. Otroke smo napeljali na pogovor o instrumentih in da bi sami prišli do tega, da lahko tudi s telesom proizvajamo zanimive zvoke. Ko nam je uspelo otroke do tega pripeljati, smo se z izštevanko razdelili v štiri skupine. Otrokom smo razložili, da se morajo v skupini zmeniti, kako bodo uporabili svoje telo, da bomo dobili spremljavo za pesem »Potovanje v deželo Balalaj«. Otroke je bilo lepo opazovati,

kako so med sabo komunicirali in razmišljali, kaj naj naredijo. Lumpa pa je bila tista, ki je pri vsaki skupini dala namig, kako bi lahko prišli do spremljave za pesem. Opaziti je bilo, da ko je ena skupina nekaj odkrila in to poskusila s telesom izvesti, so ostale skupine to posnemale. Nato smo otroke povabili, da zapojemo našo novo pesem in jo spremljamo z lastnimi instrumenti. Povedali smo, da ko bo kitica v pesmi z njihovo lutko, začnejo z izvajanjem na lastne instrumente, vsi ostali pa pojemo. Otroci so navodila dobro razumeli, le njihovo petje tokrat ni bilo tako dobro, ker so se bolj posvečali izvajanju. Pri dejavnosti so otroci uživali, nato smo se igrali še dalje. Skupine so krožile od lutke do lutke tako, da je vsaka skupina bila pri vsaki lutki. Nato smo s petjem prenehali in smo izvajali samo zvoke. Najprej ena skupina, nato druga in tako naprej. Nato smo skupine združevali in na koncu smo bili vključeni vsi. Otrokom motivacija v večini ni padla, bili so zainteresirani za dejavnost. Opaziti je bilo, da so to radi počeli, ker je vse potekalo tako sproščeno in je bilo razgibano, saj otroci na primer niso rabili samo sedeti ali samo stati. Gibali so se po prostoru in zraven ustvarjali s svojim telesom. Njihova aktivnost nas je pozitivno presenetila.

Slika 39: Drgnjenje po stegnih.

Slika 40: Poskoki.

EVALVACIJA 5. dne

Otrokom po zajtrku povemo, da naj se usedejo nazaj na stolčke. Pride Lumpa, ki je otroke lepo pozdravila in povedala, da jim je prvič, ko se jim je predstavila pozabila omeniti njeno družino. Med pripovedovanjem je Lumpa o pomembnih stvareh govorila počasi, ko je kaj naštevala, je to izgovarjala zelo hitro. Spreminjala je tudi glasnost govorjenja. Otroci so jo pozorno poslušali, vmes je samo opozorila, kako se sedi na stolu, ker veliko otrok ne sedi pravilno. Lumpa je pogovor začela na temo, kdo vse ima družino. Otroci so naštevali različne živali in na ta način smo skupaj ugotovili, da imajo vsa živa bitja na svetu družino, eni večjo, drugi manjšo. Ko je Lumpa zaključila s pripovedovanjem, je odšla nazaj na svoje mesto v igralnici. Nato smo otroke vprašali, kako se jim je zdelo Lumpino pripovedovanje. Deklica N. je kar začela obnavljati, kaj je Lumpa povedala o papigi velikanki. Tudi ostali so se vključili in začeli govoriti, kar jim je ostalo v spominu. Otroke smo z vprašanji vodili, da smo prišli do načina, ki ga je Lumpa uporabila pri pripovedovanju. Ključno vprašanje, ki nas je vodilo do tega, da je Lumpa govorila glasno, tiho, hitro in počasi je bilo, če je Lumpa danes govorila kaj drugače kot po navadi. Nato smo otroke spodbudili, da bi tudi mi na takšen način, kot je govorila Lumpa, zapeli pesem »Potovanje v deželo Balalaj«. Prinesli smo ročne lutke in jim povedali, da bo vsaka nekaj pomenila. Otroci so vedeli, da ko bomo dvignili drugo lutko in bo ta zaokrožila med njimi, morajo spremeniti način petja. Sprva so imeli z nami vred težave, saj so ob spremembi lutke, začeli

peti kar o tisti lutki, ki smo jo dvignili in vrstni red kitic v pesmi ni bil pravi. To se je zgodilo predvsem takrat, ko smo lutki zamenjali ravno ob prehodu iz ene kitice v drugo. Ko smo to opazili, smo se posluževali menjave na sredini kitice. Otroci so lepo spreminjali tempo in jakost pri petju, kadar so peli hitro, so zraven avtomatsko peli tudi glasno in obratno. Otroci so bili aktivni, vendar smo opazili, da so nekateri to dejavnost jemali kot zabavo in so bili malo moteči pri izvedbi. Na sploh pa se nam zdi, da smo pri tem preveč pričakovali od otrok, zato naši občutki po izvedbi niso bili tako pozitivni.

3. TEDENSKA PRIPRAVA

TEMA: Izdelovanje ročnih lutk in scene

ENOTE:

1. dan: Barvanje glav.
2. dan: Pritrjevanje lutkinega trupa na vrat in dodelava lutkine obleke.
3. dan: Dokončevanje glav (oči, usta, nos, lasje).
4. dan: Pogovor o sceni in načrtovanje dela za sceno.
5. dan: Slikanje scene na »vrteks«.

PODROČJE DEJAVNOSTI: Likovna umetnost

MEDPODROČNE DEJAVNOSTI: Dramska umetnost, jezik, družba

OPERATIVNI CILJI:

- Otrok si razvija fino motoriko.
- Otrok se seznani s sestavnimi deli ročne lutke.
- Otrok si izdelava ročno lutko.
- Otrok se seznani z novo besedo (scena).
- Otrok sodeluje pri pogovoru in daje ideje glede izdelave scene in lutk.

METODE DELA:

- Praktična aktivnost
- Pogovor
- Poslušanje
- Metoda igre
- Opazovanje

OBLIKE DELA:

- Individualna
- Skupinska
- Skupna

- V dvojicah/paru

PROSTOR: Igralnica

SREDSTVA: Ročna lutka (papiga Lumpa), osnovne obleke iz blaga, kaširane glave, blago, gumbi, penasti krogi, lepilo, škarje, flomastri za tekstil, volna, vrvica, elastičen sukanec, tempera barve, čopiči, plastične posodice, »vrteks«, zaščitni trak, zaščitna folija, zaščitne halje, papir, stojalo za sceno.

VLOGA ODRASLIH:

1. dan: Vzamemo eno ročno lutko in otroke seznanimo s sestavnimi deli ročne lutke. Skupaj jih opišemo in se pogovorimo o njih. Vprašamo otroke, če so zato, da bi si naredili vsak svojo ročno lutko, s katero se bomo lahko igrali v vrtcu.

Otroke povabimo, da si vsak izbere eno kaširano glavo. Glave smo z otroki kaširali že cel mesec prej, po jutrih ali popoldnevih. Uporabili smo platenke, ki smo jih odrezali. Kaširali smo s časopisom in toaletnim papirjem. Otroke spodbudimo, da glavo pobarvajo v barvi kot želijo. Na voljo imajo tempera barve in čopiče. Pomagamo pri zaščiti miz s folijo in zaščiti otrok s haljicami. Ko končamo z delom, jih prosimo za pomoč pri pospravljanju, lutke damo sušit na in pod radiatorje.

2. dan: Skupaj z otroki preverimo, če so glave lutk že dobro suhe. Vsak otrok si izbere prijatelja, ki mu pride pomagat držat glavo lutke, da on zaveže obleko na lutkin vrat. Pri vezanju seveda pomagamo, da bo obleka dobro pritrjena. Osnovne obleke smo zašili in pripravili doma, ker so otroci še premajhni, da bi sami šivali. Na mize pripravimo material, s katerim bodo otroci okrasili obleko lutke. Na voljo imajo koške blaga, iz katerih lahko kaj izrežejo in prilepijo na obleko. Gumbi in flomastre, s katerimi lahko poslikajo obleko. Nato otroke spodbudimo, da pogledajo po mizi, kaj imajo na voljo in se odločijo, kakšna bo njihova obleka. Na mizo si otroci prinesejo še ostale potrebščine, ki jih bodo potrebovali.

3. dan: Otroke motiviramo, da končajo svojo lutko. Pripravimo material na mizo, otroci imajo na voljo volno, vrvico, penaste kroge, gumbe, blago. Po svoji iniciativi dokončajo glavo ročne lutke.

4. dan: Vodimo pogovor o sceni in otroke z vprašanji vodimo, da o tem razmišljajo. Vsak otrok pove idejo, kako bi izgledala scena za naše lutke.

Načrtujemo, kako bi lahko to skupaj tudi naredili. Otrokom razdelimo zvezke, da si vsak nariše skico o njegovi ideji glede scene. Nato skupaj izberemo nekaj elementov izmed vseh skic, ki bodo na sceni.

5. dan: Priskrbimo stojalo za sceno, ga prinesemo v igralnico in ga sestavimo. Stojalo sta nam naredila gospoda hišnika. Zaščitimo tla in pričnemo s slikanjem naše scene. Vsakega otroka povabimo, da se vključi in prispeva nekaj svojega k skupni sceni. Ko končamo, pustimo, da se »vrteks« posuši, nato ga pritrdimo na stojalo, namenjeno naši sceni.

EVALVACIJA 1. dne

Zjutraj smo pripravili glave in potreben material za ustvarjanje. Po zajtrku smo vzeli v roke ročno lutko lovca in otrokom predstavili sestavne dele lutke. Otroci so sodelovali pri pogovoru in so že sami lepo naštevali, da ima lutka glavo in trup. Pokazali in predstavili smo še ostale sestavne dele. Nato smo iz vreče potegnili še lutko, ki je imela belo kaširano glavo in osnovno enobarvno obleko. Otroke smo vprašali, kakšna se jim zdi in takoj so začeli naštevati, kaj ji manjka. Naštevali so predvsem, kaj ji manjka na glavi. Nato se je oglasila ena deklica, ki je rekla, da moramo dokončati še oblekico, da bo lepa. Ko so otroci to ugotovili, smo vprašali, če so za to, da vsak dobi eno glavo in oblekico ter si izdelamo ročne lutke. Vsi otroci so bili navdušeni in so rekli, da si to res želijo. Deklica S. je rekla, jaz pa nimam doma nobene lutke. To je rekla z žalostnim glasom, zato smo predvidevali, da je razumela, da bodo morali od doma prinesiti ročne lutke. Zato smo še enkrat ponovili, da si bomo lutke izdelali v vrtcu in tako bo imel vsak svojo. Ko je deklica S. to slišala, se je kar oddahnila in se nasmehnila. Ko smo se vse zmenili, smo na mize pripravili zaščitno folijo. Prinesli smo še barve in čopiče. Nato smo povabili otroke, da si pridejo poiskat kaširano glavo in jo pobarvajo. Preden so začeli, smo si oblekli še zaščitne halje. Delo je potekalo postopno, naenkrat je lahko barvalo šest otrok. Ostali pa so se medtem igrali, nato so se otroci menjavali. Ko je prva skupina barvala, se je deklica N. spomnila, da bi lahko barve med sabo mešali. To željo smo tudi upoštevali, zato smo na mizo dali še posodice, v katerih so lahko otroci tudi mešali barve. Otroci so z veseljem prijeli čopiče in pričeli z delom. Med delom so otroci sami ugotovili, da je

najlažje, če v tulec potisnejo prst in glavo tako držijo. Na ta način se jim glava ni kotalila sem in tja po mizi in pobarvali so lahko celo glavo. Ko so vsi končali z delom, smo skupaj pospravili in otroci so umili posodice ter čopiče. Dan nam je hitro minil in vsi smo bili zadovoljni.

Slika 41: Barvanje glav.

EVALVACIJA 2. dne

Ko smo prišli v vrtec, so nam otroci povedali, da so naše glave, ki smo jih včeraj lepo zložili na in pod radiatorje že suhe. Lumpa je po zajtrku otroke pozdravila in povedala, da je vesela, da smo začeli z izdelavo svojih lutk. Spodbudila je otroke, da se usedejo k mizicam in prisluhnejo navodilom, ki jih bo dala vzgojiteljica. Otroci so nas pogledali in spomnili smo jih, da poleg glave za lutko potrebujemo še dokončano oblekico. Z navdušenjem so rekli, pa sej vendar vemo, si pa ja včeraj povedala. Ker so bili že nestrpni, smo se kar razdelili za delo. Pri eni mizi so začeli z zavezovanjem oblekic na vrat, nekateri so čas izkoristili in kar začeli z okrasitvijo oblekic in so nato pritrdili oblekice na glave. Njihovo uživanje in ustvarjanje se je tako začelo. Otroci so imeli ideje, kako bo izgledala njihova oblekica. Kombinirali so s slikanjem s flomastri, gumbi in blagom. Le nekaj je bilo otrok, ki bi na primer uporabili samo flomastre. Njihovo delo je potekalo natančno, bili so tiho pri izdelavi, niso želeli, da bi jih kdo motil. Nekateri so imeli težave z rezanjem in izrezovanjem iz blaga. Če jim ni šlo, smo jih motivirali, naj zamenjajo škarje, ker z nekaterimi res ni mogoče rezati blaga. Če komu še to ni uspelo in nas je prosil za pomoč, smo mu pomagali tako, da smo odrezali košček

blaga, katerega je potem še sam obrezal. Delo je bilo aktivno, opaziti je bilo, da so otroci res z veseljem delali. Zanimiv je bil njihov pogovor na sprehodu, ko so se med seboj pogovarjali, kdo je že naredil oblekico in kdo še ne. Deček M. je otrokom lepo razložil, da on še ni naredil in da bo po kosilu. Pri tem je dodal, da tako vemo, da bomo brez skrbi lahko vsi naredili. Res smo z delom nadaljevali še po kosilu, dan je bil lep in v delovnem duhu. Vsem pa je prehitro minil, saj je čas kar bežal.

Slika 42: Dokončevanje oblekic.

Slika 43: Delovna vnema.

EVALVACIJA 3. dne

Zjutraj, ko smo prispeli v vrtec, smo kar začeli z delom. Nekateri prejšnji dan še niso dokončali oblekic, zato smo se lotili najprej tega. Deček P. je na oblekico narisal vodoravne črte, ki jih je potem barvno pobarval. Ker je pogosto zamenjal barvo, njegovega dela kar ni bilo konec. Bil je zelo vztrajen, saj je začel že zjutraj

in delal cel dopoldan. Ko smo imeli zajtrk je rekel, da bo po zajtrku nadaljeval. Enako je bilo, ko smo odšli k vadbeni uri. Sam je imel toliko volje in energije za delo, da nismo mogli verjeti, saj drugače ni tako vztrajen. Med delom je govoril, da se bo potrudil in bo lepo naredil. Po zajtrku so ostali otroci pričeli z lepljenjem las, oči, nosa in ust na glavo lutke. Ko so lepili lase, so sprva uporabljali volno, nato pa je ena deklica rekla, da bi lase izrezala kar iz blaga. To idejo smo seveda upoštevali. Tega so se posluževali kasneje tudi drugi otroci in tako so nastale še bolj zanimive ter različne frizure. Koščke blaga so lepili vsakega posebej na glave. Delo je potekalo umirjeno, otroci so bili ustvarjalni. Nekateri še posebej radi lepijo, zato so nalepili tudi več koščkov blaga. Tisti, ki so za lase izbrali volno, so jo navili na škatlo. Ko jim je to uspelo, smo jim pomagali sneti in zavezati s koščkom volne. Nato smo na eni strani volno prerezali in tako je nastala lasulja za lutko. Kdor je želel, je lahko lutki lase še ostrigel oziroma povedal kakšno frizuro si želi za svojo lutko. Čas je hitro mineval, cilji so bili realizirani. Najlepše pa je bilo pogledati otroku v obraz, ko je videl svojo dokončano ročno lutko. Bili so vidni nasmeški na ustih, iskrice v očeh. Nekateri so takoj, ko so lutko končali že tudi začeli z dialogom oziroma pogovorom. To je bilo največ, kar smo si lahko želeli.

Slika 44: Urejanje glav.

Slika 45: Navijanje volne.

EVALVACIJA 4. dne

Ko smo zjutraj stopili v igralnico, so otroci v rokah že imeli ročne lutke. Nekateri tiste, ki so jih izdelali sami, drugi pa tiste, ki jih imamo v vrtcu. Takoj smo pristopili do njih, vzeli v roke Lumpo in se vključili v igro. Pogovor med nami je bil sproščen, otroški dialogi so potekali predvsem na temo družine. Po zajtrku smo vodili pogovor o sceni. Otroci izraza niso poznali kot takšnega, vedeli pa so, o čem govorimo. Fant T. je začel govoriti, da potrebujemo hiško, da bodo šle lutke vanjo in potem kukale ven. Predvidevali smo, da je kaj takšnega že videl, saj je ves čas to ponavljal in natančno opisoval. Deklica N. je rekla, da potrebujemo tisto, kamor se skrijemo in potem igramo lutke. In tako smo preko pogovora že prišli do tega, kako bi izgledala naša scena. Otroci so predlagali, da bi na sceni bil travnik z rožicami in kakšna hiška, kjer so oni doma. En otrok se je takoj, ko so ostali omenili hiško, oglasil, da morajo zraven narediti še gozd, ker imajo tudi oni doma blizu hiše gozd. Ko smo se o tem pogovarjali, smo otroke motivirali, naj si vsak na mizo prinese svinčnik. Razdelili smo jim zvezke in povedali, naj vsak vanj nariše, kakšna bi lahko bila naša scena. Razložili smo tudi, da se bomo potem skupaj odločili in izbrali nekaj elementov za veliko skupno sceno. Nastale so lepe in zanimive skice, vendar so se povsod pojavljale stvari, ki so jih otroci omenili že pri pogovoru. Nekateri so še kaj dodali, ampak v večini so bile na skici zgoraj omenjene hiške, gozd in travnik. Zato smo se na koncu, po pregledu vseh skic odločili, da bomo naslednji dan to tudi upodobili na veliki skupni sceni. Otroci so

bili zadovoljni, da so bile njihove ideje upoštevane in so se že veselili, da bomo delali sceno.

EVALVACIJA 5. dne

Po zajtrku so se otroci usedli nazaj na stole, da smo se dogovorili, na kakšen način bomo poslikali sceno. Povedali smo, da bomo na tla položili zaščitno folijo, na njo pa »vrteks«, ki smo ga zjutraj pripravili. Nato bo vsak povabljen, da nekaj naslika in na ta način bomo ustvarili naša skupno sceno, o kateri smo se pogovarjali en dan prej. Otrokom smo razložili tudi, da ne bomo mogli vsi naenkrat slikati, zato se bomo razporedili tudi k igračam. Preden smo začeli, smo preverili, če so otroci ohranili besedo scena. Ko smo začeli, smo ugotovili, da bo dobro, če »vrteks« malo prilepimo na zaščitno folijo, da se ne bo tako premikal sem in tja. To smo tudi storili in potem je bilo otrokom malo lažje slikati. Delo je potekalo v prijetnem vzdušju, tisti, ki so se igrali so ves čas hodili opazovat, kaj nastaja. Paziti smo morali, da ni slikal samo eden in da smo vključili in povabili res vse otroke. Vsi so bili seveda tudi veseli in so komaj čakali, da lahko pridejo delat. Ko so otroci videli končni izdelek, so se med sabo pogovarjali, kako lepo jim je uspelo. Deček N. je vabil otroke in jim kazal, poglej, to sem naslikal jaz. In tako so začeli še ostali. Drug drugemu so želeli pokazati njihov delček, ki je pripomogel k skupnemu delu. Otroci so bili vztrajni, delo je potekalo do odhoda ven. Po kosilu smo lončke od barv umili in počistili. Scene nismo pritrdili na stojalo, ker še ni bila dovolj suha.

Slika 46: Slikanje scene

4. TEDENSKA PRIPRAVA

TEMA: Lutkovna dramatizacija

ENOTE:

- Seznanitev z zgodbico »Tinka išče vrtec«.
- Ogled lutkovne dramatizacije »Tinka išče vrtec«.
- Igramo se lutkovno gledališče.

PODROČJE DEJAVNOSTI: Dramska umetnost

MEDPODROČNE DEJAVNOSTI: Jezik, družba, narava

OPERATIVNI CILJI:

- Otrok posluša in gleda lutkovno dramatizacijo.
- Otrok si razvija jezikovne spretnosti.
- Otrok se vključi v lutkovno dramatizacijo.
- Otrok se vživlja v različne situacije in osebe.

METODE DELA:

- Poslušanje
- Pripovedovanje
- Opazovanje
- Metoda igre
- Pogovor
- Praktična aktivnost

OBLIKE DELA:

- Skupinska
- Skupna

PROSTOR: Igralnica

SREDSTVA: Ročna lutka (papiga Lumpa, medved, gospodinja – Tinkina mama); ročne lutke, ki so si jih izdelali otroci; scena, ki smo jo izdelali, stojalo za sceno, besedilo zgodbe »Tinka išče vrtec«, notno gradivo za pesem »Žogica«, notno gradivo za pesem »Živali jeseni«

VLOGA ODRASLIH:

Prvi dan otrokom odigramo lutkovno dramatizacijo »Tinka išče vrtec«. Pred tem pripravimo prostor in jih motiviramo za ogled. Nato vključujemo otroke v dramatizacijo, jih vodimo in smo njihov koordinator. Skrbimo, da so otroci dovolj motivirani za vključevanje v dejavnost. Pomagamo jim, kjer potrebujejo našo pomoč. Kadar se jim kaj zatakne, vskočimo z ročno lutko in z dialogom spet povežemo besedilo, da lahko otroška dramatizacija steče dalje.

PRILOGE:

Zgodbica TINKA IŠČE VRTEC

Napisala: Melita Ravlan

OSEBE: Tinka, Tinkina mama, papiga, medved, Tine, Manca

Ob hiši se Tinka igra z žogo in si prepeva.

Tinka: Hopla, hopla sem in tja

skače moja žogica.

Žogica Marogica, glej,

da mi ne boš ušla.

Tinka: Joj, kako mi je spet dolgčas. Prav naveličana sem se vedno sama igrati z žogo. Mama, mama! Pridi ven, nekaj ti moram povedati.

Tinkina mama (zaskrbljujoče): Tinka, kaj se je zgodilo?

Tinka (žalostna): Igraj se z mano. Tako mi je dolgčas.

Tinkina mama: Hej, pa saj veš, da imam delo. Jaz sem se pa ustrašila, da se ti je kaj zgodilo.

Tinka: Mamica, če pa nimam koga, da bi se z njim igrala.

Tinkina mama: Pa saj imaš žogico, zdaj pa moram nazaj v kuhinjo pospravljati. Dolgčas ti je pa zato, ker nisi želela v vrtec.

Mama odide, Tinka nekaj časa čisto tiho stoji in gleda.

Tinka (začudeno): Pa kaj sploh je to vrtec? Ja nič, bom že ugotovila.

Tinka se odpravi na pot, da bi ugotovila, kaj je vrtec in kaj se tam dela. Na poti sreča papigo.

Tinka: Vrtec, vrtec. Kje si?

Papiga: Prosim? Koga kličeš, deklica?

Tinka: Dober dan, jaz sem Tinka in iščem vrtec.

Papiga: Vrtec? Še sama ne vem, kaj je to. Šele danes sem prišla v te kraje, zato se mi mudi naprej. Adijo!

Tinka: Adijo!

Tinka hodi po potki, ob kateri so hiše, čez nekaj časa zavije v gozd.

Medved (si potihoma prepeva): Medved kosmatinec,
svoj brlog ravna,
z listjem si postilja,
zaspano godrnja.

Tinka: Medved kosmatinec, kam si namenjen?

Medved: Kdo pa si, deklica?

Tinka: Dober dan, jaz sem Tinka in iščem vrtec.

Medved: A v vrtec si želiš? Jaz sem ravno zdaj bil tam, ker sem otroke učil pospravljanja.

Tinka (veselo): A res? Torej vrtec res obstaja?

Medved: Ja, seveda. Tam je polno takih otrok, kot si ti. Kar pojdi še malo naprej in hitro boš tam.

Tinka: Seveda, hvala in adijo.

Tinka je srečna tekla po poti naprej. V mislih je imela samo besedo vrtec. Na poti je srečala še nekaj oseb.

Tine: Živjo, kam si namenjena?

Tinka: Dober dan, jaz sem Tinka in iščem vrtec.

Tine: Tudi jaz hodim v vrtec.

Tinka (neučakano): A res, kaj pa delate tam? Ali rad hodiš v vrtec?

Tine: Seveda rad hodim, saj se tam igramo, plešemo in pojemo. Vsak dan tudi jemo in se umivamo.

Tinka: Igrate se? To bi pa jaz tudi rada počela.

Tine: Potem pa pridi in se bova igrala skrivalnice. Zdaj pa moram iti. Adijo!

Tinka: Skrivalnice? Vauuu.

Tinka je imela še polno vprašanj, a Tineta že ni bilo nikjer več. Nasproti pride Manca, ki si ponavlja deklamacijo, ki se jo je naučila v vrtcu.

Manca: Manca gre v vrtec,

komaj že čaka,

a sede na sedež

zelenega vlaka.

Mami je rekla,

tu bom ostala,

hvala, da si me

v vrtec vpisala.

Tinka: Dober dan, jaz sem Tinka in iščem vrtec.

Manca: Dober dan, jaz sem Manca in hodim v vrtec.

Tinka: Kaj si pa delala v vrtcu?

Manca: Včeraj smo frizirali vzgojiteljico, jedli, risali in bili na igrišču. Vsak dan počnemo kaj drugega.

Tinka: Joj, to pa mora biti zanimivo. Ali se tam igraš sama?

Manca: Ne, nikoli. V vrtcu je polno otrok, s katerimi se lahko igram. Če pa se ne želim igrati z njimi, se pa z vzgojiteljico.

Tinka: Tudi jaz bom prišla v vrtec. Ali kar greva?

Manca: Danes je žal sobota in kadar je sobota ali nedelja, imamo počitnice. Pridi v ponedeljek, ko bo spet vrtec.

Tinka: Bom, hvala. Adijo, grem povedat mami, da bom šla v vrtec.

Manca: Adijo!

Tinka zelo poskočno teče domov povedati novico.

Tinka (zelo glasno): Mama, mama!

Tinkina mama: Kaj pa je, Tinka?

Tinka (objame mamo): Hvala, da si mi povedala, da obstaja vrtec.

Tinkina mama: Kako?

Tinka: Šla sem iskat vrtec in zdaj vem, kaj tam počnejo. V ponedeljek grem tudi jaz tja, da se ne bom več sama igrala, kadar imaš ti delo.

Tinkina mama: Lepo. Boš videla, kako prijetno se boš imela. Vsak dan, ko bom končala z delom, pa pridem po tebe in se bova še doma igrali.

Tinka: Super, juhuhu. Rada te imam, mamica.

Tinka je komaj čakala, da pride ponedeljek, da lahko gre prvič v vrtec. Ko je to dočakala, je bila vesela. Spoznala je veliko otrok, s katerimi so skupaj peli in se zabavali vsak dan znova.

Pesem ŽOGICA

Napisala in uglasbila: Mira Voglar

83.

Žogica
(M. Voglar)

(Mira Voglar)

Ho-pla, ho-pla, sem in tja ska-če mo-ja žo-gi-ca.

žo-gi-ca ma-ro-gi-ca, glej, da mi ne boš u-šla.

Pesem ŽIVALI JESENI

Napisala in uglasbila: Mira Voglar

50.

Živali jeseni

(M. Voglar)

Mira Voglar

1. Je_žek te_ka, te_ka in se ko_ta_li,
2. Medved kosmati_nec svoj br_log ravna,
3. U_rna ve_ve_ri_ca ple_za na drevo,
4. Ptice la_sta_vi_ce o_dle_te_le so,

jabolka in hru_ške na_badati hi_ti.
z listjem si posti_lja, za_spano godr_nja.
lešnike na_bi_ra za zimsko tako_to.
v daljne tople kraje zdaj krila jih ne_so.

EVALVACIJA 1. dne

Zjutraj smo z otroki pritrčili sceno na stojalo, še danes so se pogovarjali o tem, kako so prejšnji teden ustvarjali. Po zajtrku so otroci pomagali pripraviti stole, mi smo jih povabili, da se usedejo in si ogledajo lutkovno dramatizacijo. Odšli smo za stojalo, kjer je bila tudi ena sodelavka, ki nam je na levi roki menjavala lutke. Pričeli smo z dramatizacijo in se popolnoma vživeli v zgodbico. Slišali smo, da so vmes otroci rahlo zaploskali, ker so verjetno mislili, da je že konec. Drugače nismo opazili kakšnega klepetanja ali govorjenja, tako da smo razmišljali, da jim je bilo najbrž všeč in so uživali. Ker o tem nismo mogli biti prepričani, saj otrok nismo videli, smo vprašali sodelavko iz sosednje igralnice, ki je bila zraven otrok, kaj je ona opazila. Povedala je, da so otroci z zanimanjem gledali, spreminjali mimiko obraza in niso motili drug drugega. Ko smo z dramatizacijo končali, smo stopili izza scene in otroke vprašali, kako so se počutili. Njihova čustva so kar bruhala na dan. Bilo mi je prijetno; vesela sem bila, ko je Tinka šla v vrtec; žalostno je bilo, ko se je deklica morala sama igrati z žogico; srečen sem, ko so lutke igrale v naši igralnici; še si želim gledati dramatizacijo. Otroci so povedali toliko pozitivnega, da smo vedeli da so res uživali. Nato so spraševali, če lahko sedaj še oni igrajo z lutkami. Seveda smo jim dovolili, čeprav smo to imeli v načrtu šele naslednji dan. Med poslušanjem otrok nismo mogli verjeti, kako so si zapomnili zgodbico. Dve deklici sta uporabljali natanko takšne besede kot mi. Vživel se je tudi deček A., za katerega smo bili prepričani, da ne bo želel prijeti lutke v roko. Opazili smo, da pri dejavnostih res sodeluje, posluša in opazuje, kar

se okrog njega dogaja, saj je natanko vedel vsebino zgodbice. V skupini drugače ne daje takega občutka, saj je vedno kot bi bil čisto odklopljen od stvari, ki jih počnemo. Dan je bil naporen, a kljub temu zelo pozitiven, saj smo dosegli več, kot smo si zadali.

Slika 47: Deklice za sceno.

EVALVACIJA 2. dne

Otrokom smo po zajtrku prebrali zgodbico »Tinka išče vrtec«. Nato smo otrokom predstavili nekaj tehnologij, ki jih lahko uporabimo pri ročni lutki. Najprej smo potisnili kazalec v lutkin vrat in smo migali z glavo. Nato smo povedali, da lahko vključimo še druge prste, ki jih uporabimo kot lutkine roke. Lutke, ki so jih izdelali otroci, imajo na oblekici dve luknjici, skozi kateri lahko potisnejo prst. Pričakovali smo, da se bo večina otrok posluževala tehnologije, kjer bodo imeli prst samo v vratu. A danes so bili zelo spretni in je večini šlo dobro tudi miganje s prsti, ki so predstavljali lutkine roke. Res smo se trenirali počasi, nekaterim smo pomagali razporejati prste. Vendar smo jim jasno povedali, da morajo sami ugotoviti, kaj jim najbolj ustreza. Vprašali smo jih, če je danes kaj lažje migati z lutko kot včeraj. Vsi so pritrdili, to je bilo opaziti tudi po tem, v kakšen položaju so bile danes glave lutk glede na včeraj. Včeraj so vse gledale v svoje obleke, danes pa so že bile pokončne in so lepo gledale naprej, pred sebe. Tako je bilo vsaj pri večini, še vedno pa so tu tudi izjeme, ki so imele težave že pri natikanju lutke na roko. Ko smo opazili, da je motivacija otrokom pri mizi padla, smo vprašali, kdo bi šel igrat z lutkami za paravan. Takoj je bila ena skupina otrok že skrita zadaj. Ostali smo se usedli in gledali. Dramatizacija »Tinka išče vrtec« je

bila že mnogo boljša kot prvič. Otroci so že govorili bolj korajžno in glasno. Deklica N. zelo dobro obrača lutko sem in tja, medtem ko oni še ne razumejo, da lutka nastopa gledalcem, ne pa igralcem.

Slika 48: Tehnologije ročne lutke.

Slika 49: Razporejanje prstov.

EVALVACIJA 3. dne

Skupaj s sodelavko smo se odločili, da bomo v okviru našega projekta izvedli tudi srečanje s starši. Zato smo danes zjutraj že pričeli z izdelovanjem vabil. Vsak otrok si je iz barvnega papirja naredil lutko, na lutkin trebušček smo prilepili natipkano besedilo, kdaj in kam so starši povabljeni. Po zajtrku smo otrokom še enkrat posredovali zgodbico »Tinka išče vrtec« in skupaj smo jo obnovili. Nato so se odšli nekateri otroci igrati lutkovno gledališče, sami so si vse organizirali in se sproščeno igrali. Z nekaterimi pa smo še naprej pripravljali in izdelovali vabila. Otroci, ki so se skoraj cel dopoldan igrali z ročnimi lutkami, so prišli do mene in rekli, da si želijo, da si ogledamo predstavo. Zato smo igralnico uredili in

pospravili. Vsak si je postavil stol pred sceno. Nato smo se posedli in predstava se je začela. Ampak to ni bilo kar tako, najprej nas je deklica S. pozdravila in povedala naslov predstave. Rekla je, naj gledalci malo zaploskamo, da ne bo lutk strah igrati. Ko smo zaploskali, so otroci pričeli z dramatizacijo. Njihov govor je bil tekoč, nastopale so same deklice, ki so pri dramatizaciji uporabile same človeške ročne lutke. Poleg tistih, ki smo jih izdelovali, so dodale še lovca in babico. Opaziti je bilo, katera deklica je imela vajeti v svojih rokah pri vodenju dramatizacije. Drža lutke je bila pokončna, v večini časa se je videla celotna lutka. Ko so deklice končale, smo jih nagradili z aplavzom, deklice so stopile pred sceno in nam skupaj z lutko pomahale.

Slika 50: Izdelali smo vabila.

EVALVACIJA 4. dne

Ko smo prišli v vrtec, me je deklica H. najprej vprašala, če bomo danes nastopali z lutkami. Povedali smo ji, da bomo nastopali v igralnici, da za starše bomo pa jutri. Takoj se je nasmehnila in rekla, da si želi igrati papigo. Kasneje smo njeno željo tudi upoštevali. Skupaj z otroki smo po zajtrku postavili sceno za lutke. Nato je šest otrok stopilo za sceno, ostali pa so se poleg scene usedli na tla in oblikovali krog. Vsak si je na roko nadel svojo lutko, razen ena je imela medvedka in ena oseba papigo. Nato smo odigrali igrico. Otroci, ki so sedeli, so se vključili pri petju in deklamiranju. Tako so bili vsi aktivni in pozorni na dogajanje. Zgodbico »Tinka išče vrtec« so zelo dobro usvojili, pri dramatizaciji so bili aktivni. Tudi tehniko držanja lutke je večina otrok dobro upoštevala. Otroci so le malce pretiho govorili, zato smo jih na to opozorili, drugače se izza paravana ne bi nič slišalo.

Danes smo takšen način dela preizkusili zaradi nastopa za starše. Ko je prva skupina otrok končala z dramatizacijo, so se skupine zamenjale. Otroci so bili vse bolj kritični do sebe in svojih prijateljev. Če se komu kaj ni zdelo dobro, nas je na to opozoril. Deček P. je bil tokrat edini, ki ni želel stopiti za paravan.

EVALVACIJA 5. dne

Dopoldne smo preživeli v bolj igralnih uricah, saj za otroke nismo imeli pripravljenih vodenih dejavnosti, ker se bomo tako popoldne ukvarjali s tem, ko bodo starši prišli v vrtec na srečanje. V tem času v vrtcu staršem prikažemo delček vzgojnega dela, ki tekom šolskega leta poteka v oddelku. Ker je vse sovpadalo, smo tokrat predstavili tudi naše delo, s katerih smo se ukvarjali štiri tedne, ko smo izvajali projekt o ročnih lutkah. V igralnici so bili pripravljeni stoli za starše, blazina in scena za lutke. Najprej smo z otroki zapeli nekaj pesmic in zrecitali deklamacije, ki smo se jih naučili. Nato smo otroke povabili, da se usedejo in smo vsem skupaj posredovali zgodbico »Tinka išče vrtec«. Ko smo končali, je vsak otrok dobil svojo lutko in razporedili smo se za dramatizacijo. Otroci so nas pri tem nadvse pozitivno presenetili, saj takšne dramatizacije od njih še nismo videli. Govorili so glasno, ni jih prijela trema ali strah pred toliko gledalci, saj je bilo odraslih okrog petintrideset. Otroke smo nagradili z velikim aplavzom, nato pa smo starše pozvali, naj potipajo pod svoj stol in kdo kaj najde, naj to dvigne v zrak. Pod stole smo nalepili kroge dveh različnih barv. Staršem smo razložili, da smo z otroki že utrujeni, zato njih povabimo, da se skrijejo za našo sceno in odigrajo lutkovno dramatizacijo. Starši, ki so imeli kroge ene barve, so nam pripravili dramatizacijo »Tinka išče vrtec«, ostali pa nadaljevanje te zgodbe. Lutke so si starši sposodili od otrok. Zanimivo je bilo videti poglede staršev, ko smo razložili, kaj je njihova naloga. To so sicer opravili, ampak bolj na hitro. Lažje se je vživela druga skupina, ki je imela nadaljevanje, ampak vsi so se pa obremenjevali, kaj bi kdo rekel. Ni bilo take sproščenosti kot jo lahko opazimo pri otrocih. Komentarji otrok ob gledanju, so bili zelo prisrčni in kritični. Deklica M. je rekla, da ji je mama naročila, naj ji prišepetava. Ena deklica je drugim otrokom rekla, a vidite, ker niso poslušali zgodbe, pa ne vedo, kako se igra. Deček M. je za svojo mamico povedal, da se »spakuje« in se ji je smejal. Morali smo ga malo umiriti, ker je to postalo moteče in neprijetno. Če povzamemo na

splošno, smo preživeli lep popoldan, starši in otroci so uživali, saj tega niso mogli skriti s svojim smehom. Komentarji, ki smo jih dobili od staršev, so bili pozitivni. O tem smo se pogovarjali še cel teden, ko so starši prihajali po otroke. En deček je celo rekel, če mu lahko natisnem zgodbico o Tinki, da bi mu jo mamica prebrala, preden gre spat. To smo tudi z veseljem naredili, saj je bil to le še dokaz več, da je bilo dobro opravljeno, kar smo delali. Ko je deček N. zgodbico odnesel, je mama prišla nazaj iz garderobe do vrat igralnice in se iskreno zahvalila. S tem smo ugotovili, da je družina o tem doma govorila in da ni bila to samo želja od otroka, da zgodbico dobi. S tem smo zaključili projekt o ročnih lutkah, zato smo po srečanju otrokom povedali, da lahko lutke tudi odnesejo domov. Bili so veseli in takoj naslednji dan, nam je deklica N. povedala, da je njena lutka spala zraven nje. Vsekakor pa ostalih lutk, ki jih imamo v igralnici, nismo pospravili v kakšen kot. Še vedno so tam, kjer so otroci naredili prostor za njih. Med nami je ostala tudi Lumpa, lovec in gospodinja. Ko se komu porodi želja po igri z lutkami, ima tako še vedno to tudi na voljo.

Slika 51: Nastopali smo za starše.

ANALIZA PROJEKTNEGA DELA V 2. STAROSTNEM OBDOBJU

Primer dobre prakse, ki je bil izveden v drugem starostnem obdobju, v skupini otrok, ki so stari od 4 do 5 let, je potekal štiri tedne. Delo je bilo skrbno načrtovano in otroci so se soočali z dejavnostmi, ki so jim prinesle veliko novega in zanimivega.

Projektno delo je bilo sestavljeno iz štirih tedenskih priprav, znotraj katerih je bilo opisano tudi dnevno delo. Otroci so se seznanili z ročnimi lutkami, jih sprejeli medse, se začeli vživljati v različne vloge. Ročna lutka jih je motivirala za dejavnosti, bila jim je v tolažbo in pomoč, kadar so le-to potrebovali. Ročne lutke so bile tudi posrednik vsebine, saj so otroci usvojili novo pesem.

Ker so otroci imeli željo po uporabi ročne lutke, so si tudi izdelali vsak svojo lutko. Pri delu so bili ustvarjalni, inovativni in iznajdljivi. Ko smo imeli vsak svojo lutko, smo izdelali še sceno. Otroci so usvojili nov izraz (scena) in se naučili različnih tehnologij ročne lutke.

Zadnji teden so si otroci ogledali dramatizacijo »Tinka išče vrtec« in se tudi sami preizkušali v dramatizaciji.

Vse štiri tedne so otroci veliko sodelovali med sabo, delali v skupinah in komunicirali drug z drugim. Pridobili so na samozavesti, nekateri so izgubili strah pred nastopanjem in druženjem z otroki. Spoznali so, da lahko kot skupina dosežemo več, kot pa vsak zase.

Cilje, ki smo si jih zadali, smo v večini tudi dosegli. Otroci so si širili obzorja, pridobili so na jezikovnem področju, saj so imeli možnost komunikacije z vrstniki in odraslo osebo. Uporabljali so nove izraze, se zabavali in izražali z neverbalno komunikacijo.

Pri usvajanju nove pesmi so bili aktivni, sodelovali so pri glasbeno didaktičnih igrah, sledili navodilom.

Pri izdelovanju ročnih lutk so si razvijali fino motoriko, z vodenjem lutke koordinacijo oziroma skladnost gibanja.

Pri dramatizaciji so upoštevali drug drugega, se navajali na spoštovanje in dobro ter usklajeno komunikacijo. Z ročno lutko so dobro »rokovali«, se vživljali v najrazličnejše osebe in vodili zanimive pogovore.

Z lutkami so čustvovali, sami začutili, kako lahko žalost ali sreča drugega vpliva na nas. Izražali so tudi svoje občutke in želje, ki so bile v večini upoštevane in slišane, če je bilo to dobro za nas vse.

Z zaključkom projekta smo razveselili tudi starše, saj smo jih povabili na srečanje v vrtec. Tako smo skupaj zaključili nekaj lepega in nepozabnega. Vseeno pa nas bodo lutke še naprej spremljale v igralnici in doma, saj je vsak svojo ročno lutko, ki si jo je izdelal tudi odnesel domov.

4. SKLEP

Projektne dela diplomske naloge smo izvajali v dveh vrtcih. V vrtcu Radlje ob Dravi smo izvajali projektno delo v prvem starostnem obdobju, v skupino je bilo vključenih 14 otrok. V VVZ Slovenj Gradec pa smo izvajali v drugi starostni skupini, v katero je bilo vključenih 24 otrok.

Projektno delo je v obeh skupinah trajalo štiri tedne, dejavnosti so bile skrbno načrtovane in tudi v celoti izvedene. Otroci so se v dejavnosti z veseljem vključevali in bili večino časa aktivni. Dejavnosti so bile zastavljene tako, da smo se dotaknili vseh področij Kurikuluma.

V prvem starostnem obdobju smo dali poudarek na dnevno rutino in igro, saj je najpomembnejše, da otrok doseže in se nauči življenjskih aktivnosti, ki mu bodo v prihodnosti koristile in bo lahko normalno živel kot samostojna oseba. Pri tem je ročna lutka, ki smo jo z otroki izdelali skupaj, imela vlogo motivatorja in voditelja med njimi. Pomagala je, da so otroci na sproščen in zabaven način usvojili kakšno novo spretnost. Lutko so takoj sprejeli in se ob njej počutili varno. Pomagala je, da so otroci na določene stvari začeli gledati bolj pozitivno kot prej. Tako počitek za njih ni predstavljal nekaj groznega in strah zbujačnega, ampak nekaj prijetnega in koristnega, saj so vedeli, da v vrtcu ne počivajo sami.

V drugem starostnem obdobju so dejavnosti potekale nekoliko drugače, saj se s starejšimi otroki lahko dela na čisto drugačen način. Ročna lutka, ki je postala ljubljenska skupine, je na otroke vplivala motivacijsko. Dejavnosti so potekale bolj aktivno in z večjim navdušenjem kot brez nje. Tudi posredovana nova vsebina je za otroke predstavljal izziv, ki so ga s pomočjo lutk takoj dosegli. Vsak otrok si je tudi izdelal svojo lutko, za katero se je večina otrok zelo potrudila in v izdelovanje vložila veliko energije. Vsi, razen enega dečka, so se vključevali v dramatizacijo. Veliko je bilo tudi sproščenih pogovorov in dialogov z lutko, ki so potekali predvsem zjutraj in popoldne, ko so otroci sami zahajali do lutkovnega kotička.

Skratka, ročna lutka naj zasede prostor v vsaki igralnici, saj ima njena prisotnost veliko pozitivnih učinkov. Otroci se bodo razvijali na socialnem področju, saj jih bo lutka povezala, spoprijateljila, naučila dojemati druge ljudi, otroci bodo navezovali stike posredno preko lutke. Otrok bo pridobil na čustvenem področju,

saj bo čustvoval z lutko in posledično z realnostjo in bo izražal svoja čustva. Vsekakor se bo z uporabo ročne lutke razvijala fina motorika otrok, saj je ročna lutka za uporabo najzahtevnejša. Že držati lutko otroku povzroči nekaj težav in s tem bo pridobil na gibljivosti prstov. Lutka vodi tudi do boljše koordinacije in orientacije, saj ne more lutka sama hoditi za paravanom. Otrok dobi občutek za prostor in gibanje v njem. Tudi na govornem področju se otrok z uporabo lutke razvija. Pridobiva si besedni zaklad, uporablja novo slišane besede in se več izraža verbalno kot neverbalno.

Lutke v otroku prebudijo domišljijo, na katero velikokrat pozabimo in mislimo, da za predšolsko obdobje ni pomembna. S tem, ko bo v otroku nekaj domišljije, bo rasla tudi ustvarjalnost.

Na koncu lahko potrdimo, da smo s projektnim delom v obe starostni skupini prinesli nekaj pozitivnega, nekaj novega in nekaj nepozabnega. Vsak otrok je v vsaj nekem trenutku sprejel in doživel nekaj lepega. To se je lahko čutilo z vzdušjem, ki je vladalo med otroki in pripovedovanjem, bodisi otrok ali staršev. Da so bile aktivnosti dobro načrtovane, je potrdila vključenost otrok v dejavnosti in njihova zainteresiranost za delo in igro. Vsi skupaj smo se po štirih tednih naučili nekaj novega, pridobivali izkušnje in se imeli prelepo ob uporabi ročnih lutk.

5. LITERATURA

Bahovec, E. D,...[et al.]. Kurikulum za vrtce: predšolska vzgoja v vrtcih. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport RS.

Borota, B., Geršak, H., Korošec, H. in Majaron, E. Otrok v svetu glasbe, plesa in lutk. Koper: Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta Koper.

http://bos.zrcsazu.si/cgi/a03.exe?name=sskj_testa&expression=domi%C5%A1ljjia&hs=1 (povzeto dne 28.1.2012 ob 9.24).

http://www.lgl.si/index.php/zgodovina_lutke (povzeto dne 22.1.2012 ob 12.58).

<http://www.mini-teater.si/client.si/index.php?table=articles&ID=658> (povzeto dne 19.1.2012 ob 6.11).

Jurkowski, H. (1998). Zgodovina evropskega lutkarstva. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.

Knaflič, L,...[et al.]. Branje za znanje in branje za zabavo: priročnik za spodbujanje družinske pismenosti. (2009). Ljubljana: Andragoški center Slovenije.

Korošec, H. in Majaron, E. (2002). Lutka iz vrtca v šolo. Univerza v Ljubljani, Pedagoška Fakulteta.

Marjanovič Umek, L.(2001). Otrok v vrtcu. Priročnik h Kurikulu za vrtce. Maribor: Obzorja.

Pokrivka, V. (1985). Dijete i scenska lutka. Zagreb: Školska knjiga.

Trefalt, U. (1993). Osnove lutkovne režije. Ljubljana: Zveza kulturnih organizacij Slovenije.

Varl, B. (1997). Ročne lutke. Šentilj: Založba Aristej.

Varl, B.(1995). Lutke na palici. Šentilj:Aristej.

Varl, B.(1997). Maske, Šentilj:Aristej.

Varl, B.(1997). Ploske lutke. Šentilj:Aristej.

Verdel, H. (1987). Zgodovina slovenskega lutkarstva. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.

Zapiski iz predavanj. (2008). Metodika lutkovne vzgoje. Univerza v Mariboru: Pedagoška Fakulteta.

